

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1514. usque ad annum 1520

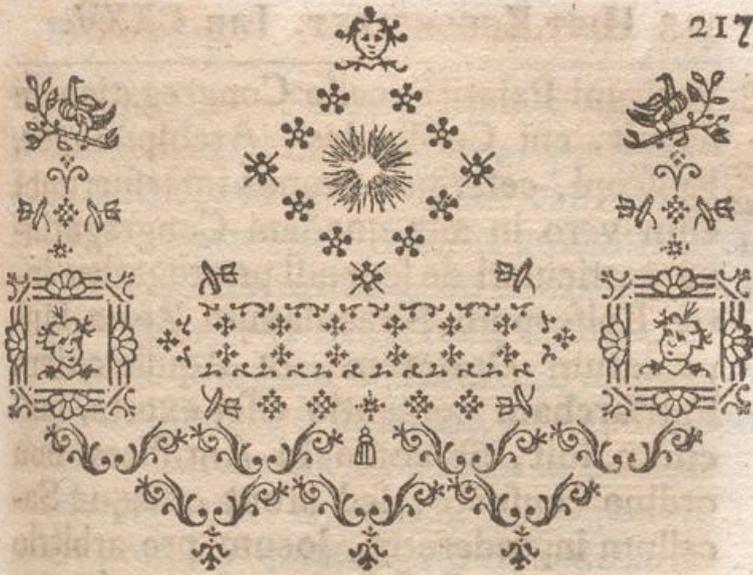
Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1769

VD18 90118464

Liber CXXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66414](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66414)

HISTORIÆ
 ECCLESIASTICÆ
 LIBER CXXV.

LEO X. PONTIFEX.
 MAXIMILIANUS I. OCCIDENT.
 IMPERATOR.

§. I.

Papa Lateranensi Concilio finem imponere cogitat.

Summus Pontifex, cum Lateranense Sæcul. XVI.
 Concilium absolvere meditaretur, die A.C. 1517.
 decima tertia Mensis Martii Anno
 Incarnationis Dominicæ millesimo quin- Labbe Conc.
 gentesimo decimo septimo in superiori t. 14. p. 321.
 O 5 Vati-

Sæcul. XVI. Vaticani Palatii Sacello Congregationem
 A.C. 1517. habuit, cui Cardinales, Archipræsules,
 Episcopi, ceterique omnes interfuerunt;
 cum vero in alla quadam Congregatio-
 ne particulari de sedendi prærogativa in-
 ter Episcopum Siracusanum Regis His-
 paniarum Oratorem, & Aquilejensem
 Patriarcham contentio esset exorta, san-
 citum fuit, ut ambo hi Antistites non
 ordine consueto, sed prout quisque Sa-
 cellum ingrederetur, locum pro arbitrio
 occuparent. Post hæc agebatur de ma-
 teriis in postrema Sessione promulgandis,
 ac inter cetera proponebatur, quod Con-
 stitutio Paulina in bonorum Ecclesiasti-
 corum inuafores edita non modo con-
 firmanda, sed etiam extendenda esset,
 Cardinalium tamen sententia eo abibat,
 ut hæc Bulla omnino intacta relinqueretur,
 nec de illa quicquam ageretur. Cum vero de
 decimarum impositione pro sacro bello ad-
 versus Turcas Patrum sententiæ ro-
 garentur, censuit quidam Episcopus,
 decimas, priusquam bellum fuisset
 initum, exigendas haud esse: displicuit
 tamen ceteris hujus Episcopi opinio.

*Raynald. ad
 an. 1517. n. I.
 Spond. eod.
 loc.*

§. II.

Sessio XII. Lateranensis Concilii.

*Labb. l. c.
 p. 324.*

His ita dispositis die decima sexta Mar-
 tii Sessio duodecima, eaque ultima
 cele-

celebrata fuit. Sacrum solemniter ritu de-
cantabat Cardinalis S. Crucis, qui quon-
dam præcipuus erat Pisani conventus
Auctor. Sermonem habuit quidam E-
piscopus de auctoritate, ac Conciliorum
dignitate, necnon de ferventi studio, quo
Principes Græciam a Turcarum oppres-
sionibus liberare festinarent. Oratione

Sæcul. XVI.

A. C. 1517.

*Paris. de
Graffis MS.
Arch Vatic.**Raynald. l. c.
n. 2.*

absoluta Cardinalis S. Mariæ in porticu.
S. Evangelium cantavit, dictisque de
more precibus quidam, qui Synodo ab E-
pistolis erat, consensu suggestu literas
recitavit Maximiliani Cæsaris, Mechliniæ
in Brabantia ultima Februarii ad Papam
scriptas; in quibus Ecclesiam a Turcis
oppressam, ac prosperos armorum eorum
successus copiose deplorat, hortatusque
Pontificem, ac Synodi Patres, ut sese ad
hujusmodi expeditionem accingerent,
pollicitus, se quoque opes, viresque suas
collaturum. Recenset quoque victoriam
nuper a Selimo Turcarum Imperatore de
Persis partam, rogatque Pontificem, ut
ulterioribus Christianæ Religionis ini-
mici progressibus toto studio obsistere ad-
laboraret.

Fuit deinde innovata Constitutio
contra eos, qui Cardinalium ad Pontifi-
catum assumptorum ædes invadunt, hæc
quamvis non omnibus plene probaretur,
nihilominus rata habebatur, ac publice
prælegebatur. Hac Constitutione con-
firma-

Sæcul. XV. A.C. 1517. firmabantur Bullæ Honorii III. & Bonifacii VIII. hanc in rem jam olim editæ.

§. III.

Finis Concilii V. Lateranensis.

Aliud insuper promulgabatur Decretum, cujus summa hæc est. Cum Concilium ipsum usque ad perfectionem caussarum, propter quas indictum exsisterat, perduxerimus, præcipue ut inter Principes Christianos armis depositis firma pax componi valeret, conatus nostros adhibuerimus, altera vero præfati Concilii causa fuerit schismatis ac Pisani conciliabuli extirpatio, generalis reformatio, etiam Curie: reliqua cura esset, discussio, & abrogatio Pragmaticæ Sanctionis, resque Orthodoxæ fidem concernentes, cumque hæc favente Deo, & approbante sacro Concilio per nos discussa, absoluta & terminata essent, omnia & singula in præcedentibus undecim Sessionibus gesta, ac facta Apostolica auctoritate approbamus, & innovamus, ac inviolabiliter observari decernimus. Unde justis de causis præsens Concilium absolvimus, & cum Benedictione Domini Prælatos Synodi dimittimus: Eodem decreto Papa decimas imponi decrevit, cunctosque Beneficiis provisos adhortatus est, ut decimas in expeditionem Turcicam ex eorum beneficiis exigere permitterent, Equidem multi ex Patribus
cense-

censebant, non satis adhuc aliis prospere
 etum esse caussis, ideoque Synodum non
 tam cito dissolvendam, nihilominus ma-
 jori parte huic decreto acquiescente finis
 est Concilio impositus. Quapropter
 cum Cardinalis S. Eustachii alta, distin-
 ctaque voce cantaret: *Domini, Ite in pa-*
ce, ac cantores capellæ Pontificiæ in eo-
 dem tono: *Deo gratias* responderent,
 mox incipiebatur Hymnus Ambrosianus,
 quo absoluto Pontifex mulo vectus ad
 Palatium reversus est, comitantibus eum
 Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis,
 Episcopis, Oratoribus, aliisque quamplu-
 rimis Proceribus: Finita igitur est Sy-
 nodus V. Lateranensis, postquam quinque
 ferme annos tenuisset.

Secul. XVI.
 A.C. 1517.

§. IV.

*Francisci Pici Mirandulani Oratio de
 correctione morum.*

Ad calcem operum Pici de Mirandula
 habetur oratio, quam nonnulli in hac
 ultima Sessione perlectam contendunt,
 quamvis in Actis Concilii desideretur;
 in illis quippe non nisi sermo a Maximo
 Corvino Æterniensi Episcopo declamatus
 reperitur; illa autem oratio, quam inter
 Pici Mirandulani opera relatam diximus,
 gravibus admodum verbis concepta est,
 illiusque Auctor corruptos illius ævi mo-
 res

*Extat in fin.
 oper. Pici
 Mirand. &
 apud Or-
 thuin. in Fasc.
 rer. expet.*

Sæcul. XVI. A.C. 1517. res acrius infectatur. Cerno equidem, inquit Picus, sæpenumero sermonem esse habitum de novis statuendis legibus, ego autem de veterum custodia differere aggredior contra luxum, libidinem, avaritiam, pro pietate, & justitia, ceterisque virtutibus: multi Principes priscam simplicitatem in astutiam, castitatem in nequitiam, liberalitatem, & parsimoniam in Luxum & avaritiam converterunt, apud plerosque Religionis primarios, ad quorum exemplum componi ac formari plebs deberet, aut nullus est, aut certe exiguus Dei cultus; nulla bene vivendi ratio, nullus pudor, nulla modestia; justitia vel in odium, vel in gratiam declinavit, pietas in superstitionem pene procubuit, virtus vitio vertitur, vitia virtutum loco honorantur: Sacræ ædes lenonibus, & catamytis commissæ, nefariis lupis optimi Pastoris ovilia demandata, exempta, & vendita Sacerdotia. Hortatur demum Leonem, ut his malis mederi, cunctosque ad leges Ecclesiæ servandas cogere velit, eundemque terret exemplo Heli summi Sacerdotis, gravissime a Deo puniti, quod non animadvertisset in liberos suos (*)

§. V.

(*) Spondanus ad annum 1517. num. 3. ex quo hæc ad verbum descripta sunt, haud immerito, an hæc oratio Joannis Francisci Pici vere

§. V.

Sæcul. XVI.
A. C. 1517.*Conjuratio in vitam Leonis decreta.*

Exiguo post absolutam Synodum tempore summus Pontifex de conjuratione in ejus vitam conflata nuncium accepit, præcipuis Auctoribus Alphonso Petruccio Senensi, & Bendinello Saulio Cardinalibus. Ambo Franciscum Mariam Ruveream Julii II. Nepotem, cui Urbina Ducatus parebat, a Leone deturbatum ægerrime ferebant; præcipue vero Petruccius indignabatur, quod tam ipsum, quam fratres suos Burghesium & Fabium Papa Senis expelli curasset, quamvis Pandolphus eorum Pater hujus Reipublicæ Princeps Medicæis, ut Imperium Florentinum recuperarent, summam dicasset operam. Igitur Petruccius vindictam de Papa sumpturus, aut Ruveream in Urbina Ducatum reponere, aut Leonem veneno interficere, animo constituit, hancque in rem quosdam Cardina-

Guicc. l. 13.
Paul. Jov.
in vit. Leon.
X.
Victorel. in
addit. Ciac.
Bemb. l. 15.
p. 23.
Paris l. c. t.
4. p. 200.

vere fuerit, ibidem in dubium vocat: Ut quid enim, inquit, non aliis Synodicis inserta, cum singulis Concilii Sessionibus aliæ inserantur a diversis habitæ? Nunquid aberant Episcopi, Prælati, aut Religiosi, ut Viro Laico in publico Patrum Senatu declamandi munus demandari debuerit?

Sæcul. XVI. dinales aliis de cauffis erga Papam mi-
 A.C. 1517. nus affectos facinoris socios adlegere sa-
 tegit; horrebant illi sceleris atrocitatem,
 nihil tamen Petruccius inde territus fa-
 crilegi consilii executionem paravit, tan-
 demque Chirurgum, qui quoddam Pa-
 pæ ulcus curabat, ad suas partes pertra-
 xit. ast neque hoc succedente consilio
 Roma abiit unacum Bendinello Cardina-
 le, demum vero ambo cum Urbinatis Duce,
 & Carolo Ballione conspirarunt. Re com-
 perta summus Pontifex datis literis Pe-
 truccium rogabat, ut Romam rediret,
 nullosque Senis tumultus concitaret: ast
 ille paternæ admonitionis impatiens, at-
 que Senensium Rempublicam ad Sedi-
 tionem commovere desperans, ad pristi-
 na Papam necandi consilia rediit.

§. VI.

*Ambo Cardinales comprehensi, ac cus-
 todicæ dati.*

Opportune tamen quarumdam litera-
 rum, quas hanc in rem Petruccius
 scripserat, indiciis res detecta est. His
 enim interceptis, ac Leoni traditis, is de
 salute sua anxius, singulari utebatur so-
 lertia. Ergo Petruccium Romam redire
 identidem hortatur, eo usus obtentu,
 perinde ac si cum eo agere vellet de me-
 diis, quibus in Senensem Ecclesiam re-
 vocari

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

vocari posset. Cardinalis hac spe deceptus, Romam revertitur, qui tamen unacum Bendinello complice suo protinus capitur, atque in arcem deducitur. Post hæc Pontifex habita Patrum ac Legatorum Senatu hujus severitatis causas exposuit, totamque conjurationis seriem detexit, ac solida illius indicia produxit, addens, quod hujus sceleris vindictam sacri Collegii judicio relinquat. Igitur tribus Cardinalibus res committitur, qui discussio Petruccii crimine iudicii acta ad Pontificem referunt; demum ambo rei quæstioni subjiciuntur, scelusque confessi, lata in eos sententia Cardinalium honoribus exuuntur, rerum capitalium iudicibus traditi, a quibus Alphonsus Petruccius die vigesima secunda Junii in carcere strangulatus fuit: Pari quoque fato Bendinellus sacrilegi furoris sui poenas dedisset, nisi Pontificis Beneficio ejus supplicium in perpetua vincula commutatum fuisset; imo eundem Pontifex non multo post, imposita pecuniarum multa, (*) in libertatem, pristinumque gradum resti-

Raynald. ad
an 1517.
n. 92. 93.
94. &c.

(*) De datis pecuniis Paris de Grassis, qui tamen ipse hujus reconciliationis testis oculatus erat, cunctaque exacte descripsit, nullam omnino mentionem facit. Vide Raynaldum loco supra citato.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

P

Sæcul. XVI. restituit, ita tamen, ut nec eligere unquam,
 A.C. 1517. nec eligi in Purpuratorum Senatu possiet:
 Cardinalis vero Volateranus, & alter tit.
 S. Chryfogni sese ad Pontificis pedes ab-
 jecerunt ad exorandam illius clementiam,
 seque criminis conscios confessi sunt, ob-
 tenderunt tamen, quod non putassent,
 Petruccium tam atrox scelus unquam
 perpetraturum; nihilominus de gradu
 Cardinalitio dejecti fuerunt; ex reliquis
 nonnulli magna pecunia mulctati, alii,
 qui minus nobili genere orti erant, in
 quatuor partes dissecti sunt.

§. VII.

*Cardinalium Senatus triginta &
 uno auctus.*

Cum summus Pontifex aliquo abhinc
 tempore ceteros ferme omnes Car-
 dinales animo a se haud parum alienos
 animadverteret, eosque hac legum seve-
 ritate magis exasperatos timeret (*),
 de novo Cardinalium Senatu creando con-
 siliium iniit: ea de re in una nempe die vige-
 sima septima Junii seu prima Julii, quod
 nunquam hactenus contigerat, unum &
 triginta ex varijs nationibus pronunciavit.
 Hi erant sequentes: I. Franciscus de Co-
 mitibus, patria Romanus, Archiepisco-
 pus

*Ciacon. in
 Leon. X.
 p. 346.
 Panvin. de
 Rom. Pont.*

(*). Vide §. 45. Ubi hoc anno quinque Car-
 dinales præter alios non recensitos vivis ereptos
 reperies.

pus Compfanus, tit. S. Vitalis. II. Jo-
 annes Piccolominæus, Senensis, ejus-
 demque urbis Archiepiscopus, tit. S. Bal-
 binæ, postea Episcopus Ostiensis, ac sa-
 cri Collegii Decanus. III. Joannes Domi-
 nicus de Cupis, Romanus, Tranensis Ar-
 chiepiscopus, titulo S. Joannis ante Por-
 tam latinam, postmodum Episcopus O-
 stiensis, & itidem Decanus. IV. Nico-
 laus Pandulphinus, patria Florentinus,
 Plistoriensis Episcopus, tit. S. Cæciliæ.
 V. Raphael Petruccius Senensis, Suan-
 nensis Episcopus, tit. S. Susannæ. VI.
 Andreas de Valle Romanus, Melitenfis
 Episcopus, tit. S. Agnetis, postea S. Pri-
 scæ. VII. Bonifacius Ferrerius patria
 Vercellensis, Eporediensis Episcopus,
 primo tit. SS. Nerei, & Achilei, de-
 mum Episcopus Portuensis. VIII. Joan-
 nes Baptista Pallavicinus, Genuensis,
 Episcopus Cavallicensis, tit. S. Apollina-
 ris. IX. Pompejus Columna Romanus,
 Reatinus Episcopus, postea Montis re-
 galls, & Aversanus Archiepiscopus, pri-
 mum tit. SS. duodecim Apostolorum, de-
 inde S. Laurentii in Damaso, ac demum
 Neapolis Prorex. X. Scaramutia Tri-
 vultius Mediolanensis, Comensis Episco-
 pus, tit. Cyriaci. XI. Dominicus Jaco-
 batus Romanus, Lucerinus Episcopus,
 tit. S. Laurentii, postea S. Clementis,
 & S. Apollinaris. XII. Laurentius Cam-
 pegius

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

Sæcul. XVI
A.C. 1517.

pegius Bononiensis, ejusdem urbis, ac Feltri Episcopus, tit. S. Thomæ, postea S. Mariæ Transtiberim, & Sabinensis, ac Prænestinus Episcopus. XIII. Ludovicus Borbonius, natione Gallus, Laudunensis Episcopus, postmodum Senensis Archipræsul, tit. S. Sylvestri. XIV. Adrianus Florentius natione Belga, Lovaniensis Decanus, postea Dertusensis Episcopus, tit. SS. Joannis & Pauli, qui postea Hadrianus Papa ejus nominis sextus fuit. XV. Ferdinandus Ponzetta, Neapolitanus, Melphitensis Episcopus, tit. S. Pancratii. XVI. Ludovicus Rossius, seu de Rubeis, Florentinus, ex sorore Pontificis Nepos, tit. S. Clementis. XVII. Franciscus Armellinus, patria Perusinus, illiusque civitatis Episcopus primum tit. S. Marci, postmodum S. Callisti. XVIII. Thomas de Vio, Cajetæ natus, unde vulgo *Cajetanus* dictus, supremus Ordinis FF. Prædicatorum Magister generalis, tit. S. Sixti. XIX. Christophorus Numalius, natione Italus, patria Foroliviensis, Ordinis FF. Minorum generalis Minister, postea Cardinalis titulo S. Bartholomæi in Insula, demum S. Mariæ in Aracoeli. XX. Ægidius Viterbiensis, Eremitarum S. Augustini Prior generalis, tit. S. Matthæi, postea S. Marcelli, qui fuit etiam Patriarcha Constantinopolitanus. XXI. Guilielmus Ray-

mun-

mundus Vich, natione Hispanus, tit. S. Sæcul. XVI.
 Marcelli, Episcopus primo Cephaleden- A.C. 1517.
 sis, dein Barcinonensis. XXII. Sylvius
 Passerinus, Cortonæ in Italia natus, tit.
 S. Laurentii in *Lucina*, Perusinus Lega-
 tus, & Barcinonensis Episcopus. XXIII.
 Franciscus Ursinus, patria Romanus,
 Cardinalis Diaconus tit. S. Georgii in *Ve-*
labro. XXIV. Paulus Æmilius de Cæ-
 sis, Romanus, tit. S. Eustachii. XXV.
 Alexander Cæsarinus, itidem Romanus,
 tit. SS. Sergii & Bachi, postea S. Mar-
 celli, ac demum S. Mariæ in *via lata*,
 Episcopus Albanensis, & Pampilonen-
 sis. XXVI. Joannes Salviatus, Floren-
 tinus, ex Pontificis sorore Nepos, tit.
 SS. Cosmæ & Damiani, Episcopus Por-
 tuensis. XXVII. Nicolaus Rodolphus,
 Florentinus, Sororis Papæ Filius, tit.
 SS. Viti & Modesti, Vicentinus, & Vi-
 terbiensis Episcopus, Salernitanus, &
 Florentinus Archipræsul, postmodum
 Cardinalis Presbyter tit. S. Mariæ in *Cos-*
medin, & S. Mariæ in *via lata*. XXVIII.
 Hercules de Rangonibus, Mutinensis,
 ejusdem suæ patriæ Episcopus, tit. S.
 Agathæ. XXIX. Augustinus Trivultius,
 Mediolanensis, primum tit. S. Adriani,
 deinde S. Nicolai in *carcere*, Bajocensis
 Episcopus. XXX. Franciscus Pisanus,
 Venetus, Patavii Episcopus, tit. S. Theo-
 dori, demum S. Marci, Narbonensis Ar-

Sæcul. XVI. **ch.** episcopus, Ostiensis Archipræsul,
A.C. 1517. & S. Collegii Decanus. XXXI. Alphon-
 sus, Infans Lusitaniæ, Emanuelis Regis
 Filius, tit. S. Luciae, qui vix tum egres-
 sus annum ætatis octavum, natus erat
 die vigesima tertia Aprilis Anno Salutis
 millesimo quingentesimo nono. Is a sum-
 mo Pontifice renunciatus est Cardinalis,
 ea tamen conditione, ut nunquam habe-
 retur tanquam Cardinalis, nisi pervenis-
 set ad decimum quartum ætatis annum.

§. VIII.

Alii duo Cardinales creati.

Gaguin. l. Priusquam hæc Cardinalium electio fie-
 ret, paulo ante, nimirum prima die
II. Aprilis feria quarta ejusdem anni Leo
Joan. Chenu Papa alios duos purpura decorabat; ho-
Hist. Arch. rum primus erat Antonius Boherius, na-
Bituric. Ga- tione Gallus, ex Alvernizæ Provincia, Is-
rimb. l. 6. sioduri natus, Filius Austremontii Bohe-
Aubery hist. rii Baronis de Saint Cierque, & Annæ
Card. Ciac. de Prato, quæ Cancellarii ejusdem no-
p. 345. minis amita erat. Is Fiscani Ordinem S.
Frizon. Benedicti professus demum ejusdem Ab-
Gall. purp. batizæ necnon Rothomagensis ad S. Ova-
San Marth. num Abbas renunciabatur, tandemque
Gall. Christ. ex Bituricensi Archiepiscopo Cardinalis
& Hist. l. 28. creatus, assumpsit titulum S. Anastasie,
 quem tamen postea commutavit. Alter
 erat Guilielmus de Croy, seu de Croia,
 ex

ex familia nobillissima in Belgio natus. Sæcul. XVI.
 Fuit Cameracensis Episcopus, ac demum A. C. 1517.
 inter Diaconos Cardinales sedit, titulum
 S. Mariæ in Aquiro, postea Archiepisco-
 patum Toletanum adeptus. Hic Archi-
 episcopali Cameracensi Ecclesiæ jamjam
 octavo decimo ætatis suæ anno præficie-
 batur; demum vero a Leone Papa pur-
 puram accepit ad preces Caroli V. Hi-
 spaniarum Regis, a quo etiam progressu
 temporis Cancellarii munere augebatur.

§. IX.

*Concordatum Francisci Regis jussu
 a Parlamento receptum.*

Equidem Franciscus I. Galliarum Rex
 probe animadvertit, quod concordatum
 nuper a se cum Leone X. initum il-
 lis minus probaretur, quibus, præcipue
 vero Parisiensi Parlamento vera Regni
 utilitas magis cognita erat, rem tamen
 jam eo processisse autumabat, ut illam
 rescindere nefas foret. Quapropter con-
 cordatum a Lateranensi Synodo rece-
 ptum vix edoctus, omnes eo curas inten-
 dit, ut illud in Regno suo a cunctis ac-
 ceptatum in acta referretur. Detulit illud
 Regi tum Parisiis agenti Bajocensis Epi-
 scopus Sedis Apostolicæ Legatus: erat
 autem descriptum in libro plumbeis sigil-
 lis munito, ac serica albi coloris tela in-

Sæcul. XVI. A.C. 1517. voluto, unacum alio libro, qui panno aureo contectus Pragmaticæ Sanctionis revocationem continebat: uterque vero liber Papæ, Regisque insignia phrygio opere affabre elaborata præseferbat: Ambas igitur hasce Constitutiones a Rege ratas haberi, in acta referri, atque ab ejus Parlamento promulgari postulabat Nuncius: quas quidem Franciscus Rex recepit, nonnisi tamen Concordatum publicari jussit, suppressa revocatæ Sanctionis promulgatione. Ergo die quinta Februarii ad Senatus Curiam magno numero Episcopos, Præsides, Consiliarios, Ecclesiæ Parisiensis ad B. V. Canonicos, Theologiæ Doctores, atque Universitatis subditos convocari præcepit; ipse quoque confessum adiit, ac per Pratum Cancellarium suum congregatis hæc exposuit: „ Ludovicus XII. a Julio II. inique „ vexabatur, non modo Principum Christianorum armis adversum ipsum evocatis, sed etiam censuris, ac minis, quibus Mediolanensi Ducatu, regnoque deturbari timebat, per has ipsas autem minas Papa a Rege Pragmaticæ Sanctionis abrogationem extorquere meditabatur, ac præcipua hujus odii causa erat, præter nonnullos Italiæ Principes Sanctitatis suæ hostes, Regis patrocinium, quo Pisanum Concilium fovebat, atque hanc ob causam „ Papa,

„ Papa, ut Ludovicus Rex velut hære-
 „ ticus ac schismaticus denunciaretur, Sæcul. XVI.
 „ A.C. 1517.
 „ convocavit Lateranense Concilium,
 „ & foedus adversus Gallos iniit cum
 „ Cæsare, Hispaniæ ac Angliæ Regibus,
 „ imo cum ipsis etiam Helvetiis, nec
 „ alio ex fine iisdem cunctas concessit
 „ urbes, quas ipsi Galliæ Regno irripe-
 „ re possent, atque inde processit jactu-
 „ ra Mediolanensis Ducatus, Genuensis
 „ Reipublicæ, atque Astensis Comitatus,
 „ nec non inde secuta est hostium irru-
 „ ptio in Burgundiæ, ac Picardiæ Pro-
 „ vincias; ac denique hanc ob causam
 „ Leo X. Prædecessoris sui vestigia pres-
 „ fit, nec minus Gallis infensus videtur. „

His subjunxit Cancellarius: „ Prag-
 „ maticam tamen Rex tueri studuit, at- Vide Prag.
 „ Sandt. t. 27.
 „ hujus Histor.
 „ Lib. CVII.
 „ §. 100. & seq.
 „ que ideo a Lateranensi Concilio velut
 „ contumax fuit pronunciatus; noluit
 „ pro defendenda Sanctione Deputatos
 „ ad Synodum mittere; haud enim ig-
 „ norabat, quæcunque in ejus favorem
 „ allegarentur, minime probari, præ-
 „ valente implacibili odio in hanc legem
 „ a Curia Romana concepto, quæ nil in-
 „ tentatum reliquit, ut demum abroga-
 „ retur; quapropter tandem censuit Rex,
 „ quod ejusmodi legem tueri, inconsul-
 „ tum foret, præstaret vero, sese ultro
 „ ac sine exceptione Synodi judicio ac
 „ desi-

Sæcul. XVI., definitioni subicere, ut hac via eas,
A. C. 1517., quibus ante Constantiense & Basileen-
 se Concilium Ecclesia exposita fuerat,
 „ calamitates declinaret, eosque præ-
 „ verteret tumultus, qui Regnum pro-
 „ pter reservationes, gratias expectati-
 „ vas, aliasque Romanorum vexationes
 „ agitaverant: si enim, prosequitur Can-
 „ cellarius, Rex sese Concilio subicere
 „ recusasset, totum Regnum generalis
 „ interdicti poenæ expositum, ac ipse-
 „ met forte primo occupanti ditiones
 „ suas cedere compulsus fuisset; id enim
 „ jamjam molitus erat Julius Pontifex.
 „ Rex igitur ejusmodi malis haud vitan-
 „ dis pressus, aliunde jamjam bello, cu-
 „ jus exitus forte Gallis funestus erit,
 „ implicitus, pacem cum summo Ponti-
 „ fice inire statuit, ac concordatum cum
 „ illo firmavit, & Synodo fidem suam
 „ obstrinxit, jussurum se, ut hæc pacta
 „ in Galliis rata haberentur, actisque inser-
 „ ta, atque a Parlamento promulgata
 „ in toto demum Regno servarentur. „
 Tandem Cancellarius suum absolvit ser-
 monem, addens: *Hæc est summa Regis
 mei voluntas.*

Finita Cancellarii oratione, Præsu-
 fules, Canonici, Doctores, ac Universi-
 tatis subditi recesserunt, secreto cum Præ-
 sidibus, ac Consiliariis hac super re de-
 libe-

liberaturi. Cardinalis Boisius nomine Sæcul. XVI. A.C. 1517.
 Ecclesiasticorum, qui & ipsi ad conven-
 tum vocabantur, verba fecit: „ Præfens,
 „ inquit, materia totius Ecclesiæ Galli-
 „ canæ statum respicit, eo igitur non
 „ convocato, res dijudicari nequit. „ Di-
 splicuit Regi horum consilium, atque in-
 dignabundus respondit, aut ego vos pa-
 rere compellam, aut Romam ite, cum
 summo Pontifice rem acturi, huic vestræ
 repulsæ causas aut damnandas aut pro-
 bandas exponere debebitis. Mox Bail-
 letus Præses, Parlamenti nomine, repo-
 sult, se Regiæ suæ Majestatis volunta-
 tem Curiaë indicaturum, omnemque in
 hoc negotio navaturum operam, ut Deo,
 Regique plene satisfiat. Ampla prorsus
 promissio! cui Cancellarius subjunxit,
 hæc tua sententia mihi summopere pro-
 batur, Rexque (ita loquebatur Pratus)
 hoc negotium quantocius absolvi præci-
 pit, quapropter id ipsum & ego vobis
 injungo.

§. X.

*Regis edictum de recipiendo Con-
cordato.*

Soluto hoc conventu Rex die decima Pinsson. l. c. p. 731.
 quinta Maji Anno supra millesimum
 quingentesimo decimo septimo edictum
 Concordata continens promulgari jussit,
 quo

Sæcul. XVI. quo Parlamento, ceterisque omnibus Re-
A.C. 1517. gni sui Judicibus, ac justitiæ Ministris
 præceptum, ut hanc legem custodirent,
 observarent, juxta illam deciderent,
 ejusque executionem urgerent. Aliquot
 post diebus Borbonii Dux Franciæ Con-
 nestabilis, Joannes Albretus, Orvalius,
 & Pratus Cancellarius Regii Senatus Cu-
 riam ingrediuntur, ac congregatis om-
 nibus membris idem Cancellarius Re-
 gium diploma obtulit, in quo, ut fer-
 tur, Concordati sanctiones contineban-
 tur: demum vero magnam orationis,
 quam nuper coram Rege declamabat,
 partem repetiit, concludens, Regem
 omnino velle, ut Concordatum recipia-
 tur, atque in acta referatur, cum id re-
 gia sua Majestas summo Pontifici promi-
 sisset. Congregati sibi ad deliberandum,
 exiguum temporis spacium indulgeri sup-
 plicarunt, ast Cancellarius die quinta
 Junii denuo in charta pergamena Con-
 cordati librum, & alterum de revocatio-
 ne Sanctionis Pragmaticæ illis exhibuit;
 Leporius vero Regis Advocatus Regii ju-
 ris Cognitoribus, ipsoque Cancellario
 præsentibus Parlamenti Curiam rogabat,
 ne Ecclesiæ Gallicanæ libertatem, quæ
 nonnisi Pragmaticæ fulcro subsisteret, hu-
 jus legis abolitione everti paterentur; fir-
 mata enim Concordati auctoritate Reg-
 num pro Annatarum solutione ingenti pe-
 cunia-

cuniarum summa privatum iri ajebat, Sæcul. XVI. A.C. 1517.
 his addidit : quod ipse jamjam ab hoc pacto provocasset, ac appellationi suæ firmiter inhæsurus esset. Ergo ad discutiendam utramque Constitutionem plures nominantur Consiliiarii, nimirum Andreas Verius, Nicolaus Magister, Franciscus Loynes, & Petrus Prudhommus.

Jam decimus effluxerat dies, quo iidem Commissarii Curixæ referebant, quod Concordatum æque, ac Pragmaticæ revocationem examinassent, sed ad tanti momenti negotium absque aliorum auxilio viribus impares essent, proin roga-
 rent, ut eis Præses, aliique Consiliiarii adjungerentur. Id quoque datum est eorum precibus, deputatique fuere Roge-
 rius Barma Præses, Nicolaus Dorigni, Jacobus Menager, & Joannes Selva Con-
 siliarii, præter alios quatuor Inquisiti-
 onum Curixæ Præfectos.

Die vigesima sexta Junii Sabaudixæ Nothus Francisci I. Avunculus Regis nomine Senatum adiit, Regixæ suæ Majestatis literas exhibens, in quibus significatum, Regis voluntatem esse, ut post promptam deliberationem ad Concordati promulgationem procedatur; additumque, Regem velle, ut hisce consultatio-
 nibus Avunculus ejus interesset, difficul-
 tates super ejusmodi publicatione inter-
 venien-

Sæcul. XVI. venientes Regi relaturus. Displicuit curiæ, quod hisce congressibus ex Regis mandato Princeps, qui tamen de eorum ordine non esset, adesse juberetur: hinc Joannem de la Hage Inquisitionum Præfectum, & Nicolaum Dorigui Consiliarium ad Regem ablegant, qui cum debita submissione quererentur, atque exponerent, quod violentiæ speciem præferret, si judicium constantia cujusdam potentis, nec Parlamento aggregati Principis præsentia concutiatur. Deputati legatione sua functi Curiaë retulerunt, quod Rex benignis quidem auribus Parlamenti querelas excepisset, hæc tamen subjunxisset verba: „ Si inter vos non, „ nulli dantur Viri prudentes, non de, „ sunt alii, qui stultorum more sine ratione toti in quæstus suos effunduntur. Par mihi cum ceteris meis Prædecessoribus auctoritas suffragatur; „ mementote, me Regem esse, sique „ Ludovicus XII. quosdam ex corpore „ vestro ob eorum repugnantiam exilio multavit, eos quoque, qui jussis „ meis morem gerere detrectabant, pari „ supplicio compescam; ad remotas variasque urbes eos ejiciam, alios vero „ substituam Viros probitate, ac virtute „ insignes. Volo igitur, ac jubeo, Avunculus meus consultationibus vestris interstit, ut rei gestæ testis, cujusvis vestrum „ strum

„ lrum confilia mentemque exploratam Sæcul. XVI.
 „ habeat. „ A. C. 1517.

§. XI.

*Senatus Sententia de Concordato
 non recipiendo.*

Parlamentum percepta Commissario- Dupin. Hist.
 rum relatione die decima tertia Julii Frag. Sanct.
 consultationibus suis initium dedit, atque & Concord.
 in illis, quæ Sabaudia Notho semper præ-
 sente, usque ad vigesimam quartam ejus-
 dem mensis perdurabant, tandem con-
 clusit, quod Concordatum nec publicari
 nec ad acta referri posset aut deberet,
 sed Pragmatica, ut prius, omnino reti-
 nenda, atque observanda sit, nec non ad-
 vocandæ forent Parisiensis ceteræque U-
 niversitates, ipsisque petita colloquii ve-
 nia protinus concederetur, demum a
 Pragmaticæ Sanctionis abrogatione pro-
 vocaretur, si vero Concordati promulga-
 tionem Rex urgere non desistat, tunc
 Ecclesiæ Gallicanæ comitia essent agen-
 da, Caroli VII. Regis exemplo, dum
 Pragmaticam condidit; interim Sabau-
 dia Notho integrum sit, quæ in conven-
 tibus eorum agitata fuissent, Regi inte-
 gra fide referre.

§. XII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

§. XII.

*Universitas Parisiensis Concordato
obluctata.*

*Duboulay
hist. univers.
Paris. t. 6.
Pinsson. hist.
Pragm. &
Concord.*

Inter omnes Consiliariorum Ordines nemo acrius præter Parisiensem Universitatem adversus Concordatum, atque ademptum electionis jus obstrepbat. Præprimis illius Rector edictum in compitis affigi jubebat, quo omnes Bibliopolæ, ac Typographi Concordatum imprimere prohibebantur, indicta exclusionis poena ab universitatis corpore. Sub idem tempus Universitas, longa deliberatione præmissa, aliam promulgavit sanctionem, in qua primo exposuit, quod Constantiense ac Basileense Concilium cunctis abusibus obviasset, cum decreta condidisset ad Ecclesiam in capite & membris emendandam, ea vero difformitate penitus obrueretur, postquam Ecclesiis electionum jura fuissent adempta, cum inde innumeri pene abusus fuissent introducti, nimirum reservationes, gratiæ expectativæ, mandata, alique favores, quorum ope indocti, pravique viri in Ecclesiam Dei irrepsērunt, exclusis scientia, ac pietate conspicuis, qui solidam veramque virtutem docere potuissent; inde etiam factum, ut magno numero lites pro obtinendis Beneficiis ori-

orientur, atque ad obtinendas gratias Sæcul. XVI. A.C. 1517.
 ingens pecuniarum vis Romam deferretur. His addidit, quod Basileensis Synodus, ut ejusmodi malis mederetur, electionum leges ad jus commune prudenter revocasset, cunctasque olim haud cognitatas hasce gratias damnasset, ac decrevisset, quod jus partibus diceretur, & Annatarum abusus tollerentur, hinc Carolus VIII. his rationibus permotus in Bituricensi Conventu hujus decreta firmavit, ac observari præcepit; inde vero a nonnullis, quorum avaritia fatiari non potest, summi Pontifices fuere adacti, ut Pragmaticæ Sanctionis abrogationem urgerent; præcipue vero Leo X. in suo Romano Conventu sine ullo jure, atque adversus fidem orthodoxam ea, quæ a Basileensi Concilio adeo sapienter statuta fuerunt, damnavit, & introduxit quoddam pactum, quod concordatum vocant, eoque electiones ad Prælaturas abrogavit, & collationes Beneficiorum, nisi justus eorum valor exprimeretur, nullas declaravit, indeque viris doctrina claris omnem Episcopatus aquirendi spem præcidit. Insuper in hoc edicto præter alia hæc habentur: *Hujusmodi sic noviter editis statutis Leo Papa Regem nostrum in partibus Italicis agentem, in maximo armorum strepitu consensum præbere quorundam suavis coegit. Et ne promissionis infractor*
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. Q. idem

Sæcul. XVI. idem Princeps videretur, jam Papæ monitis
 A.C. 1517. obtemperans, hæc statuta nobis, dictaque
Universitate aliisque quorum intererat, non
vocatis nec auditis, publicanda esse impera-
vit (*).

§. XIII.

*Parisiensis Universitatis appellatio ad
 futurum Concilium*

Argentre in **D** eclarationi suæ Rector finem impo-
Collect. Jud. **suit, dum ultimo a Basileensium**
de novis er- **Decre-**
ror. t. I. p. 357

(*) Concordati legibus ipsi quoque sum-
 morum Pontificum juri derogatum fuisse, haud
 dubium est, nec tamen ullus hucusque asserere
 audebat, Pontifices *adversus fidem orthodo-*
xam hanc legem in Gallis stabiliendo peccasse.
 Inter ipsos Gallos valde controversum est,
 an non Pragmaticæ abrogatio, & Concordati
 publicatio majorem longe Ecclesiæ universali,
 ac Gallicanæ utilitatem procuraverit; Natalis
 Alexander, Graveson, Petrus de Marca, alii-
 que quam plurimi Scriptores Galli pro aris &
 fœcis propugnant electionum abrogationem,
 per Concordati in Pragmaticæ locum
 substitutionem ingenti Ecclesiæ, Regni-
 que utilitate fuisse compensatam. Quis
 demum dubitat, quod Pontifici unacum Synodo
 generali, *quæ universalem Ecclesiam repræsen-*
tat, facultas competat, de suis juribus ac
 veteri disciplina, exigente necessitate, ac Ec-
 clesiæ utilitate quicquam remittendi?

Decretorum, necnon Pragmaticæ San-
 ctionis revocatione provocabat *ad Papam*
melius informandum, atque ad futurum
 Concilium in loco tuto ac libero legitime
 celebrandum. Facta est hæc appellatio
 die vigesima septima Martii Anno Salutis
 millesimo quingentesimo decimo septimo,
 fuitque ab Ecclesiæ Parisiensis Decano ac-
 ceptata, typis impressa, atque in omni-
 bus urbis compitis, ac foris affixa. Illius
 summa est hæc: „ Quamvis supremus in
 „ terris Christi Vicarius, quem Papam
 „ appellamus, potestatem suam a nemi-
 „ ne nisi a solo Deo accipiat, propterea
 „ tamen peccandi conditione ac liberta-
 „ te exors non est; igitur ei injustum aut
 „ Dei præceptis adversum præcipienti,
 „ jure resisti, ac obedientia denegari po-
 „ test; si vero aut Principum potentia
 „ suffultus, aut pravorum Consultorum
 „ suafu delusus, fideles ad parendum vi
 „ compellere attentaret, naturali lege
 „ cautum est, ut ab eo appelletur, id-
 „ que unicum, quod superest remedium,
 „ utpote juri divino, naturali, & huma-
 „ no innixum, nec ipse Princeps
 „ prohibere valet. „ Post hæc appellan-
 „ tes fusius in laudes Constantiensis, &
 „ Basileensis Concilii excurrunt. „ Quæ
 „ Synodi inquit, successivo ordine le-
 „ gitime in Spiritu sancto congregatæ
 „ universalem Ecclesiam repræsentarunt,

Sæcul. XVI., ac pro Status Ecclesiastici emendatio-
A.C. 1517. „ ne tam in capite quam in membris de-
 „ creta condiderunt; novissimis vero
 „ temporibus nostris gravior instat ne-
 „ cessitas, ubi Ecclesiæ deformitas au-
 „ getur, ac morum corruptio indies la-
 „ tius serpit. „ Postea Rector utilitates
 a Basileensi Synodo Ecclesiæ procuratas
 exaggerat, illasque a Romana Ecclesia,
 utpote ejus ambitioni, ac cupiditati con-
 trarias, eversas deplorat.

Demum in Leonem X. Papam ma-
 ledicta congeffit, effrænata prorsus licen-
 tia, ac tali furore, qui officii sui digni-
 tati, ac submissioni Vicario Christi debi-
 tæ erat summopere adversus; impoten-
 tibus quoque furiis adversus sacrosan-
 ctam Lateranensem Synodum tumultua-
 batur, eamque non in Spiritu Domini
 congregatam criminabatur, eoquod Spi-
 ritus sanctus nihil divinæ legi, sacrisque
 Conciliis contrarium statuat, illa vero
 violata fidei Catholicæ Religione pia eo-
 rum decreta, ac sacrorum Canonum au-
 thoritatem abrogasset. Præterea Pontifi-
 ci exprobrabat, quod hic condemnave-
 rit Basileensem Synodum, cum tamen
 illa B. V. Mariam sine labe conceptam
 definiisset, nec ipsa Ecclesia, inquiebat,
 circa hunc articulum aliam unquam de-
 cisionem condidisset. Denique summum
 Pon-

Pontificem infimulat, quod is non nisi Sæcul. XVI.
A.C. 1517.
Ecclesiæ ruinam moliretur, indignis be-
neficia conferendo, bene merentes vero
excludendo; *Ex quibus, concludit, nos
Rector & universitas a Pragmaticæ San-
ctionis abrogatione ad futurum Concilium
provocamus, & appellamus: protestantes
hanc appellationem per viam nullitatis, ab-
usus, vel injustitiæ contra omnia adversus
Pragmaticam attentanda.*

Prima Aprilis die Arnaldus Monnard
Artium Magister jurisque Licentiatus
hoc appellationis instrumentum Guiliel-
mo Hue Parisiensis Ecclesiæ Decano in-
dicavit, cujus rei testes præsentés erant
spectati Viri, scilicet Petrus de Valle
Theologiæ Doctor & Cathedralis Eccle-
siæ Canonicus necnon Arturus Alustus
Artium Magister. Plures quoque verbi
divini Præcones in suis sermonibus pa-
lam contra Regem, ejusque Cancellari-
um declamabant, jamque ad crimina-
tiones contra Concordatum, publicas-
que in Papam querelas res excessit; qua-
propter Franciscus Rex horum petulan-
tiam indignatus, datis ad Olivarium pri-
mariæ Præsidentem, aliosque Consiliarios
litteris graviter de Rectoris temeritate ex-
postulabat, & seditiosos ejusmodi sermo-
nes in populum sparsos cohiberi impe-
rabat, simulque præcipiebat, ut judicii
Q 3 acta

Sæcul. XVI. A.C. 1517. acta contra Rectorem instruerentur, ea-
que ad Regem deferrentur; postea cun-
cta ab illo attentata prorsus nulla decla-
ravit, & Parlamenti Curiaë, ut Concor-
datum quantocius imprimat ac divulget,
severe mandavit. Promulgatum est hoc
Regis edictum die quarta Aprilis, cui
tamen Parlamentum minime morem
gessit.

§. XIV.

*Ximenius Cardinalis Indorum quere-
lis intentus.*

*Gomes. in vi-
ta Xim. l. 6.* Cum interea Carolus Hispaniæ Rex
iter in Castellæ Regnum pararet,
Ximenius Cardinalis Indorum lamentis
satisfacere satagebat; hi enim potius be-
stiarum, quam mancipiorum more habiti,
non raro Dominorum crudelitate, duris-
que verberibus absumpti enecabantur.
Horum quæstum veritatem Didacus
quoque Columbus Oceani Admiralis no-
minatissimi Christophori Filius testatam
fecerat, deque aliorum quoque injuriis
sibimetipsi sæpissime illatis graviter que-
stus, præclara, quæ ejus Pater Monar-
chiæ præstiterat, obsequia injuriis sibi
compensari ægerrime ferebat. Ximenius
habita querelarum ratione Ludovicum de
Figueroa, & Alphonsum de S. Joanne
cum munere Commissariorum ad hasce
Regiones ablegavit, illisque duos Hispa-
nos

nos adjunxit, qui Urbani Prætoris officio fungerentur. Verum pia Cardinalis desideria evertabant concepta, jamque effectui data Cheuriensis consilia; hic enim Indos ardui laboris impatientes ferme omnes intra breve tempus interiisse comperiens, quingentos Æthiopes seu Negritas in Aquitania coemi, atque ad Insulam S. Dominici transferri curabat. Huic rei vehementer obluçtabatur Ximinius datis ad Cheuriensem literis eidem exponens, quod Negritas in Americam transmittere, haud periculo vacaret, cum illi equidem adversus laboris incommoda contumaces, inquietum tamen & indomitum genus essent, ut proin illi numero aucti abs dubio seditionem concitaturi forent. Nec Ximenii præfagium eventus fefellit.

Sæcul. XVI
A.C. 1517.

§. XV.

Malaccensium Seditio.

Exiguum præterfluxerat temporis intervallum, & ecce! Malaccæ, quæ *Gomes. in* *vitæ Ximen.* urbs est in Granatæ Regno sita, rebellio^l; 6. suscitatur; cum enim navalis militiæ Duces neglecta officii sui ratione cunctis passim nocentibus veniam impertirentur, populi malam hanc justitiæ administrationem iniquo ferebant animo; hac enim criminum impunitate urbes eorum Sicariis

Q 4

riis

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

riis atque latronibus replebantur: unde repetitas ad Ferdinandum Regem Catholicum deferebant querelas, sed furdas semper pulsabant aures. Eo autem fatis functo Carolum interpellabant, qui malo remedium, quamprimum Hispaniam salutasset, pollicebatur. Ast Malacenses hoc responsum repulsæ loco habentes, Seditionem commovent, rei navalis Ministros propellunt, eorumque tribunalia in alios usus convertunt. Ximinius Seditiosos clementia ad officium reducere nequicquam satagebat; eorum enim petulantia objurgationis lenitate indies crescebat. Ergo Cardinalis hujus remedii spe frustratus, ad omnes Granatæ urbes jussa dedit, ut quingentos equites, peditumque sex millia contraherent, ac Antonio de Cueva ductore rebelles compescerent. Malaccenses vix comperito hujus agminis itinere, effræni fiducia repente in extremam sollicitudinem versa, Deputatos ad Cardinalem ablegant, a quo illi severa reprehensione castigati petitam delicti veniam impetrarunt, quinque tamen ex primoribus, quos gravior rebellionis culpa tenebat, traditos Ximinius mox laqueo suspendi jussit, horumque supplicio sceleris vindictæ metam posuit.

§. XVI.

§. XVI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.*Ximenius Inquisitionis moderationi ab
Hispaniarum Rege tentatæ
obluctatus.*

Interea Castellæ Rex Judæorum, atque Maurorum donis captus, Inquisitionis tribunal restringere, animo constituit: cum enim Ximenius subinde plures Mahometanos, atque Judæos, qui Christianorum sacris prius imbuti rursus ad pristinos errores redierant, extremo supplicio mulctari jaberet, mortis poenam evadentes querebantur, quod singulis ferme diebus plurimum innocentium sanguis effunderetur; unde Deputatos Bruxellas ad Regem rogatum mittunt, ut Inquisitionem ad ceterorum tribunalium normam revocari præciperet, proin juberet, ut accusator simul testem agere non permetteretur, accusatis vero delatorem suum noscendi copia daretur, ac demum testes cum reo conferrentur. Æqua illorum videbatur petitio, ac causæ justitiam ampla, quibus Judæi ac Mahometani Senatum corruperant, munera haud parum promovebant. Insuper hi octoginta Ducalium nummum millia Carolo Regi offerebant, qui pro itinere in Hispaniam pecuniis indigebat. Ergo jamjam omnes Deputatorum votis satisfacere

Q 5

cere

Sæcul. XVI.
A.C. 1517. cere propensi erant, cum opportune Bruellas Ximenii Cardinalis epistola deferretur, qua significabat, mutato Inquisitionis rigore nil frequentius, nilque propius fore, quam ut Judices ab accusatis sic conficerentur, ac procul dubio brevi tota Hispania communi seditione turbaretur. Hæc Ximenii ratio adeo prævaluit, ut Deputati re infecta reverti compellerentur.

§. XVII.

Ximenius pro Regis itinere classem parare jussus.

Gomes. l. c. Appropinquante Regii in Hispaniam itineris tempore, Ximenius classem instruere, atque ad Belgii oram, ubi Rex vela dare constituit, transmittere jubebatur. Ipse Cardinalis Castellæ Regem iter suum maturare urgebat, ut motos populorum tumultus præsentia sua compesceret. Querebantur enim illi, omnem Hispaniæ pecuniam in Belgium deportari (*), ac denique exteros omnibus officiis,

(*) Aut injusta fuit horum querela, aut falsum, Regique injuriosum, illum adeo pecuniis inopem fuisse, ut pro suo in Hispaniam itinere a Judæis & Mahometanis etiam cum dispendio justitiæ vindicativæ pecunias accipere paratus fuisset.

ciis, ac Sacerdotiis cumulari, indigenis inde exclusis. Hoc Cardinalis nuncio haud parum terrebatur Bruxellensis Senatus, quapropter decreto mox Regis discessu, classis ex Hispaniæ portu solvit, ut Regem cum tota sua Curia e Belgio ad Regnum deveheret.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

§. XVIII.

Papa ab Hispanis decimas petere constituens.

Hoc itineris intervallo Ximenius vix non cum Pontifice simultatem suscepisset, cum enim magnificentiae, qua Leo delectabatur, explendæ nec ærarium Apostolicum, nec reditus ex aliis Christianorum Provinciis collecti sufficerent, ad specialia confugere media necessitas fuisset; quapropter, cum Hispania summis Pontificibus singulari obsequio addicta esset, atque ambo Episcopi Toletanus, & Cæsar augustanus, qui tum rerum summam moderabantur, pro Sede Apostolica se totos devoverent, Pontifex Nuncio suo tum in Hispaniis agenti Bullam transmisit, qua triennales decimas ex omnibus beneficiorum redditibus cogere jubebatur.

*Petrus Ang.
ep. 596.
Spond. ad
ann. 1517.
num. 7.*

Speciosus hujus exactionis obtendebatur prætextus (*); spargebatur enim infriu-

(*) An is fuerit duntaxat obtentus, vide infra §. XCV.

Sæcul. XVI. infringendæ Turcarum potentiaë necessi-
 A.C. 1517. tas; eoquod hi Persis ac Ægypti Sulta-
 no devictis bellum in Christianos para-
 rent. Ergo Nuncius Apostolicus primo
 Arragonenses convenit, qui tamen om-
 nino, & quidem coacta hanc in rem Na-
 tionis Synodo ejusmodi subsidia exigi
 prohibebant; accepta horum repulsa Ca-
 stellæ Clerum sollicitavit; haud tamen
 magis prospero successu; Tandem Xime-
 nius Cardinalis, qui totius negotii cu-
 ram in se suscepit, literas ad Papam de-
 dit in hæc verba scriptas: „ Beatissime
 „ Pater, si res vere ac serio in Mahome-
 „ tis sectatores gerenda est, non modo
 „ decimas, sed omnes meos census Ec-
 „ clesiasticos, atque omne aurum, ar-
 „ gentumque sacrum diocesis meæ lu-
 „ bentis animo tibi defero; vanus autem
 „ videtur Turcarum timor; certum enim
 „ in Hispania habemus nuncium, Seli-
 „ mum ab Italiaë invasione omnino alie-
 „ num esse, rogo itaque Sanctitatem ve-
 „ stram, ut suam de belli sacri appa-
 „ ratu sententiam diserte aperiat, nam,
 „ nisi justissima de causa, nunquam au-
 „ ctor ero, ut Hispani Sacerdotes vecti-
 „ gales fiant. „

Ximenii votis allusit Pontificis re-
 sponsum; hic enim Nuncium suum a pe-
 tito desistere jussit, nec ultra de decimis
 aut

aut subsidiis in Hispania mentio facta est. Sæcul. XVI.
A.C. 1517.
Adeo Romæ timebatur Ximenii auctori-
tas; nec tamen Papæ Nuncius falso ob-
tentu usus videbatur; quippe Leonis Con-
stitutio in Sedis Apostolicæ ditionibus ri-
gidius, in ceteris vero Italiæ terris mo-
deratius in usum deducebatur.

§. XIX.

*Cardinalis Ximenius propinato vene-
no, lethali febre absumptus.*

Ximenius, cum res in Castella sua sol-
licitudine ita composuisset, Madrito
profectus, ad regni fines Arandam us-
que contendit, ut ibidem Regis adven-
tum præstolaretur, eoque exscendente au-
læ Ministris vicinior adesset. Comita-
bantur illum Regni Senatores, regius-
que Princeps Ferdinandus, a quo Cardi-
nalis ferme nunquam post Regis Catho-
lici obitum vigiles oculos suos dimove-
bat. Ast Aquileram delatus, sumpto *Bos-Equil-*
prandio adversa adeo opprimebatur vale-*las.*
tudine, ut sanguis non modo ex auri-
bus, sed etiam medius unguis inter &
digitorum carnem proflueret, unde hau-
sti veneni suspicio habebatur; quam su-
premi Franciscanorum Præfecti relatio *Gomes. in vi-
ta Ximen.
l. 7.
Raynald. ad
ann. 1517.
n. 105.*
haud parum augebat: retulit enim, se
in itinere, quod ad Ximenium officiose
salutandum suscepisset, obvium habuisse
qu m-

Sæcul. XVI. quemdam Nobilem sibi haud cognitum,
A.C. 1517. & ab eo fuisse monitum, ut iter matu-
 raret, & Ximeno significaret, a truta
 sibi in prandio apponenda abstineret;
 eam enim veneno infectam esse. Ast
 sceleris executio hujus Religiosi celeri-
 tatem, licet maximam, prævertit. Ex-
 ploratum omnibus erat, a Bancaldo,
 quem Ximenius a secretis habebat, ve-
 nenum fuisse propinatum, cujus vero im-
 pulsu, nunquam detectum, imo sicarius
 usque ad obitum Domini sui, ut antea
 officio suo fungebatur. Interim licet Xi-
 menio mors instare videretur, ipse tamen A-
 randam versus iter profecutus est, & quam-
 vis corpore debilitatus esset, animum ta-
 men publicis curis adeo non subtraxit,
 ut etiam omnibus Principis regii Ministris
 officio motis alios subrogare tentaret;
 Nonnius enim Gusmanus illius Modera-
 tor, Alvarus Osorius ejusdem Magister,
 alique juvenem hunc Principem in Ar-
 ragoniam abducere, ibidemque Regem
 proclamari meditabantur. Hos ergo ex-
 auctorare disertis verbis a Carolo Rege
 jubebatur, unde feliciter mandata exe-
 quens, in Principis hujus obsequiis con-
 firmabat Alphonsum Castilegium Vi-
 rum longe celeberrimum, & Sanchesium
 de Paradez supremum Palatii Magistrum,
 eo quod hic quietæ indolis vir, ferme
 nullam

nullam cum ceteris hujus consilii sociis partem habuisset.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

§. XX.

Hispaniarum Rex ad Africae oram appulsus.

Sub idem tempus Ximeno Cardinali nunciatum, quod Rex Catholicus ineunte Septembri vela fecisset, atque exacto pene eodem mense ad Austriæ oram appulisset. Hic Regis adventus Ximenum, quamvis per hujus præsentiam a regni administratione amovendus crederetur, nihilominus insolita adeo lætitia replebat, ut pristinam valetudinem recuperare videretur: quapropter divinis operari, ac publici colloquii copiam petentibus præbere cæpit, responditque ad literas, quas eo tempore Rex ad illum perscripserat, ac communicata adventus sui notitia ejus sententiam rogabat, num ex duabus Monarchiis prius Arragoniam, vel potius præprimis Castellam lustrare consultum foret. Ximenus Castellam prætulit, Rex quoque aquiescere videbatur: ast Belgii Proceres tot turbas suscitabant, Regemque tam fastidiosa detinebant mora, ut tandem Valdoleti comitia agere decerneret. Horum igitur artibus factum, ut Ximenus nunquam Regis conspectum subiret, nec hic stetit

Ciacon. t. 3.

p. 284.

Raynald. l. 6.

num. 112.

Sæcul. XVI. tit eorum invidia; adeo enim in eum ex-
 A.C. 1517. ulcerabant Regis animum, ut hic ad
Ximenium literas tam acerbas daret, qui-
 bus illius mors accelerari credebatur; significabat enim, sperare se, brevi ejus colloquio frui, perceptisque illius consiliis, atque præceptis æquum omnino sibi videri, ut ipse publicis Regni negotiis tandem exoneratus, unice valetudinis suæ curam haberet, ac reliquos vitæ dies in Dioecesi sua tranquille transigere posset.

§. XXI.

Ximenii Cardinalis obitus.

*Gomes. in vi-
 ta Xim. l. 7.
 Ciacon. t. 3.
 p. 285.
 Lucas Wa-
 ding.*

Pridie Ximenius nova febris accessione laborabat, quam internus dolor ex regis literis conceptus haud leviter auxit (*), mortemque acceleravit. Ubi igitur

(*) Ximenium ex concepto dolore, quod a Regni administratione vacare jussus esset, emarcuisse, non nisi ab ejus virtutis invidis fuisse divulgatum testatur Raynaldus loc. cit. n. 105. magis adhuc inepte allegatur Ciaconius, qui eodem loco hæc habet: *Pridie quam Regis literæ pervenirent, Ximenius feбри laborare cœperat, ATQUE IDCIRCO CAROLI REGIS LITERÆ EI DATÆ NON SUNT, sed ad Regium Senatū remissæ.* Id tamen apud omnes vitæ Ximenii Scriptores legitur.

igitur se morti proximum sensit, inter
 sublimis, quam semper profitebatur, pie-
 tatis signa animam egit die octava No-
 vembris Anno Salutis millesimo quin-
 gentesimo decimo septimo, ætatis suæ
 ferme octogesimo primo, postquam Ar-
 chiepiscopali Toletanæ Ecclesiæ viginti
 duobus, Castellæ regimini uno anno &
 decem mensibus præfuisset. Sepultus
 est in Complutensi Collegio S. Ildephonsi
 a se erecto.

Sæcul. XVI.

A.C. 1517.

Hieronym.

Garimb.

Raynald. an.

1517. n. 103.

§. XXII.

*Celebria ædificia ab hoc Cardinale
 condita.*

Ximenius haud segnius Ecclesiæ, quam
 publicis Regni negotiis sua sacrabat
 studia; semper intentus, ut depravatos
 Clericorum mores corrigeret. Præterea
 inter *Conventuales Franciscanos*, & illos,
 qui de *Observantia* dicuntur, concordiam
 felici-

Ciacon. pag.

286.

gimus, hunc extremis vitæ tuæ diebus aliquan-
 to serius, quam solebat, in publicum prodii-
 se; ac Regem ejus an ulis id culpantibus respon-
 disse: *Plus momenti in unius Ximenii salute ad
 Reipublicæ in olumitatem vertitur, quam in om-
 nium privatorum negotiis.* Quis ergo Regis fi-
 duciam, Ximenii humilitatem cum narratis con-
 ciliabit?

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

R

Sæcul. XVI.
A.C. 1517. feliciter reduxit, Complutensia Biblia Latino, Græco, Hebraico, ac Chaldæo idiomate sumptibus suis edi curavit, ac inter cetera pietatis monumenta Compluti duo ampla æque ac magnifica Virginum asceteria condidit, eaque supplectili, cunctisque necessariis liberaliter instruxit, & magnis redditibus auxit. Præterea simul unius integri anni sumptus suppeditavit, ut hæ Virgines intactis unius anni proventibus eo facilius consuetas foundationis suæ expensas ferre, ac specialibus prospicere possent. Ex hisce monasteriis primum dicebat pauperibus Virginibus, quas sola morum probitas Religiosi Status sanctitati idoneas commendaret: quapropter non modo pro ingressu quicquam exigere, sed etiam sponte oblata accipere severe inhibuit. Præscripsit autem hisce Virginibus S. Francisci Regulam particularibus statutis mitigatam, Protectorem vero dedit S. Joannem Poenitentem.

Alterum monasterium priori sat vicinum nobiles quidem, sed tenuis fortunæ Puellis magno numero ibidem educandis destinabat. Profitentur illæ pariter S. Francisci Regulam, in pluribus tamen austeritatibus temperatam; quippe ingressis aut solemnibus votorum sponsione se Deo obstringendi, aut ad sæculum rede-

Sæcul XVI quaginta Puellis eidem monasterio assignavit.
A. C. 1517.

§. XXIII.

Carolus Austriacus in Hispaniam delatus.

*Anton- de
Vera hist.
Car. V p. 17.
Sandovalvi-
da del Car-
los V.
De Thon hist.
l. 1.*

Mense Septembri Carolus e Belgio discessit, numerofo comitatu stipatus; habuit enim itineris socios viginti Comites, Marchiones, aliosque primariæ stirpis Proceres, præter sexaginta Nobiles, qui de Regis mensa commedebant. Præterea Regem comitabantur centum equites, nec non milites ad corporis custodiam electi ac trecenti Ministri seu Regis Domestici. Classem vero ex Hollandia, & Zeelandia adductam, necnon Hispanam, a Ximenio submissam, Ostendæ conscendit, & Belgii regimen interea Margaritæ suæ Amitæ reliquit. Tandem secundis ventis Villæviciosæ portum in Asturiæ Provincia ingressus, a compluribus Hispaniæ Proceribus, quos Joanna Regina ejus Mater obviam præmiserat, solemni prorsus pompa excipiebatur. Referunt nonnulli, quod Carolus nullam Vallisoleti moram traxerit, sed recta Turrim Sillanam contenderit, ac ibidem Regina ad filii sui alloquium, congressumque venerit, ubi ambo tenerri-
mi affectus significationibus non sine
magno

magno adstantium stupore certabant, ac integram unius horæ partem, cum lætitiæ abundantia repugnantes etiam lacrimas ubertim extorqueret, mutuis, iisque arctissimis complexibus illigati hærebant; ast non minus cuncti admirabantur, quod Hispani quoque certatim omnes in gratulationem & gaudium effunderentur, Regi festive applaudentes, licet eum nec Nationis similitudo commendaret, nec Hispani ejus conspectum antea unquam subiissent: Nihilominus eum velut natione Hispanum venerabantur, eo quod illius Mater e gente Hispana originem duceret, Philippus quoque ejus Pater in Hispaniis mortuus esset. Ast licet hæ rationes permovissent Hispanos, præcipue tamen ipse Carolus cunctis iisque præclarissimi animi dotibus tam liberaliter ornatus erat, ut omnium amorem sibi facile conciliaret.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

§. XXIV.

A Toletano Senatu exceptus.

Carolo Hispaniam salutante, Senatores, qui tum Toleti agebant, Regem suum omni, qua par est, pompa atque magnificentia excipere constituerunt, nullisque sumptibus pro tanto apparatu pepercerunt: Cum autem, quo honoris gradu illum venerarentur, nullum speciale mandatum

R 3

datum

Sæcul. XVI. datum a Regina recepissent, haud parum
A.C 1517. hac super re anxii hærebant, ignari,
 num Carolum vel ut Castellæ Principem,
 vel Burgundiæ Ducem, aut omnino Re-
 gem suum proclamarent? Diu delibera-
 tum, tandemque plurimorum suffragio
 conclusum, Carolum solo nomine *Princi-
 pis Serenissimi* salutandum, silentio autem
 premendum, an Hispaniæ vel Burgundiæ
 Princeps esset; his ita decretis, Toleta-
 ni Regem honorum amplitudine, ac ma-
 gnificentiæ ostentatione longe majori
 quam olim Philippum ejus Patrem exci-
 piebant. Non deerant, qui hancce His-
 panorum hæsitacionem circa titulum Re-
 gi deferendum Carolo significarent, un-
 de vix receptis primis honoribus, quibus
 exscensione facta excipiebatur, quanto-
 cius Turrim Sillanam petiit.

§. XXV.

In Castellæ Regem coronatus.

Ibidem Regina ejus Mater sedem fixe-
 rat, filii sui colloquio lætissima. Au-
 gebat insuper tredecim annorum absen-
 tia mutui affectus teneritudinem. Por-
 ro Carolus cum illa, quantum per Ma-
 tris imbecillitatem licuit, secretas de re-
 rum statu consultationes habuit, quibus
 absolutis Regina coacto Regio Senatu o-
 manium prima Filium suum Castellæ Re-
 gem

gem proclamavit, eidemque diadema Sæcul. XVI.
A.C. 1517.
cunctis præsentibus imposuit; his peractis sequens articulus confecto desuper speciali instrumento firmabatur, vi cuius Joanna Regina pari jure cum Carolo suo Filio regni habenas moderaretur.

§. XXVI.

Castellanorum Ordinum petita a Carolo.

Supererant duo gravis admodum momenti negotia a Senatu decidenda, quorum primum erat, quid de Ferdinando Infante Regis fratre agendum? alterum, ubinam Carolus solemnia Ordinum comitia primo celebraret, ac fidei sacramentum a subditis reciperet; par enim eaque valida ratio tam Castellæ quam Arragoniæ Regnis suffragabatur. De primo igitur dubio decretum, quod Carolus Rex Catholicus Ferdinando Infanti hæreditarios Germaniæ Status cederet, ea tamen Lege, ut Patris, Matrisque suæ hæreditatem missam faceret, porro hæc portio non modo Ferdinando erat proficua, sed insuper eidem viam sternebat ad nuptias cum Hungariæ ac Bohemiæ hærede ineundas. Alterum ita decidebatur, ut Castellæ Regnum Arragoniæ præferendum, tum quod longe

Sæcul. XVI.
A. C. 1517. potentius esset, ibidemque Rex appul-
lisset, tum quod Belgæ Ximenum Car-
dinalem utpote fatis jamjam ereptum
haud ultra pertimescerent. Nihilominus
Castellani ægerrime ferebant, quod Ca-
rolus in eorum patria Magistratum ho-
nores Arragonensibus, Belgisque defer-
ret, quapropter in hisce comitibus Valli-
soleti celebratis Regem inducere adlabo-
rabant, ut juramento promitteret, quod
alienigenis nunquam publica concessu-
rus officia, nec pecunias extra Regni fi-
nes transferri passurus foret. Diu acri-
terque hac super re disceptatum, tandem
vero crebra deliberatione ultro citroque
habita, petitionis asperitas ad Regis vo-
ta hunc in modum temperata est: I.
Ambo hi articuli instrumento inferantur;
II. Rex Catholicus duntaxat generatim
juret, se pro more Prædecessorum suo-
rum illos adimpleturum. Hac ratione,
cum tota Castellanorum petitio nonnisi
novitas esset, quam introducere tentabant,
Rex juramenti sui Religione nullo pa-
cto obstringebatur.

§. XXVII.

*Ferdinandus Infans ad Cæsarem
missus.*

His ita compositis, de Infantis discessu
agebatur. Haud parum repugna-
bat

bat Princeps, nec ex Hispania emigrandi desiderium ei ingerebat importunitas eorum, qui eidem exponebat, præsentiam ejus in Cæsaris aula oppido necessariam esse, ut imperii Successionem Austriacæ Domui assertam servaret. Nilominus Princeps cedere compulsus est, & classe ad discessum instructa e portu solvit, ac in Belgium delatus, paulo post ad Cæsaris aulam contendit, nil iniquius ferens, quam quod subrogatis non nisi Belgis, atque Germanis, omnes ejus Ministri Natione Hispani ab ejus obsequio dimoverentur; quippe hos inter Petrus Martinus de Gusmano supremus Ordinis de Calatrava Commendator Principis Gubernator ad suas terras secedere, Alvarus vero Oforius Asturicæ Episcopus ejusdem Magister ad suam dioecesim sese recipere jubebantur; Ambos enim Carolus singulari infectabatur odio, eo quod Ferdinando improba suggessissent consilia, eidemque adversus Regem Catholicum invidiam inspirassent. Quis vero in comitiis, quæ Carolus in Arragonia habuit, rerum successus fuerit, Anno sequenti referemus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1516.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

§. XXVIII.

*Papæ amicitia a Francisco I. variis
modis expetita.*

Interea Franciscus I. in Galliis nil intentatum reliquit, ut Pontificis amicitiam sibi conciliaret, veritus, ne bello ejusdem consiliis redintegrato Mediolanensis Ducatus jacturam pateretur. Præmiserat Rex validas admodum copias, quæ Lesainio Lautreci fratre Ductore ad Urbinate Ducem suo Principatu deturbanandum Leoni opem ferrent. Insuper Rex certissimum, quo Papam studiis suis additum redderet, medium invenisse arbitrabatur, dum proficuas admodum nuptias procurare nitebatur inter Laurentium Medicæum, & Catharinam seu Margaritam de Turre, alias de Bononia dictam, quæ ex Joanne de Turre hujus nominis tertio Alvernæ, Bononiæ & agri Laurici Comite, necnon ex Joanna Borbonia parentibus progenita erat. Oblatis hisce nuptiis lætus annuit Pontifex, hancque in rem Laurentius Parisios contendit, ubi etiam connubium solemniter celebratum est, cujus foecunditatis fructus existit Catharina de Medicis postmodum Franciæ Regina. Hanc Regis benevolentiam Leo pari obsequio compensaturus, eidem concessit, ut ex Cleri

Cleri Gallicani Ecclesiis decimas sub Tur-
 cicæ expeditionis obtentu cogeret. Sin-
 gulos quoque Principes Christianos, ut
 ad belli sacri sumptus subsidia conferrent,
 vehementer urgebat, necnon Henricum
 Angliæ Regem æque ac ceteros ad id
 sollicitabat, (*) ejusque subditis ad sua
 vota

Sæcul. XVI.
 A. C. 1517.

Apud Bem-
 bum l. 4. ep. 21
 Raynald. ad
 ann. 1517.
 n. 6.

(*) Observes velim, in literis Apostolicis,
 quæ in hac synodo præsentibus Angliæ &
 Franciæ Oratoribus, aliisque utriusque coronæ
 additis perlectæ sunt, disertis verbis exprimi
Cæsarem, Franciscum Gallorum Regem, Ca-
rolum Regem Hispaniæ, & Henricum Angliæ
Regem super capeffendo in Turcas bello com-
muni sententia paratos se esse omnia facere,
nuper summo Pontifici amantissime significasse.
 Extant hæc literæ apud Bembum loco a Con-
 tinuatore citato, quibus quidam Synodi Patres
 obluſtabantur, non esse cogendas decimas ar-
 bitrati, donec Reges accinſi ad iter forent;
 revocabant enim in memoriam veteres nonnullor-
 um Regum (NB non summorum Pontificum)
 imposturas, qui toties S. belli splendida specie
 decumanum aurum a Sacerdotibus abrafissent,
 illudque in civilibus bellis ad edendas fidelium
 fruges convertissent, nec hosce Patres fefellit
 suspicio, quantumvis Pontificiæ menti insideret
 illud bellum sacrum constare, & Reges literis
 suis plurimum pietatis, & bellici ardoris speci-
 men

Sæcul. XV. vota inclinabat, postquam ex Clericorum
A.C. 1517. bonis decimas indixit, easque colligen-
 di curam Volseo Cardinali demandavit.
 Ab eodem quoque Pontifice Clerum Ca-
 stellanum, adverso tamen successu fuisse
 instigatum, supra meminimus; petiti-
 onem autem suam honestabat victoriarum
 obtentu, quas Turcæ adversus Mamme-
 lucos in Ægypto reportassent, his devi-
 ctis, ut credebat Papa, in Christianos
 arma converfuri.

§. XXIX.

*Indulgentiæ pro fabrica Basilicæ
 S. Petri a Papa pro-
 mulgatae.*

*Cochlæus & Verum temporis progressu Papam, ut
 Surita pecuniam corraderet, unice inten-
 De Thou tum fuisse apparuit; Cum enim ex di-
 hist. l. I. tiffima juxta ac potentissima familia na-
 Raynal. ann. tus, ac ex primævo naturæ genio ma-
 1517. n. 41. gnificentia prope extra modum deditus
 Guicc. l. 13. esset, sumptuosam Basilicæ S. Petri fa-
 bricam a Julio II. suo Prædecessore cæ-
 ptam perficere aggrediebatur, quamvis
 Sedis Apostolicæ ærarium immodicis
 sumptibus aliunde exhaustum esset. Hanc
 in rem Leo, si Thuano fides, suafu Lau-
 rentii*

*men præbuisfent. Ita Raynaldus itidem a Con-
 tinuatore laudatus, num. 16.*

rentii Pucci Cardinalis tit. SS. quatuor ^{Sæcul. XVI.}
 Coronatorum, qui apud Papam pluri- ^{A.C. 1517.}
 mum gratia valebat, in omnibus orbis
 Christiani regnis plenam poenarum con-
 donationem promulgari constituit, eas-
 que indulgentias cunctis, qui ad Fabri-
 cam S. Petri subsidia collaturi essent, sub
 conditionibus adeo expeditis concessit,
 ut eas lucrari, nonnisi salutis suæ summe
 incurius negligeret. Præterea, ut in
 colligendis pecuniis suus servaretur or-
 do, totam Christianorum Rempublicam
 in varias classes distribuit, ac unicuique
 Viros, qui oblatas fidelium eleemosynas
 colligerent, designavit; demum vero
 quosdam Verbi divini Præcones selegit,
 qui populum de indulgentiarum merito,
 ac dispositionibus ad eas lucrandas ne-
 cessariis erudirent.

§. XXX.

*FF. Prædicatores ad Indulgentias
 in Saxonia promulgandas
 selecti.*

Hanc in rem Leo Pontifex Alberto Mo-
 guntiae, ac Magdeburgi Archi-Epif-
 copo negotium dedit, ut deligeret Viros,
 qui per Germaniam Indulgentias publi-
 carent. Is pro Saxonia FF. Dominicanis
 hanc demandavit provinciam, eisque
 Joan-

*Cochleus de
 actis & scri-
 ptis Lutheri
 ann. 1517.
 Ulemberg.
 in vita & re-
 bus gestis
 Lutheri*

Sæcul. XVI. A.C. 1517. Joannem Tetzellium ejusdem Ordinis Religiosum, ac hæreticæ pravitatis Inquirentem præfecit; Illius enim solertia in ejusmodi negotio non ita pridem ab Equitibus Teutonicis, quibus ad belli sumptus adversus Moscovitas Tetzellius amplam acquisierat pecuniam, comprobata erat. Cum vero id muneris semper in prioribus sacris militiis diuturnæ (*) possessionis jure FF. Eremitis S. Augustini delatum fuisset, hi Dominicanos sibi præferri ægerrime ferebant, eo potissimum nomine, quod illi potestatis limites excessisse, Indulgentiarum virtutem plus justo exaggerasse, ac poenaliū operum vim penitus enervasse insimularentur; adeo, ut a nonnullis in suspicionem vocarentur,

(*) Optime observat Antonius Pagius in suo Breviario Rom. Pontif. ad annum 1517. n. 45. Augustinianos longo jam tempore id muneris obiisse, falso narrari; id enim *Julius II. FF. Minoribus imposuerat: id Ministro Generali Minorum unacum Archiepiscopo Moguntino commiserat Leo Papa in pluribus Germanicæ locis anno 1515. & FF. Prædicatores ab Equitibus Teutonicis ad ejusmodi provinciam selectos, ac denique nulli Religiosorum Ordini, sed Alberto Moguntino Archiepiscopo hanc curam fuisse demandatam, ipsemet Continuator testatur.*

rentur, quod populis exposuissent, eos, si sæcul. XVI. A.C. 1517.
 literas indulgentiarum auro redemissent, de salute sua securos fore. Præterea
 Præcones isti turpem ex sacro hoc Eccle-
 siæ thesauro quæstum exercebant, suas-
 que cathedras erigebant in popinis, u-
 bi aliquam collectæ pecuniæ partem ab-
 ligurire visebantur.

§. XXXI.

*Augustinianorum Generalis Vicarii
 tumultus adversus indulgentia-
 rum Præcones.*

EO tempore Fratibus Eremitis S. Au- Cochlæus de
 gustini in Germania Vicarii generalis *actis & scri-
 ptis Lutheri.*
 nomine præerat Joannes Staupitius ejus-
 dem nationis inter nobiles facile prin-
 ceptus, ipsisque Saxonum Principibus co-
 gnatione junctus, atque ea ratione Sa-
 xoniæ Ducibus perquam acceptus, ac
 præcipue Friderici S. R. I. Electoris pa-
 trocinio tutus. Igitur Staupitius tam
 potenti præsidio fretus, atque præclaris
 animi dotibus insignis, *instillabat, inquit
 Cochlæus, hujus Principis pectori frequen-
 tes indulgentiarum abusus, & quæstorum,
 atque commissariorum scandala, eo quod illi
 per avaritiam prætextu veniarum, & gra-
 tiarum, expilarent Germaniam, & quærerent,
 quæ sua sunt, non quæ salutis animarum.*
 Staupitius seu hisce abusibus vere com-
 motus,

Sæc. XVI. motus, seu Dominicanos suis Religiosis
A.C. 1517. in prædicandis indulgentiis præpositos
 indignatus, zelum, an dicam, furorem
 suum exerere statuit. Suffragabantur
 eidem omnes Religiosi sui, atque inter
 ceteros Martinus Lutherus, qui solus ex
 omnibus Wittembergensis Academiæ
 Doctoribus eo tempore eruditionis atque
 astutiæ fama inclaruit.

§. XXXII.

*De ortu & primis auspiciis vitæ
 Martini Lutheri.*

*Cochlæus
 loc. cit.*

*Micrelius in
 vit. Luth.*

Melanct. t. 2.

*Seckendorf.
 hist. Luth.*

l. 1. p. 20.

Natus erat Martinus Lutherus Islebiæ
 in ditione Comitum Mansfeldensium
 die decima Novembris hora noctis fer-
 me duodecima Anno quadringentesimo
 octogesimo tertio supra millesimum ac
 Joannem Lotterum, seu ut alii volunt,
 Lautherum, metallorum fossorem, &
 Margaritam Lindermanam, habuit Pa-
 rentes, qui quamvis humili admodum
 genere orti essent, magna tamen sollici-
 tudine primis literarum elementis filium
 suum imbui curarunt. Mater ejus cum
 marito suo stabili domicilio Meræ ver-
 sabatur; hinc Martinum Islebiæ natum
 fuisse casu accidit; cum enim illius Ma-
 ter tempus pariendi adeo vicinum haud
 arbitraretur, illuc ad nundinas ibat. Ea-
 dem Melanchtoni, quo anno filium suum
 enixa

*Ulemb. c. 2. in
 Lutheri vita.*

enixa esset, sciscitanti respondit, quod Sæcul. XV.
 non anni, sed duntaxat diei, atque horæ ^{A.C. 1517.}
 memoriam haberet. Primo quidem ^{Surius in}
 Martinus Lutherus, ut humanioribus li- ^{comm.}
 teris instrueretur, Islebiam mittebatur, ^{Raynald. an.}
 postea vero Magdeburgum, Isenacum, ac ^{1517. n. 69.}
 denique Erfordiam venit, ubi viginti an-
 nos natus Philosophici studii curriculum
 emensus Anno Christi millesimo quin-
 gentesimo tertio Liberalium artium lau-
 ream consecutus est. Quadam die, cum
 in ejusdem urbis agro deambularet, ful-
 minis e coelo in sodalem suum immissi
 ictu perterritus, Religiosæ cuidam fami-
 liæ nomen dare voto se adstrinxit: nec
 fidem fefellit, nam Ordinem Eremitarum
 S. Augustini Erfordisæ Anno ætatis suæ
 vigesimo secundo ingressus est, ac bien-
 nio post Sacerdos factus die secunda Ma-
 jji Anno Salutis millesimo quingentesimo
 septimo primum Deo sacrificium obtulit.
 Paulopost a Staupitio Wittembergam
 vocatus, in eadem Universitate juniori-
 bus Ordinis sui Religiosis Philosophiam
 tradidit, quo munere triennio functus,
 Romam, ut ibidem quædam in Germa-
 nia inter suos exorta componeret dis-
 sidia, missus est, quod ille negotium tanta
 prudentia, tantaque dexteritate ac cir-
 cumspeditione perfecit, ut Wittembergam
 reversus, Theologiæ Doctor in eadem U-
 niversitate renunciari, atque a suo Vica-

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

S rio

Sæcul. XVI. rio generali publicis ejusdem studii le-
 A.C. 1517. ctionibus præfici mereretur.

§. XXXIII.

*Lutherus Wittembergæ Doctor Theo-
 logicæ creatus.*

*Cochl. de a-
 ctis & script.
 Luth. ann.
 1517.
 Florim. Re-
 mond. hist.
 Hæres. l. I.
 e 5.
 Gauric. in
 tract. Apol.
 fol 69.
 Spond. ad
 an. 1517. n. 2.
 & seq.*

EO in munere Lutherus magnum sibi
 nomen comparavit, cumque ingenii
 acie, memoriæ felicitate, & singulari ac-
 facili eloquentia nemini cederet, totius
 Universitatis, omniumque Saxoniae Ec-
 clestasticorum admirationem in se rapuit:
 postea anno Christi millesimo quingente-
 simo decimo sexto ad Hebraicæ ac Græ-
 cæ linguæ studium mentem adjecit. Ce-
 terum non mihi animus est neque con-
 silium, Catholicorum quorundam Scri-
 ptorum calumnias recensere, qui majori
 quam decet indignatione commoti quæ-
 dam vix veritatis speciem præferentia
 adversus Lutherum sparserunt. Refe-
 runt enim nonnulli, eum ex nefando Ma-
 tris suæ commercio cum dæmone in-
 cubo fuisse progenitum; alii ortus sui
 diem corrumunt, nam Cardanus illum
 ad vigesimam secundam Octobris diem
 Anni millesimi quadringentesimi octo-
 gesimi tertii, Gauricus vero ad octogesi-
 mum quartum revocant, haud alio ex con-
 silio, quam ut illum funesto admodum
 fato

fato natum pronunciarent. Eidem quo- Sæc. XVI.
 que crimini datur, factum ipsum esse, AC 1517.
 quod solidis decem annis flagitiorum
 suorum conscientia cruciatus fuisset, tan-
 dem vero eo devenisset, ut nullis ultra
 stimulis angeretur, atque in Atheismum
 prolaberetur. Addunt nonnulli, hæc
 eum non raro effutisse, *lubenter cæli glo-
 riam missam facerem, dummodo Deus in
 hoc sæculo per centum annos jucundam mihi
 vitam concederet.* Præterea infimulatur,
 quod immortalitatem animæ negasset,
 abjecte de Beatorum felicitate sensisset,
 eamque in carnalis voluptatibus positam
 tenuisset, hymnosque in ebrietatis lau-
 dem composuisset, eoquod huic vitio pe-
 nitus immerfus fuisset, præterea de eo
 dicitur, quod in Sacras literas, ac specia-
 tim in Moysen enormes evomuerit blas-
 phemias, ac studiose fabulam, cui titulus:
Amadisia Gallorum Gallici idiomatis ni-
 tori restitui curaverit, eo consilio, ut Spond. ad
 ann 1518.
 n. 2. & seq.
 Christianis sacri Codicis, aliorumque pio-
 rum librorum nauseam inspiraret, deni-
 que refertur eum persæpe affirmasse, quod
 nec ipsemet iis, quæ in sermonibus suis
 annunciaisset, fidem habuisset. Collecta
 sunt hæc probra ex libro, qui inscribitur,
Colloquia mensalia, ab Henrico Petro Re-
 benstock Eischerheimensi Pastore Anno
 millesimo quingentesimo septuagesimo
 primo edita, de quorum tamen fide spon-

Sæcul. XVI
A. C. 1517. fores esse haud prætendimus. Id certe
Luthero objectari potest, quod adversus
Ecclesiam insurgens, Orthodoxam illius
fidem tanquam manifestus Hæresiarcha
evertere præsumperit, suisque pernicio-
sis erroribus, quos summa pervicacia de-
fendit, Christianæ Religioni infinita o-
mnino mala irreparabili damno intu-
lerit.

§. XXXIV.

*Lutheri sermones adversus indul-
gentias.*

Cochl. l. cit. **L**utherus Wittembergæ Theologiam do-
cuerat, cum a Staupitio generali Or-
dinis sui Vicario indulgentiis per Domi-
nicanos promulgatis sese opponere jube-
retur. Lutherus ergo opportuna scienti-
am suam ostentandi, famamque aucu-
pandi occasione lætus, Anno millesimo
quingentesimo decimo septimo declama-
tionibus suis initium fecit. Primo qui-
dem nonnisi indulgentiarum corruptelas
a quæstoribus ac Prædicatoribus admis-
sas insectabatur, & tam in sermonibus,
quam in libris suis carpebat modum eas
concedendi, ac media reprobabat, quibus
FF. Dominicani ad inspirandam earum
æstimationem utebantur. Ast haud diu
in perstringendis, quos merito arguere
potuisset, privatorum hominum abusibus
stetit

stetit Lutheri audacia; brevi enim in ipsas quoque indulgentias invehebatur, ac publicis dein sermonibus earum sanctitatem contaminavit, necnon propositiones primo in fide dubias evomuit, demum vero omnino erroneas palam tueri aggressus est. Mox inter utriusque S. Ordinis Religiosos, Prædicatores, atque Augustinianos ingens exardescere contentio; quæ paulo post in publicas declamationes, theses, librosque ultro citroque scriptos undique erupit. Forte primis hisce tumultibus facili remedio obviari potuisset, ast hæc dissensio velut quædam privata, nulliusque momenti altercatio vilipendebatur: Nec ipse Pontifex hac super re multum sollicitus erat; haud enim sibi persuadere poterat, quod tantas simplici Monacho apud populum auctoritas foret, ut Papalem potentiam immotis omnino fulcris innixam quovis pacto labefactare valeret; quapropter Lutheri vociferationes vilipendens, indulgentias prædicari concessit, ipseque non modo per se, sed & per alios ubique publicabat, Turcas totis viribus debellandos, hancque ob rem omnes Christianos hortabatur, ut pro facultatum suarum ratione ad prosperum hujus expeditionis, quam *pernecessariam* vocabat, successum subsidia conferrent, pollicitus, non solum temporalia bona, sed

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

Ulemburg. in
vita Lutheri
c. 2.

Sæcul. XVI.
A. C. 1517.

& liberationem a flammis purgantibus, si eleemosynis suis rite hæc indulgentias lucrari conarentur. Verum piis Papæ consiliis obfuit suorum Prædicatorum, præcipue Tetzeli imprudentia, cum interea augeretur factio Lutheri, qui in ejusmodi condonationis gratiam invehit, ac tumultuari non desistens, ingentem sibi Auditorum numerum temeritate sua conciliabat.

§. XXXV.

Ecclesiæ Catholicæ dogma de Indulgentiis.

Ceterum tam Lutherus, quam Papæ Præcones Ecclesiæ definitiones transgrediebantur, & quidem illi ultra modum indulgentiarum vim exaggerando, Lutherus vero eas enervando; ambo igitur Ecclesiæ dogmati circa hunc articulum injuriam irrogabant. Docet enim Concil. Trid. Sess. 25. cap. 1. Ecclesia Catholica, quod potestas conferendi Indulgentias, a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, earumque usus Christiano populo maxime salutaris Sacrorum Conciliorum auctoritate probatus in Ecclesia retinendus sit. In his tamen concedendis moderatio, juxta veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem adhibeatur, ne nimia facilitate Eccle-

Ecclesiae disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his irrepserunt, & quorum occasione insigne hoc Indulgentiarum nomen ab haereticis blasphematur, emendentur, atque corrigantur, hinc pravi quaestus omnes pro his consequendis omnino aboleantur, si quos per Commissariorum infidelitatem sub obtentu indulgentias promulgandi admitti contigerat; quapropter Episcopi abrogare teneantur corruptelas, quae ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocunque proveniant; ut abolitis abusibus sanctarum Indulgentiarum munus pie, sancte, & incorrupte omnibus fidelibus dispensetur; nulla prorsus mercede accepta, ut tandem caelestes hos Ecclesiae Thesauros non ad quaestum, sed ad pietatem exerceri, omnes vere intelligant.

Præterea Pontifices Ecclesiae mentem assequi magis solliciti, immodicum indulgentiarum desiderium, quod non raro vel ex ignorantia, vel fidelium ignavia processerat, moderari studebant, ne, inquit Bellarminus, poenitentiae studium extinguatur, Ecclesiae disciplina enervetur, ac peccata per proprias satisfactiones, quarum indulgentiae non nisi supplementum sunt, debitum poenae compensantes expiandi obligatio aboleatur. (*)

§. XXXVI.

(*) Hæc in Bellarmino desiderantur.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

Idem Sess 21.
de reform.
c. 9.

Bellarmin. de
Indulg. l. I.
cap. II.

Sæcul. XVI.
A. C. 1517.

§. XXXVI.

Eadem doctrina magis confirmata.

Idem cap. 13. **E**x hisce principiis Indulgentiarum vim d'judicare oportet, atque ad eorum præscriptum dilucidatur quæstio a Bellarmino Cardinale proposita, nimirum, *An requiratur alia dispositio in suscipiente Indulgentias præter statum gratiæ & adimplerionem operum injunctorum?* Respondet Bellarminus, quod Cajetanus Cardinalis doceat, requiri tertiam conditionem, ut videlicet, qui vult consequi indulgentias, habeat propositum satisfaciendi Deo propriis laboribus, quando poterit: iis autem, qui nolunt pro se ipsis satisfacere cum possint, negat Cardinalis, prodesse indulgentias, ex quo etiam colligit, paucos admodum revera frui Pontificiis indulgentiis ex tanto numero adeuntium. Ecclesias temporibus stationum, aliarumque similium Indulgentiarum. Ille enim sic ratiocinatur: Qui non vult satisfacere Deo per se, cum possit, indignus est, cui applicetur aliena satisfactio I. quia non decet ab Amico petere, ut pro te satisfaciat, cum ipse possit per te satisfacere. II. Quia in Republica bene instituta non sunt dispensanda bona communia pro liberandis illis civibus ære alieno, qui per se suum æs alienum dissolvere possunt. III. Quia

Quia in forma indulgentiæ addi solet: ve- ^{sæcul. XVI.}
 re pœnitentibus Indulgentias tribui: non ^{A.C. 1517.}
 sunt autem vere pœnitentes, qui recusant fa-
 cere fructus dignos pœnitentiæ. IV. Quia
 dantur indulgentiæ de injunctis pœnitentiis
 a Sacerdote: vel igitur, qui injunctam pœ-
 nitentiam accepit, id fecit animo eam perfi-
 ciendi, & tunc eam adimplere tenetur, vel
 animo fallendi, & sic indignissimus est, qui
 ex fallacia sua lucrum reportet. (*) Præ-
 sertim cum Indulgentiæ duntaxat eam
 suppleant pœnitentiam, quam quis vel
 ex virium defectu adimplere non potuit,
 vel in debitæ pœnitentiæ adimplerione
 parum negligens fuit.

§. XXXVII.

*Nonaginta quinque propositiones a
 Luthero contra Indulgentias
 editæ.*

Lutherus, cum suam scribendi atque do-
 cendi libertatem minime coerceri
 cogno-

(*) Observes velim, Bellarminum loc. cit.
 hanc Cajetani sententiam quidem referre, non
 autem sequi, sed omnes hasce rationes confu-
 rare, atque aperte hæc affirmare: *Hæc sententia u-
 tilis est, sed fortasse non vera: præsertim cum
 sit contraria communi aliorum doctrinæ, ut ipse
 etiam Cajetanus fatetur.*

Sæcul. XVI. cognosceret, quæ ore evomuerat, publi-
A. C. 1517. cæ etiam disputationi palam exponere
 statuit, quocirca nonaginta quinque pro-
 positiones divulgavit, in quibus suam de
 Indulgentiis opinionem manifeste expo-
 suit. Eædem Anno Domini millesimo
 quingentesimo decimo septimo Wittem-
 bergæ pridie ad festum Sanctorum Om-
 nium publicatæ propugnabantur, demum
 ad Albertum Moguntiaë Archiepiscopum
 transmissæ, adjectis Lutheri literis hunc
 in modum conceptis: *Circumferuntur*
Indulgentiæ Papales, in quibus non accuso
prædicatorum exclamationes, quas non audi-
vi, sed doleo falsissimas populi intelligentias
ex illis conceptas, quas vulgo undique ja-
ctant, videlicet, quod credunt infelices ani-
mæ, si literas indulgentiarum redemerint, se
securas esse de salute sua. Tacere hæc
amplius non potui; idcirco huic corrupte-
læ remedium poni rogo. Ferme ea-
dem ad Episcopum Brandeburgensem
perscripsit.

Epist. Luth.
ad Alb. Mo-
gunt. t. I.

Cum autem de malo in pejus ruere,
 pronum sit, Lutherus quoque exposito
 errore suo de Indulgentiis, justificationem
 etiam, atque Sacramentorum efficaciam
 aggredi præsumpsit, necdum tamen ne-
 gare ausus est, quod ejusmodi Indulgen-
 tias concedendi facultas Ecclesiæ com-
 petat. Afferebat duntaxat, quod *indul-*
gentiæ tantummodo pœnam externam olim
canonice

canonice imponi solitam auferrent, ac solum Sæcul. XVI.
vivis, non autem vita functis prodesse A.C 1516.
cum hi utpote pœnis Canonicis haud
ultra subjecti, nullam quoque ex indulgentiis utilitatem consequerentur, ut proin nec animabus in piaculâ carcere detentis lenimen afferrent, minus vero pœnas, quas pro peccatis suis dare tenentur, remitterent. Præterea propugnabat, quod Papa defunctis indulgentias non virtute potestatis clavium, sed per modum suffragii impertiretur, raro autem ejusmodi condonationes integram pœnam relaxarent, imo Indulgentias suscipere omnino inutile esset, eo quod contritio culpam & pœnam remittat, hinc dicebat Lutherus, eos unacum suis Magistris damnari, qui totam suam spem in indulgentiis collocant; nec tamen eas esse contemnendas, eo quod veniam a Deo impetratam declarent, nullatenus vero populo in sermonibus proponendum, illas bonis operibus esse præferendas, cum præstaret etiam pauperibus stipem dare, quam indulgentias redimere; de cetero satis perplexum esse, agebat, quid per hosce Ecclesiæ thesauros intelligatur? non enim esse Christi ac Sanctorum merita; cum hæc absque Pontificis interventu gratiam in anima producerent: hæ autem indulgentiæ ne minimum quidem piaculum quantum ad culpam

Sæcul. XVI.
A.C. 1517. culpam expient, nec in illis, qui per contritionem perfectam ad plenam remissionem jus habent, quicquam remittere possint, denique satius fieri inquebat, si fideles ad peccata per propriæ poenitentiae labores delenda admoneantur.

§. XXXVIII.

Indulgentiarum corruptelæ a Luthero adversariis suis objectæ.

Postmodum ad propositiones, quas adversariis suis affingit, nec non ad abusus, quos in illis reprehendit, progreditur, affirmans, & quidem haud immerito, perperam ab eis doceri, quod indulgentiæ a culpa, & tota peccati poena liberent, ita, ut anima e piacularibus flammis eripienda mox datis quibusdam eleemosinis ad coelum evolet, atque illico peccator harum ope absque aliis bonis operibus in Dei gratiam redeat. Præterea eos insimulat, quod contra Pontificis mentem populo exactiones imposuissent, & in aliis Ecclesiis sermones haberi prohibuissent, ut majorem auditorum frequentiam sibi indulgentias prædicantibus conciliarent; nec minus de eis asseruit, ipsos non sine fidelium offensione prædicasse, quod Pontificis indulgentiæ tantam haberent vim, ut etiam illius peccatum,

iniquitas

catum, qui, si fieri posset, Matrem Dei ^{Secul. XVI.}
 stuprasset, remittere valerent: Crux au- ^{A.C. 1517.}
 tem Papæ insignibus ornata adæquet
 Crucem Domini. Denique dicit Lutherus,
 quod hi Præcones tanta utantur hæc
 indulgentias promulgandi licentia, ut po-
 pulus quæstiones ingerat, cur Pontifex
 charitatis debito cunctas animas ex pur-
 gantibus flammis non eripiat? quare pro
 defunctis anniversaria celebrari permit-
 tat, si illi per indulgentias certissime li-
 berantur? denique quam ob rem Papa,
 cum opibus abundet, fidelium sumptibus
 Ecclesiam construat; si enim in dispen-
 satione indulgentiarum non nisi salutem
 animarum procurare dicatur, cur vete-
 res condonationes non minus efficaces
 suspendit? Addit insuper Lutherus, quod
 ejusmodi quæstiones nunquam in men-
 tem venissent, si indulgentiæ juxta men-
 tem Ecclesiæ annuntiatae fuissent; tan-
 dem se illas nec aggredi, nec evertere
 simulans, in septuagesima prima propo-
 sitione hunc in modum se exprimit: *Si
 quis Pontificis indulgentiarum veritatem ne-
 gaverit, anathema sit.*

§. XXXIX.

*Lutheri errores de Justificatione, &
 Sacramentorum efficacia.*

Denique Lutherus ad alios duos arti-
 culos transiens, propugnat, quod ju-
 stitia,

Sæcul. XVI. stitia, qua justificamur, non sit in nobis,
A.C. 1517. sed justificemur, quia Deus Christi justi-

Lutherus
serm. de In-
dulg. fol. 61.

tiam, perinde ac si nostra propria esset, imputat, nec non eam re ipsa nobis per fidem possimus propriam reddere, hæc autem fides justificans, ut loquitur ipse, in eo consistit, quod quis in corde suo credat, omnia ejus peccata esse remissa: statim enim justificatus est, quamprimum se justificatum esse, firmiter credit; necdum tamen is certus est de sinceritate suæ pœnitentiæ, quia ut docet Lutherus, nequidem certus est, an non in optimis etiam operibus suis propter occultissimum vanæ gloriæ, & amoris proprii vitium plures letales noxas committat; hunc vero errorem fundat in distinctione inter opera Dei, & opera hominum, perinde ac si bona hominum opera non itidem forent opera Dei, utpote a divina gratia producta. In hisce propositionibus Lutherus errasse facile deprehenditur, dum a veræ fidei semita palam recessit. Interea ceteras propositiones, quas singulis ferme diebus in vulgus spargebat, illa quoque recensetur, qua populi invidiam acriter in se concitabat; cum enim Germanis Turcarum invasio impenderet, ad quam prævenendam ipsi arma parabant, hinc Lutherus hoc dogma spargere non erubuit, quod non modo ea, quæ Deus vult ut velimus, velle

velle debeamus, sed omnino quidquid Deus vult, velle oporteat, inde vero intulit, quod *Præliari adversus Turcas sit repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.* Hæc præpositio ingentes tumultus suscitavit.

§. XL.

Tetzellii propositiones Lutheri thesibus oppositæ.

Vix Lutheri propositiones de indulgentiis publicam lucem aspexerant, cum Joannes Tetzelius hæreticæ pravitatis Inquisitor Ordinis S. Dominici, ac princeps eorum, quibus Indulgentiarum promulgatio erat credita, centum & sex propositiones ederet, quibus contrariam explicabat sententiam; ast ubi responsionibus suis hujus hæretici scopulos diffringere nitebatur, ipse in alios impigit.

Propositiones istæ Francofordiæ ad Oderam propugnatae hunc in modum erant conceptæ. I. Cum satisfactio sit pars poenæ a Sacerdote vel a S. Canonibus impositæ, Papa ad remissionem totius poenæ indulgentiis uti potest, nec tamen, affirmavit Tetzelius, propterea fideles a bonis operibus, & mortificationibus, quæ sanant, & a peccato retrahunt, exempti sunt. II. Ministri Ecclesie

Sæcul. XVI.
A. G. 1517.

Cochl. l. c.
D' Argentre
collect. judic.
de nov. error.
t. I. p. 357.
Hist. gest. in
Eccles. me-
mor.

Aut la Biz-
zarderie
Paris p. 12.

Sæcul. XVI
A C. 1517. cleriæ non modo peccata esse remissa de-
clarant, sed eadem vere per Sacramen-
ta, ac potestatem clavium condonant.

III. Peccata absque Sacramento pœnitentiæ non remittuntur; nihilominus tamen contritio in casu necessitatis supplere valet, pœnam æternam in temporalem in altero sæculo sustinendam duntaxat commutans. IV. Ecclesia pœnas etiam post mortem subeundas imponere

*Ulemburg. in
vita & gest.
Lutheri c. 2.* potest; V. præstat pœnitentem cum exigua pœnitentia in purgatorium, quam sine absolutione in infernum mittere, perinde ac si absolutio absque pœnitendi animo, imo etiam sine operibus satisfactoriis, quando adimpleri possunt, virtutem suam operaretur. VI. Mortui quadam ratione Legibus Ecclesiæ subiciuntur, cum hæretici, schismatici, & impii quandoque primum post mortem anathemate percellantur. VII. Papa indulgentias plenarias concedendo non modo pœnas impositas, sed generatim omnes pœnas remittere vult. VIII. Falsum est, quod Papa animabus purgantibus nonnisi pœnas, quas in hac vita juxta Canones subire debuissent, remittat. IX. Pro consequenda Indulgentiarum gratia contritio non est necessaria, sed sufficit attritio, quæ unacum Sacramento hominem efficit contritum. X. Papa animabus in piaculari carcere detentis indul-

indulgentias applicare potest per modum suffragii, quamvis in eas non habeat potestatem clavium. XI. Rationi dissonum non est, animam eo temporis puncto, quo hunc in finem eleemosyna datur, ad Beatorum gloriam admitti. XII. Potest aliquis morali certitudine scire, quod indulgentiarum gratiam fuerit consecutus. XIII. Licite earum efficacia explicatur, dummodo etiam bonorum operum usus inculcetur. XIV. Indulgentiæ, quamvis ipsa charitate minus meritoriæ sint, citius tamen poenam remittunt. XV. Cum Eleemosynæ spirituales temporalibus prævaleant, majus quoque meritum acquirit ille, qui per indulgentias peccata sua redimit, quam qui pauperibus eleemosinam elargitur, nisi hi in extrema forent necessitate. XVI. Quamvis Indulgentiarum consecutio non fit de præcepto, est tamen de consilio. XVII. Admonendi sunt fideles, Indulgentias utiles fieri per fidem, devotionem, & fiduciam in Deum. XVIII. Thesaurus Ecclesiæ sunt merita Christi & Sanctorum. XIX. Vere contritis noxæ quantumvis gravissimæ per Indulgentias remitti valent. XX. Sanctus Petrus, ejusque Vicarii, & ipse Leo Papa æqualem, eandemque in Ecclesia habent auctoritatem.

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

§. XLL
I

Hist. Ecclesiast. Tom. XXXIII.

Sæcul. XVI.

A.C. 1517.

§. XLI.

Responsum Tetzeli ad Lutherum.Cochlæus de
act. & script.
Luth. ann.

1517.

Raynald. hoc
ann. n. 64.

& 65.

Surius in
comm. 1517.Vid. supra §.
XXXVIII.

Expositis hisce propositionibus, in quarum pluribus ignorantia, & falsitas deprehenditur, Tetzelius Lutheri assertiones perstrinxit, errorisque redarguit, eidem exprobens, quod Indulgentiarum Præconibus falso objecisset, illos docuisse, quod illius etiam peccatum, qui, si fieri posset, Matrem Dei stuprasset, in virtute indulgentiarum remitti valeret; postmodum ostendit, Lutherum præter alias calumnias Prædicatoribus proterve crimini dedisse, quod plus temporis promulgandis Indulgentiis, quam Evangelii explicationi impenderent. Denique dissolvit quæstiones, quas Lutherus a fidei populo motas fuisse fingebat, & quidem ad primam respondet, quod sicut Christus Dominus suam justitiam penitus exuere nequit, ita nec Papa per ordinariam, veramque potestatem suam omnes animas ex piaculari flamma liberare possit. Alteram diluit affirmando, Anniversaria perpetua lege instituta, fundatorum etiam animabus e pœnali carcere liberatis, minime tollenda; cum non inutilia sint, eoquod aliis animabus ad solatium, vivis vero ad meritum augmentum, & ad majorem honoris divini gloriam conducant. Tertiam explicat, conceden-

cedendo, quod ob imbecillitatem pœnitentum S. Canonum usus haud amplius vigeat, fideles tamen adhuc iisdem omnino pœnis esse obnoxios, ab illis vero per indulgentias redimi contendit. Quartæ demum quæstioni respondet, quod summi Pontifices non avaritiæ, sed pietatis studio fabricam Basilicæ S. Petri suis sumptibus suscepissent, & quamvis, cum hæc Ecclesia toti Christianæ Reipublicæ communis esset, omnino deceret, ut fidelium quoque expensis erigeretur, nihilominus Pontifices charitatis subsidium elargientibus noxarum pœnas eleemosynis redimendi medium suppeditassent.

Sæcul. XVI,
A C 1517.

Quæstionibus ita explanatis Tetzelius alias quinquaginta propositiones de auctoritate Pontificis profert, quæ ejusdem sunt meriti, atque earum nonnullæ omnino falsæ, prout mox perspiciemus. Affirmat igitur I. Summo Pontifici suprema competit auctoritas ab ipso Deo data. II. Ejus jurisdictio est immediate in omnes Christianos. III. Superior est ipsa Ecclesia universali atque Concilio. IV. Illius iudicium in rebus fidem spectantibus infallibile est. V. In omnibus rebus eidem honor & submissio debetur. VI. Pontifici, non item Ecclesiæ Universali data est clavium potestas. VII. Solus ipse plenarias indulgentias concedendi auctoritate gaudet. VIII. Plures dan-

saecul. XVI. tur veritates Catholicæ, quæ in S. Lite-
A. C. 1517. ris expressæ non habentur. IX. Dog-
 mata a Sede Apostolica definita sunt ve-
 ritates Catholicæ. X. Qui de ejusmodi
 veritatibus aut dubitant, aut novas do-
 ctrinas tradunt, Romanæ Ecclesiæ præ-
 rogativas impugnant, scandalosas propo-
 sitiones enunciant, hæretici atque her-
 rarii sunt, a quibus fideles sibi caveant.
 XI. Qui vero ejusmodi hominum doctri-
 nam sequuntur, eisque favent, itidem hæ-
 retici sunt; hac ultima propositione Tet-
 zelius Lutherum, ejusque Sectatores sug-
 gillabat. Hisce duabus Tetzeli ac Lu-
 theri propositionibus *visa est jam publice
 inter utrumque lis contestata turbulenta il-
 lius contentions, qua mox pax & unitas
 Ecclesiæ cum maxima fidelium offensione atque
 animarum detrimento turbata ac dissoluta
 fuit.*

Cochl. l. cit.

Lutherus ingenio acer, atque aliunde
 Friderici Saxonæ Electoris, apud
 quem gratia atque auctoritate plurimum
 pollebat, patrocinio elatus erat: Tetze-
 lius vero, quamvis scientiarum præstan-
 tia æmulum suum haud superaret, non
 minus tamen ingenii acumine eminebat,
 atque Commissarii Apostolici necnon hæ-
 reticæ pravitatis Inquisitoris munere lon-
 ge spectatissimus erat. Lutherus, utut
 audacibus juxta ac falsis propositionibus,
 ac magna verborum acerbitate indulgen-
 tiarum

tiarum abusus impugnasset, Personarum tamen famæ pepercit, nec exiguam quoque humilitatem præseferbat, atque simulabat, callide contestatus, se cum omni submissione Ecclesiæ Romanæ iudicium præstolari, quinimo disertis etiam verbis declarabat, quod tanquam hæreticus haberi velit, si illius decisioni stare recusaret. Denique cuncta ejus verba nonnisi summam non modo erga Concilium, sed etiam Sedem Apostolicam, Papamque submissionem spirabant (*). Ex adverso Tetzelius majori sermonis fiducia utebatur, atque adversarii sui doctrinam hæresis insimulabat, ejusque Auctorem velut hæresiarcham habebat. Equidem & ipse suas propositiones Sacræ Sedis ac Universitatum iudicio submitit, amborum tamen humilitas haud obstabat, quominus mutua utriusque contentio exardesceret, ac amborum indignatio eo proce-

Sæc. XVI.

A.C. 1517.

(*) Simulabat quidem eo tempore, inquit Cochlæus ad ann. 1518. blandioribus verbis modestiam humilitatemque, & obedientiam, ut partem suam, & auctiorem & commendatiorem redderet: Cor tamen ejus semper erat in mordacitatem superbiamque & rebellionem erectum. An propterea Lutherus commendari ac Tetzelio opponi mereatur, aliorum iudicio relinquitur.

Sæcul. XVI. A.C. 1517. procederet, ut Tetzelius pro officii sui ratione Lutheri theses publice concremari juberet: hujus vero Sectatores Magistrum suum ulturi vicissim Dominicani propositiones in publico foro Wittembergæ combusserunt.

§. XLII.

Quæstio de auditione sacri die Dominica extra Parochiam a Pontifice decisa.

Extat. in Bullar Leon. X. Constit. 25 Raynald. ann. 1517. n. 113. & seq.

Cum Religiosorum Ordinum Viri impensius rogassent summum Pontificem, ut tandem benigne decideret quæstionem dudum agitatum, nimirum: utrum Præcepto Ecclesiæ satisfaciant Christi fideles, qui die Dominica, aliisque festivis diebus divinis mysteriis extra Parochiam in Religiosorum Ordinum templis interfunt? hoc anno ad finem vergente Leo Pontifex denique declaravit, *omnes Christi fideles, qui hisce diebus in Ecclesiis FF. Ordinum Mendicantium Missam audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ, nec in aliquam labem mortalis peccati, pœnamve incurrere.* Data est hæc Constitutio die decima tertia Novembris. Hæc decisio præcedentium Conciliorum statutis necnon prudentibus Parochialium institutionum rationibus adversari videtur (*).

Idem

(*) Ita certe soli Continuatori videtur, qui nullius

Idem summus Pontifex aliam die vigesima Decembris sanctionem promulgavit, qua Episcopi ex veteri more, atque instituto fidem Summo Pontifici, Sedique Apostolicæ juramento addicere, necnon diploma Pontificium de collata, confirmataque iis dignitate recipere iussi sunt. Hujus Decreti instaurati causam præbuit conjuratio contra Leonem Papam detecta; nonnulli enim Prælati, ut crimen proditionis a se amoverent, se Pontifici fidei Sacramentum haud nuncupasse, proin ejus vitæ consulere minime obstrictos fuisse allegabant. Paulo ante die decima quarta Septembris idem Pontifex aliam adhuc edidit Bullam, qua certam precandi formulam in Christi ac Dei-

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

nullius Concilii Generalis auctoritatem, nec etiam contrariam institutionem pro sua sententia allegare potest. Æquius igitur fecisset, si minus in suo sensu abundans hujus quæstionis decisioni steterisset; haud enim ignorare poterat, quod non solum a Leone X, sed etiam a Paulo III. in extravag. *licet debitum* necnon a S. Pio V. in Constitutione edita 16. Maji 1567. in FF. Mendicantium favorem his denuo dirempta fuerit, ipsaque S. Congreg. Card. Conc. Trid. præter cit. S. Pium illud Decretum Concil. Trid. Sess. 22 pro Regularibus explanaverit.

Sæcul. XVI. Deiparæ honorem conceptam auctoritate Apostolica confirmavit. Hæ preces A.C. 1517. coronæ nomine insignitæ, definito orationis Dominicæ, atque Angelicæ salutationis sæpius repetendæ numero distinctæ sunt, ex quibus prima complectebatur quinque orationes Dominicas, totidemque Angelicas salutationes in honorem quinque vulnerum Christi; altera triginta tria *Pater noster* &c. & *Ave Maria* &c. continebat in memoriam Annorum, quibus Deus-Homo in terris nobiscum conversatus est, tertia denique complectebatur quinque psalmos, quorum initiales literæ simul junctæ nomen *Jesus* efficiebant. Totidem quoque coronæ B.V.M. habebantur, quarum prima ex decem *Ave Maria* &c. in honorem decem ejusdem virtutum, altera ex septuaginta in venerationem annorum vitæ suæ, tertia constabat ex quinque psalmis; quorum primæ literæ nomini *Mariæ* respondebant, ad horum vero finem antiphona, *sub tuum præsidium* &c. adjungebatur.

§. XLIII.

*Quarundam Propositionum censura
Facultatis Theologicæ Parisiensis.*

*Dupin. Bibl.
script. to. 13.
p. 209. & seq.*

Anno priori die secunda Junii Parisiensis Facultas Theologica tredecim damnavit

mnavit propositiones, quas Claudius Cou-
 sin Ord. Prædicat. Bellovacensi ad populum
 dixerat. Harum prima erat. *I. Si quis*
Filio aut Filiaë cujusdam Sacerdotis matri-
monio junctus est, nisi dotis nomine a Patre
accepta restituat, tam Maritus quam uxor
æternæ pœnæ obnoxii sunt. *II. Filius le-*
gitimus Patris sui hæreditatem adiens, quo
pacto hæc bona fuerint acquisita, sub pœna
damnationis inquirere tenetur. *III. Fra-*
tres Prædicatores sive ab Episcopis sint ap-
probati sive non, sunt proprii Sacerdotes, ac
Parochis præponendi, cum hi non nisi ab E-
piscopis, Regulares vero a summo Pontifice
suam potestatem habeant. *IV. Idem Reli-*
giosi ex privilegio in pluribus casibus absol-
vere valent, in quibus restricta est Parocho-
rum potestas. *V. Qui FF. Prædicatori-*
bus etiam tempore Paschatis sua peccata de-
tegit, Constitutioni, quæ incipit, OMNIS
UTRIUSQUE SEXUS &c. satisfacit,
nec etiam licentiam petere tenetur. *VI. Si*
quis Parochus præfato modo apud FF. Præ-
dicatores expianti Sacram Synaxin denega-
ret, eandem invito etiam Parocho, Domini-
canus ministrare posset. *VII. Si quis Pa-*
rochus ad populum diceret, gregem suum se-
mel in anno apud eundem maculas eluere te-
neri ac quempiam ad repetendam Sacram
confessionem adstringeret, excommunicatus, &
si sacris operaretur, irregularis esset. *VIII,*
Hæc privilegia Fratribus Prædicatoribus
I 5 concessa

Sæcul. XVI.
A. C. 1517.

Argentre
Collect. Ju-
dic. p. 351.

Sæcul. XVI. concessa fuere in quadam Bulla Parisi
A. C. 1517. promulgata, atque ab Universitate appro-
 bata. IX. Nihil a Parocho recipiendum
 pro administratione Sacramentorum, & si
 quid receperit, Simoniacus est. X. Paro-
 chiani suis Parochis aut Vicariis nihil tenen-
 tur dare pro administratione Sacramento-
 rum, & si quid dederint, peccant. XI.
 Consulendum timoratis fidelibus, ut nihil
 Curatis elargiantur, ut hoc pacto haud ul-
 tra a suis Parochis impediuntur, ne confes-
 siones suas apud FF. Prædicatores vel Mi-
 nores deponant. XII. Perperam asseritur,
 hujus Prædicatoris propositiones non esse
 orthodoxas, eoquod in variis locis, nullo
 reclamante, ad populum dictæ fuissent. XIII.
 Idem Prædicator habet ingenium Campanum,
 quod præstat uno & dimidio Picardorum in-
 genio. Omnes hæ propositiones decla-
 rantur falsæ, scandalosæ, juri communi
 contrariæ, earumque nonnullæ erroneæ,
 aliæ temerariæ, præsumptuosæ, atque re-
 tractivæ subditorum, ad quæ obligantur.

§. XLIV.

*Propositionum prioribus contrariarum
 censura ejusdem Facultatis.*

Argent. loc. Sub idem tempus eadem Facultas de
ct. p. 355. quibusdam articulis, quos quidam
Ex Cens. Fa- Presbyter sæcularis contra priores propo-
cult. Paris. sitiones in Sabaudia e suggestu divulga-
fol. 169. vit,

æcul. XVI.
A.C. 1517.

vit, iudicium suum tulit. Affirmabat ille: *I. Viator jure tenetur saltem semel in anno, in Paschate suo proprio Sacerdoti confiteri, vel illi saltem, cui ipse potestatem in sua Ecclesia contulit. Unde Curati non Sacerdotes non possunt dici proprii ratione jurisdictionis. Mendicantes vero dicuntur Sacerdotes, sed non proprii, cum non habeant jurisdictionem, sed bene possunt dici privilegiati. Hanc propositionem facultas declarat esse veram quoad primos duos articulos, quoad tertium vero duntaxat loquendo de jurisdictione ordinaria. II. Quilibet Religiosus cujuscunque Ordinis, qui Sacramenta scilicet, Undionis extremæ, Eucharistiæ, & matrimonii Laicis sua auctoritate propria ministrare præsumperit, excommunicationis sententiam incurrit. Hic articulus a Facultate censetur esse verus. III. Religiosi SS. Dominici & Francisci auctoritatem non majorem habent per privilegia ipsis concessa, quam Curati aut Vicarii Parochiales habent de jure. Hæc quoque propositio agnoscitur vera. IV. Omnes Clerici & Religiosi, qui inducunt fideles ad promittendum de mutatione Sepulturarum, vel ad eligendum sepulturas in eorum Ecclesiis auctoritate Apostolica excommunicantur. Hunc articulum Facultas in hoc duntaxat sensu verum hoc modo esse censuit, nimirum: Clerici vel Religiosi, qui inducunt Laicos voto, aut juramento, aut promisso*

missa

Sæcul. XVI. C. 1517 *misso ad eligendam sepulturam in Ecclesiis suis sententiam excommunicationis incurrunr. V. Viator sumens habitum Religionis non intendens in Religione profiteri, incurrit culpam peccati. Hanc quoque propositionem declarat esse veram, quando sine rationabili causa sumit habitum Religiosi. VI. Religiosi Ord. S. Francisci non possunt, nec debent in communi nec in particulari habere redditus annuos. Hic articulus inquit Facultas, est verus, & continetur in Extravaganti 23. Exivit.*

§. XLV.

Quorundam Cardinalium obitus.

*Ciacon. t. 3.
p. 422.*

Hoc item anno sacrum Purpuratorum Collegium quorundam Cardinalium luxit obitum. Hos inter recensentur Fredericus Sanseverinas Mediolanensis, Archiepiscopus Viennensis, Cardinalis Diaconus tit. S. Theodori; Jacobus Serranone Hispanus Oristenensis Archiepiscopus, Presbyter Cardinalis tit. S. Vitalis, necnon Episcopus Elennensis & Prænestinus; Alphonsus Petruccius patria Senensis, Episcopus Suanensis, qui conspiracy in Pontificis vitam conflatae auctor, purpura a Leone X. spoliatus in carcere strangulatus obiit; Ludovicus de Ambasia natione Gallus Albenfis Episcopus, Presbyter Cardinalis tit. SS. Marcellini,

cellini, & Petri; Sixtus Gara de Ruyve-^{Sæcul. XVI.}
 re Luccensis, Julii II. Papæ Nepos, Car-^{A.C. 1517.}
 dinalis tit. S. Petri ad Vincula, pri-
 mo Luccæ, & Patavii Episcopus, de-
 mum S. R. Ecclesiæ Pro-Cancellarius.

§. XLVI.

*Arciboldus ad prædicandas Indul-
 gentias ad Septentrionalia Re-
 gna missus.*

Interim Septentrionis Regna indulgen-
 tiarum occasione non minoribus quam
 Germania, agitabantur tumultibus; il-
 luc a Leone X. decernebatur Angelus Ar-
 ciboldus, ut in Septentrione Legati A-
 postolici munere insignitus easdem pro-
 mulgaret. Hic autem potestatis suæ li-
 mites excedens, variis modis in Dania
 ingentem pecuniarum summam collegit.
 Inde vero in Sueciam delatus, a Regni
 Administratore Apostolicas itidem lite-
 ras promulgandi facultatem obtinuit, at-
 que eo jure usus immensam propemodum
 auri vim congeffit: Nec hæc sola erat
 Arciboldi cura, nam suam quoque na-
 vabat operam, ut Upsalensem Archie-
 piscopum in Administratoris gratiam re-
 vocaret; nec tamen valuit successus; quip-
 pe Administrator Arcimbeldo validas om-
 nino exposuit rationes, ob quas Archie-
 piscopi fidem merito sibi suspectam ha-
 beret;

Sæcul. XVI.
A.C. 1517.

beret; hunc enim secreta cum Christierno II. Daniæ Rege foedera sanxisse agebat. His intellectis Arcimboldus Archiepiscopi reconciliationem urgere destitit. Cum etiam Christiernus hostilem in modum Regnum invadere aggredere, Administrator instructis adversus Archiepiscopum iudicii actis, eundem motæ conspirationis accusatum coram Regni Ordinibus comparere iussit, a quibus tanquam rebellium Coriphæus declaratur, atque ab Administratore comprehendi iubetur. Datum, acceptumque negotium, hinc illico Stecca arce a militibus cincta, ipse captus Stockolmiam abducitur, ubi Senatus discussis accusationis capitibus in eum sententiam tulit, ut Archiepiscopatu abiret, atque in monasterium secederet, ibidem delicti sui pœnas daturus.

§. XLVII.

Bulla Leonis Papæ adversus Sueciæ Administratorem.

Postmodum Stecca arx solo æquata est, Archiepiscopus vero in pleno Senatorum confesso dignitatis suæ abdicationem postulans Romam quosdam ablegavit, qui ejus nomine de illata ipsi violentia quererentur. Pontifex Archiepiscopi querelis permotus, Arcimboldo negotium dedit, ut in Sueciam rediret, atque

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

que Administratori, nisi Archiepiscopum pristino honori restitueret, anathematis poenam comminaretur. Eo autem renuente, Leo Sueciæ Regnum interdicto subjecit, Administratorem vero atque Senatum a Communione fidelium exclusit, cujus sententiæ executio Archiepiscopo Londenensi in Dania, atque Ottoniensi Episcopo demandata est, Christiernus quoque eandem potentia ac auctoritate sua fulcire rogabatur. Vicissim vero Administrator pecuniarum summam ex fidelium elemosynis in Suecia collectam Arcimboldo auferri iussit; quorum tumultuum occasione Christiernus opportune usus, Sueciæ Regnum occupavit, illudque sævitia haud unquam audita fœde devastavit, prout in subsequentiæ annorum Historia perspiciemus.

§. XLVIII.

Continuatio negotii de Concordato.

In Gallias redeamus, ubi Rex Parlamenti Concordatum omnino recipere *Vid. supra ann. 1517. §. 13.* renuentis pertinaciam edoctus, quædam hujus Senatus membra accersiri iussit, eo consilio, ut suæ sententiæ rationes, causasque exponerent. Hanc in rem Parlamenti Curia Andream Verium, & Franciscum Lognesium Consiliarios decernebat, ut Regi concepta Parlamenti con-

Sæcul. XVI. consilia aperirent, quæ prius literis data
A.C. 1518 in Parlamento, atque Curia ad id
 congregatis perlegebantur, demum vero
 Consilarii Ambasiam, ubi Rex agebat,
 contendebant, ac primo Cancellarium
Montmorancys. adibant, ab eo Morentiacum ducem ac-
 cedere iussi, nec tamen Regem alloquen-
 di opportunitatem nanciscebantur, Fran-
 cisco alijs tum negotiis distento. Die ve-
 ro decima quinta Januarii Anno Salutis
 millesimo quingentesimo decimo octavo
 Morentiacus Dux (*) eisdem præcepit,
 ea, quæ peterent, scripto traderent;
 hoc enim inquit, destinatum habemus,
 ut hoc negotium ceteris quoque Monar-
 chis communicetur. Jussis obtemperant
 Consilarii, tandemque ultima Februarii
 die Regis conspectum subire permittun-
 tur. Acceptavit Rex Scriptas Curia pe-
 titiones, legitque responsum, quod Can-
 cellarius desuper dederat, interrogans,
 si quid hisce petitionibus, quod adderet,
 Parlamento occurreret; Consilariis vero
 respondentibus, quod Parlamenti Curia
 jam id, quod hæc haberet, totum di-
 xisset, si tamen Regia sua Majestas be-
 nignas accommodaret aures, tunc Sena-
 tus

(*) *P. Daniel in tom. 5. p. 428. & tom. 7. p. 398. in sua Historia Franciæ, hunc non fuisse Ducem Montmorancium, sed Boisium supremum Regia Magistrum existimat.*

tus hujus mentem prolixius exposituri
 essent: Rex illico reposuit: exacte peti-
 tiones Curiae perlegi, plura verba adde-
 re supervacaneum censeo: quo percepto
 Consilarii petebant, ut ipsis responsi,
 quod Cancellarius dedisset, exemplar
 concederetur: ast repulsam tulerunt, eo-
 quod Franciscus Rex iudicii acta hac su-
 per re instrui prohiberet, quæ Regis vo-
 luntas Parlamento permolesta accidit.

Sæcul. XVI.
 A. C. 1518.

§. XLIX.

*Parlamentum ad acceptanda Concor-
 data a Rege vehementer solli-
 citatum.*

Demum Deputatis significatum, quod
 Rex ob libellum ab eis porrectum
 gravi indignatione commotus dixisset,
 quod præter se neminem alium tanquam
 Franciæ Regem agnosceret, alias vero
 ad revocandam Regni pacem se nulli pe-
 percisset labori, proin nunquam esset pas-
 surus, ut per subditorum contumaciam
 ea, quæ in Italia cum tanta sollicitudine
 composuisset, evertantur: minus vero
 Parlamento suo tantam, qua Venetorum
 Senatus polleret, auctoritatem concessu-
 rus esset; quamvis enim nil antiquius
 sibi duceret, quam justitiam colere, quod
 tamen ejus subditi extrema adversus il-
 lum moliri præsumerent, prout Parla-
 mentum.

*Pinsson hist.
 Pragm. 68
 Concord. p.
 733.*

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. U men-

Sæcul. XVI mentum sub Prædecessoris sui imperio
A.C. 1518. attentasset, nunquam esset permiffurus.
 Præterea Rex Morentiaco Duci nego-
 tium dedit, ut ambos deputatos quanto-
 cius aula excedere juberet, secus seme-
 stri carcere plētendos. Consiliarii parere
 coacti, illico discesserunt, Regisque in-
 dignationem Parlamenti Curiaē exposue-
 runt.

§. L.

*Trimolius Regis nomine Parlamen-
 tum accedens.*

Tertio post horum adventum die Tri-
 molius Parlamentum ingressus est,
 Regisque nomine ea exposuit, quæ hoc
 in negotio in Italia gesta fuissent, quan-
 taque difficultate Concordati firmitas a
 Papa obtineri potuerit, his addidit, le-
 ctas fuisse a Rege deputatorum petiti-
 ones, prævaluisse tamen Cancellarii re-
 sponsa, utpote Regni negotiis ac statui
 magis consona: tandem sic Curiam allo-
 quebatur: „ Non equidem dubito, quin
 „ Deputati Parlamento integra fide retu-
 „ lerint totam rei gestæ seriem, nec non
 „ mandatum eisdem a Rege impositum,
 „ vi cuius vobis nunc significarent,
 „ quod deinceps, si concordatum non ac-
 „ ceptetur, ac nulla mora promulgetur,
 „ longe acrius quam unquam bellum ac-
 „ cendatur. Ea igitur ac ultima est Re-
 „ gis

„gis voluntas, ut quantocius Concor- Sæcul. XVI.
 „datum recipiatis, nullo vobis opinan- A.C. 1518.
 „di spatio amplius relicto. Quam ini-
 „quo autem animo Rex vestram tulif-
 „set pervicaciam, Regii mandati Lator
 „ad Curiam missus vobis exponere de-
 „buisse. Obedite igitur & vos, prout
 „ceteri fideles Regis subditi. Tandem
 vero sermonem suum absolvit hunc in mo-
 dum: „ Nil reliquum, quod vobis dicam,
 „habeo, quam quod si denuo morem
 „gerere renueritis, Regem extrema
 „quæque tentaturum sciatis, inde vero
 „vos diuturna contumaciæ vestræ pœ-
 „nitentia subibit. Ad hoc Jacobus
 Olivarius respondit, Curia hac super re
 deliberabit, nec dubito, Regi per Parla-
 menti sententiam satisfactum iri.

§. LL

*Regii Advocati rationes Trimolio
propositæ.*

Ergo Curia Regis deputatos, qui Con- Pinsson. l. 6.
p. 733.
 cordatum ad acta referri postulabant,
 die decima sexta Martii accersivit, Re-
 gisque Advocatus, Leporius nomine,
 hanc in sententiam peroravit: Ego & so-
 cii mei a Trimolio accersiti fuimus, is-
 que nobis Regis literas tradidit, signifi-
 cans, Regem præcipere, ut Concorda-
 tum omnino recipiatur, atque ad finem

U 2

collo-

Sæc. XVI. colloquii nostri hæc Trimollius subjunxit;
A. C. 1518. Regis mei nomine vobis injungo, ut illud
 promulgari curetis, alioqui legum severitate contra vos agetur. His ego utpote Regis Advocatus Procuratoris nomine talia reposui: nostram agendi rationem a Rege in crimen vocari vehementer dolemus, ejus tamen indignationem prævenire, summopere intenti erimus; eam enim abs dubio Parlamenti honori, Parisiensis urbis, totiusque Regni commodo, ac tranquillitati maxime noxiam fore, probe perspectum habemus. Equidem ingrata nobis sunt cæpta Regis consilia, attendenda tamen, qua imperium urget, Regis vehementia, cum alias timenda sit illius indignatio; de cetero concordatum, ob quod tot tumultus excitantur, quid aliud est, quam voluntarium Papam inter & Regem pactum Ecclesiæ Gallicanæ jura concernens, quibus tamen, cum hæc inviolata firmitate subsistant, Concordatum nec quiddam derogare, nec ea evertere potest, Ecclesiæ Gallicanæ membris nec vocatis, nec unquam auditis. Interim non me latet, nova hac lege promulgata, etsi forte quopiam remedio hanc labem tractu temporis sanandi spes superesset, semper tamen timendum, ne damna inde emergentia haud unquam reparari possent; nihilominus serviendum iniquitati temporis,

poris, Regisque minis; nam malo, quod saecul. XVI. A.C. 1518.
 ex promulgatione pertimescitis, suo tem-
 pore remedium afferri poterit, ex adver-
 so calamitates, quæ ex nostra repulsa
 nascentur, haud unquam sarciri posse vi-
 dentur. Ergo cedamus tempori, in ex-
 tremis malis patientia opus est, ubi pa-
 rendi necessitas mali remedium nobis su-
 stulit.

§. LII.

*Parlamenti consilium de Concordato
 appositis conditionibus acceptando.*

Regii Procuratores atque Advocati hac
 oratione permoti postulabant, ut bi-
 næ, si Curia concordatum recipere me-
 ditaretur, adjicerentur conditiones, qua-
 rum erat prima, ut Concordatum ad acta,
 non nisi ex ordinatione, & præcepto Regis
 iteratis vicibus factò referatur. Altera,
 quod Curia Parlamenti nunquam censuisset,
 ut hac promulgatione Concordata firmaren-
 tur, aut rata haberentur, & quoniam in Pinsson l. c. p. 634.
 Concordatis hæc continetur clausula,
 in nominationum literis beneficia, eorumque
 verus valor exprimatur, alioquin literæ no-
 minationis eo ipso nullæ sint, & esse cen-
 seantur, hanc clausulam nihili habendam
 Parlamentum postulavit, Papamque in-
 ducendum, ut pro quibusdam causis
 Romam evocandis certum officialium
 numerum in Curia sua determinare velit,

Secul. XVI.
A.C. 1518.

quin propterea Parlamentum ceteras causas secundum juris præscripta dijudicandi jure spoliatur. Ergo die decima octava Martii omnibus Curiae Senatoribus una congregatis de Concordato ad acta referendo agebatur, id tamen intervenientibus quibusdam difficultatibus antea submovendis, nonnisi vigesima secunda ejusdem mensis effectui datum; ea tamen die conscripti Curiae Patres aliud Senatus consultum condiderunt, quo attentis Trimollii rationibus sancitum, ut edictum nuper die vigesima quarta Julii editum omnino suum sortiretur effectum, atque Concordatum ad acta relatum ex mandato Regis promulgaretur. Eadem quoque Curia declaravit, quod per hoc nullatenus hanc promulgationem comprobet, ac proin beneficiariae causae juxta Pragmaticae decreta, ut ante Concordatum mos tulisset, dijudicandae essent, atque in contestationis diplomate disertis verbis exprimeretur, Curiam omnia *tentasse, quae Concordatorum publicationi obistere possent*, idque Tabularii & quatuor Secretariorum chirographo firmaretur. Denique cum conscripti Patres omnia, quibus a Concordati publicatione sese eximere conati essent, frustra adhibuissent, & considerarent, quod Regis sollicitationibus minime cedere possent, cum nec Concordati publicationem declinand

di

di medium superesset, hinc ajebant sup-
plicare se Trimollio, quatenus datis li-
teris Regem rogaret, ut Virum dignita-
te conspicuum, qui relationi ad acta fa-
ciendæ præsens adesset, mitteret, ac
publicationem hisce verbis conceptam
fieri pateretur: *Lectum, publicatum, at-
que ad acta relatum ex ordinatione, & man-
dato Regis iteratis vicibus facto, præsentem
Oratorem specialiter hanc in rem deputato.*

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

§. LIII.

Novæ Trimollii Sollicitationes.

Die decima nona Martii Parlamenti Cu-
ria iisdem atque iteratis precibus
Trimollium urgebat, exponens, quod
magis expediret, Cancellarium, qui pu-
blicationi Concordati adesset, a Rege no-
minari, sic enim rem majori cum solem-
nitate perfici. Verum Trimollius ad Re-
gem perscribere renuens, scitote, inquit,
ejusmodi tergiversationes Regi summo-
pere displicere; dum enim ab urbe Pari-
sienfi discessi, literas a Rege accepi, qui-
bus illius mandata exequi jubeor, inse-
ruit quoque Regia sua Majestas articu-
lum, cujus executio a vestra agendi ra-
tione, quam in hac causa tenueritis,
omnino dependet: cum vero supremus
Parlamenti Præses sibi Regis jussa osten-
di peteret, renuit Trimollius, asserens,

Pinsson. hist.
Pragm. &
Concord. p.
634.

Sæcul. XVI
 A.C. 1518.

ea Parlamenti Patribus exhibebo, quam-
 primum vos Regiæ petitioni morem ge-
 rere declaraveritis, postea vehementer
 instabat, ut tandem Curia Regi obtem-
 peraret, ne contumaciæ suæ pœnas da-
 re cogeretur: His perceptis conscripti
 Parlamenti Patres rationibus, quæ obe-
 dientiam suaderent, mature discussis,
 serio perpendebant, quod data repulsa
 Regis indignatio, & futura Parlamenti
 dispersio, regnique tumultus impenderent;
 cunctæ hæ rationes, quamvis essent me-
 re temporales, præsentem tamen Episco-
 po Lingonensi Duce ac Pari Franciæ ob-
 testati sunt; *Si quæ Concordati recitatio,
 aut publicatio fieret, id neque suffragiis,
 neque voluntate neque consensu, aut Decreto
 Patrum, sed solo Regis imperio committi;
 demum Curiam Parlamenti nunquam cen-
 sisse, ut Concordata firmarentur, grata
 haberentur, aut aliquem sortirentur effectum,
 neque etiam, ut Senatorius Ordo, vel Ju-
 dices Ordinarii de litibus, & causis inde
 manantibus cognoscerent, aut judicarent, imo
 vero hoc unicum in votis habuisse, ut sacro-
 sancta Conciliorum Decreta & Sæditio Prag-
 matica exactissime, & integerrime observa-
 rentur, similiter intendere ac discernere, ut
 Senatus consultum factum vigesima quarta
 Julii Anno Salutis millesimo quingentesimo
 decimo sexto plenum ac integrum adipiscere-
 tur effectum.*

§. LIV.

§. LIV.

Sæcul. XVI.

*Secunda Parlamenti Provocatio ad
Papam, & Concilium.*

A.C. 1518.

Verum Parlamenti Patres plenius edocti, quæ summus Pontifex post Procuratoris Generalis appellationem Gallici Regni nomine factam pro Pragmatica penitus abolenda Romæ in Concilio Lateranensi egisset, huic appellationi inhærentes rursus provocabant ad Papam melius consultum, & futurum Concilium generale legitime congregandum, petendo apostolos instantissime ab Episcopo & Duce Lingonensi, & Franciæ Pari; quos quidem apostolos dictus Episcopus Lingonensis, ad honorem Dei Omnipotentis, ita loquuntur Patres, pro Ecclesiæ Gallicanæ, Regni, ac Reipublicæ præsidio & conservatione concederet reverentiales, & quales de jure pro remedio opportuno, secundum temporis necessitatem concedere potest, & debet. Post hæc Curia hujus provocationis instrumentum fide dignum sibi tradi postulabat, ad Senatus tabulas referendum.

Pinsson. hist.
Pragm. p.
735.

§. LV.

Libellus supplex ab Universitatis Rectore Parlamento porrectus.

Trimollius diem vigesimam secundam Martii publicandis concordatis præfixam

U 5

fixam

Sæcul. XVI
A.C. 1518.

Pinssan. l. c.
p. 734.

fixam edoctus, a Parlamenti Patribus literas accepit, quibus hi eidem demississime exposuerunt, atque rogarunt, quatenus Regem induceret, ut cum Pontifice, cujus amicitia frueretur, confrens, Concordati articulos nondum rite conceptos ordinaret. Interea die vigesima prima Martii Academiæ Rector cum undecim Sociis, ac tribus Advocatis, libellum supplicem Parlamento exhibuit, hæc exponens; Universitati nostræ innotuit, Concordati relationem ad acta vehementer urgeri, proin rogamus, ut vos conscripti Patres sedulo perpendatis, quod ejusmodi lex nonnisi libertatum Ecclesiæ Gallicanæ everfionem spectet, ac Universitatum Gallicarum juribus ruinam minetur: cum vero vos alteri libello hunc in finem nuper porrecto, responsum nobis dare neglexeritis, idcirco colloquii copiam nobis concedi petimus, priusquam de Concordati acceptatione deliberatio fiat. Ergo Rectore ad alloquium admisso, primus Parlamenti Præses respondit: hoc super negotio Parlamentum quidem ad Regem quosdam ablegavit, necdum tamen responsum a Rege datum fuit, Parlamenti tamen Curia hosce Deputatos de oppositione ab Universitate facta certiores faciet, ejusque rationes oportuno tempore ac loco percipiet: his addidit, quod nullatenus, si Concordatum ad

ad acta referri, necessitas suafura sit, id Sæcul. XVI.
 Universitati Parisiensi præjudicio foret, A.C. 1518.
 cum Parlamentum tunc, ut antea, sem-
 per de litibus & cauffis juxta Pragmati-
 cæ Sanctionis decreta pronunciaturum
 fit.

§. LVI.

*Libellus supplicis a Decano Parisiensis
 Ecclesiæ Parlamento exhibitus.*

Altera die vigesima secunda Martii Pa- Pinsson. l. 60
 risiensis Ecclesiæ Decanus, pluribus p. 736.
 Canonicis eundem comitantibus, sum-
 mo mane Parisiensem Senatam conve-
 nit, atque orationem latino sermone con-
 ceptam habuit, quam Scripto exhibere
 jussus est. Exposuit itaque Decanus, quod
 Parisiensis Ecclesia fuisset admonita de
 proxima Concordati acceptatione, in ta-
 bulas referenda; inde vero Constantien-
 sis ac Basileensis Synodi abrogatio, &
 libertatum Ecclesiæ Gallicanæ destructio
 profus secutura sit, proin se rogare aje-
 bat, ne Parlamentum inconsulta eadem
 Ecclesia Gallicana ulterius procederet,
 cum illius honorem tueri, ipsius quoque
 Parlamenti interesset; eoquod ageretur
 de bono communi, cui summi Pontifices
 jam dudum insidiati essent. His subjun-
 xit Decanus, urgendum esse Regem, ut
 Cleri comitia cogi juberet; se interim
 Concordati publicationi obstitutum, &
 cunctis,

Sæcul. XVI. cunctis, quæ in Ecclesiæ præjudicium
 A C. 1518. agerentur, intercessurum spondit. Hæc
 Decani oratio descripta Senatui tradita
 est.

§. LVII.

*Concordatum quibusdam conditioni-
 bus temperatum a Parlamento
 acceptatum.*

Nihilominus insuperhabita Decani op-
 positione Parlamentum rem profe-
 qui pergebat, hinc illud quoque die vi-
 gesima secunda Martii Tri nollius adiit,
 Regis literas exhibens, vi quarum Con-
 cordatorum promulgationi præsens adef-
 se jubebatur: ejus tamen præsentia non
 usque adeo Curiae Patres coercebat,
 quin illi concordati articulis condiciones
 supra relatas adjicerent, ac biduo post
 obtestationes suas innovarent, declaran-
 tes, *se per quamcunque promulgationem nul-
 latenus censere, ut Concordata firmarentur,
 aut grata haberentur, sed nolle se unquam a
 suis obtestationibus discedere.*

§. LVIII.

*Binæ Regis Epistolæ ad Parla-
 mentum-*

*Pinff. n. p.
 737. n*

Die vigesima secunda Aprilis Adam Fu-
 mæus libellorum supplicum Magi-
 ster, & San-Gelasius, supremus Regiæ
 Præ-

Præfectus duas Regis epistolas Parlamento exhibuerunt, in quarum una ambo Regii nominabantur Commissarii, demanda utrique cura, ut Concordatum typis edi curarent; altera vero Rex graviter querebatur de temerario Universitatis ausu, quo populum sermonibus prorsus scandalosis e suggestu dictis ad seditionem commovere, totis viribus niteretur, unde in eam Legum severitate animadverti Rex præcepit, demum hæc verba subjunxit; vehementer miramur, quod Parlamentum tumultus, quos vix natos suppressere debuisset, tam dissimulanter toleret, ut ergo turbis finis sit, mittimus vobis Fumæum, & San-Gelasium, ac præcipimus, ut ad mandati nostri executionem eisdem, quantum poteritis, omne auxilium præstetis. Perlecta hac Epistola Curiae Patres quanto-cius suo Tabulario negotium dederunt, ut utrique Regis Commissario Concordati ad acta relati apographum traderet, atque exponeret, quod Patres, scandalosos hac de re sermones ad populum fuisse dictos ignorarent, nec Parlamento assiduis, iisque gravissimis occupationibus distento ejusmodi sermonibus interveniendi spacium superfuerit.

Altera Epistola ad Parlamentum data Rex graviter de provocatione interposita

Sæcul. XVI.
A. C. 1518.

Sæcul. XVI. sita querebatur, eamque scandalosam,
A.C. 1518. temerariam, stultam, summa impruden-
 tia conceptam, ac suppressa veritate frau-
 dulenter compositam appellabat, addit-
 que, quod a Regis mandato appellare,
 nefas esset, cum is unicus Regni Monar-
 cha existeret, neminem vero superiorem
 se, a quo ejus jussa aut corrigi aut infir-
 mari possent, agnosceret. Interea vero
 ambo Commissarii juxta Regis mandata
 inquirebant, & appellationis literas ab
 Universitate affixas abstrahi jubebant,
 necnon Regiæ suæ Majestatis nomine,
 quicquid seditioni ansam dare posset, ag-
 gredi prohibebant. Ast adhucdum ex
 Universitate nonnulli ejusmodi mandati
 executioni obsistere præsumpserunt, imo
 vim quoque adhibere non erubuerunt;
 Parlamentum vero præcipuis Academiæ
 membris ad se convocatis temeritatem,
 qua usi essent, eis exprobravit.

§. LIX.

*Regis diploma adversus Univer-
sitatem.*

Ruffon. p.
737.

Tanta Universitatis audacia Regem
 compulit, ut auctoritatis suæ vim
 exereret; quocirca die vigesima quinta
 Aprilis Ambasiæ literas dedit, Regii edi-
 cti formam continentes, quibus Rectori,
 atque Universitatis sociis conceptis ver-
 bis

bis inhibuit, ne de rebus Regni statum, Sæcul. XVI.
 instituta, regimen, Regis edicta, ejus- A.C. 1518.
 que mandata spectantibus conventus
 agerent, indicta etiam pœna, qua tran-
 gressores omnibus privilegiis exuerentur.
 Die vigesima septima Aprilis Commissarii
 hasce literas Parlamento tradebant, postu-
 lantes, ut ad acta referantur: altera autem
 die Regis Deputati sciscitabantur, quo
 tenore hasce literas inscribere cogita-
 rent: ad hæc Parlamenti Curia decrevit,
 Regi significandum, quod ejus literæ a
 Commissariis fuerint quidem exhibitæ,
 necdum tamen tabulis insertæ, hujus
 vero cunctationis causas Regi, quando-
 cunque libuerit, exponere Curia esset
 parata; his tamen simul subjunxit, quod
 Universitatem minime deceret, ut sese,
 aut Regni negotiis, aut rebus status di-
 sciplinam vel administrationem concer-
 nentibus immisceat. Postmodum primus
 Parlamenti Præses, jubente Rege, Com-
 missariis causas atque rationes, quibus
 Curia Patres permoti Regis literas ad
 acta referre distulissent, exposuit, eo-
 demque temporis puncto Adamo Fumæo
 Concordati auctographum tradidit, quod
 demum Cancellarii manibus redditum
 fuit.

Secul. XVI.
A.C. 1518.

§. LX.

Unius anni Induciae pro Concordati
executione a Papa Regi
concessae.

Caverat equidem Rex, fidemque suam obstrinxerat, effecturum se, ut infra semestre in omnibus Parlamenti curiis Concordatum promulgaretur, necnon in tabulas referretur, atque ab ipsa Gallicana Ecclesia acceptaretur, data etiam fide, vi cuius, si secus fieret, conventa nullius forent momenti; cum vero Rex negotium necdum plene effectui datum cerneret, eoquod Parlamentum Concordata nonnisi adjectis pluribus conditionibus temperata acceptasset, & Pragmaticæ abrogationi omnino obstitet, hinc a summo Pontifice diploma impetravit, quo plenæ Concordatorum executioni unius anni prorogatio indulgebatur. Has Papa literas ad Parlamentum transmisit, adjectis aliis, quibus Leo Pontifex declaravit: *Omnes impetrationes prætextu veri valoris non expressi obtentæ infra annum illius rescripti, in quo verus valor non fuisse expressus asseritur, nullius valoris ac momenti esse.*

§. LXI.

§. LXI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Parlamenti repugnantia in recipiendo
concordato vindicata.*

Ceterum repugnantia, qua Parla-
mentum Parisiense concordata promul-
gare detrectabat, validis fulciebatur ra-
tionibus. atque optandum fuisset, ut il-
lius constantia minarum terrori haud ces-
sisset. Oppositionis momenta potissimum
ad tria revocari possunt capita, quæ tres
itidem Concordatorum articulos, eosque
summi ponderis concernunt.

Pinsson. p.
738.

Primus articulus nonnisi annatarum
perceptionem ex cunctis beneficiis, quæ
Regiæ nominationis essent, spectabat;
cum vero hic idem articulus tractu tem-
poris fuerit abrogatus, nulla de eo habi-
ta est quæstio. Hoc unum observandum
occurrit, quod Parisiense Parlamentum
nullum non moverit lapidem, ut hic ar-
ticulus examini, ac maturæ deliberatio-
ni subiceretur; inde enim pericula toti
Regno funesta subsequi exposuit, contem-
ditque, quod annatas petere, Franciæ
Regum edictis prohibitum sit, Curia-
que Romana eo duntaxat fine illas insti-
tuerit, ut hoc pacto aurum ex Galliis
Romana Curia attraheret; in quo hujus
aulæ genium sibi satis perspectum ha-
buisse ostendit.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. X Alter

Sæcul. XVI.

A.C. 1518.

Pinsson. ib.

p. 739.

Alter articulus concernebat *evocationem caussarum majorum* ad Curiam Romanam, inde sequitur, quod Episcopatum & Abbatiarum in Regno Franciæ necnon Cardinalium, & ejusdem Curiae caussæ ad Sedis Apostolicæ tribunal revocandæ essent, ut hoc pacto omnes lites beneficia concernentes, aut propter simulatas abdicaciones, aut ob alias rationes motæ in hoc tribunali dijudicandæ essent, prout ante Pragmaticam consuetudinis erat. Equidem in hoc articulo Pragmaticæ decretum a Concordato haud differre dicitur; id tamen nonnisi quantum ad aliqua affirmari valet. Aliunde hic Pragmaticæ articulus in Galliis haud vigeat; caussæ enim majores semper a iudicibus ordinariis instructæ, ac decisæ fuerunt. Ipsimet quoque Cardinales, ac Romanæ Curiae Officiales pro veteri Regni more suas lites in Galliis agebant, nec ibidem Cardinalium, atque horum Officialium, imo nequidem ipsius Pontificis decreta in hisce materiis observabantur: ita enim in Basileensi Concilio, necnon in Pragmatica statutum erat: Ecclesia autem Gallicana hoc decretum de caussis majoribus ea duntaxat lege recepit, ut duo illa alia acceptarentur decreta; auctis vero hisce decretis, nonnisi Gallici Regni damna promovebantur.

Præter

Præter hasce rationes, aliud adhuc inter Pragmaticæ & Concordati articulum versatur discrimen circa causas majores; quippe in Pragmatica causæ ad Ecclesias & Monasteria restringebantur; in Concordatis autem fit mentio de causis majoribus in jure expresse nominatis; ex hac autem dispositione ejusmodi causarum numerus propemodum infinitus evadit, atque ad arbitrium Jurisperitorum eas admitentium, vel declarantium excrescit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

Pinsson. p.
739.

Circa tertium articulum de regia nominatione ad Prælaturas, & de electionibus ad beneficia abrogatis, censet Parlamentum, hanc legem Regis Regnique juribus adversari, omnesque apud Sedem Apostolicam vacationes, velut abusus sacris Canonibus, Regum Franciæ edictis ac juri communi contrarios reprobat. Equidem in Concordato subjungitur, quod speciales vel generales reservationes ad vacatura beneficia per Papam & Sedem Apostolicam non fiant; nulla tamen fit mentio de beneficiis actu vacantibus; ex quo autem inferri posset, quod ejusmodi beneficia reservandi jus summo Pontifici salvum maneret (*). Præterea Concordatum de

X 2

Reli-

(*) Haud dissimulare possumus anilem Continuatoris cavillationem; vel enim intelligit, be-
nefi-

Sæcul. XVI. Religiosorum monasteriis nec verbum in-
A.C. 1518. jecit, hinc deducitur, quod soli Ponti-
 fici eorum provisiones competere, cui
 tamen rei Pragmatica Sanctio remedium
 opposuerat.

Ex his omnibus Parlamentum conclu-
 debat, Concordati articulos magis sum-
 mo Pontifici, quam Regi proficuos fore;
 quippe I. Papæ plena relinquatur de Mo-
 nialium conventibus aut præventionis,
 aut reservationum jure disponendi facul-
 tas. II. Nullum Regi jus asseritur in di-
 gnitates inferiores Decanatum, Præpo-
 siturarum, aliarumque, relicta summo
 Pontifici de iis *præventionis jure* providen-
 di potestate. III. Præcipuæ dignitates,
 nimirum, *Episcopatus, Abbatia, Priora-
 tus conventuales electivi vacantes in Curia
 Romana*, a Regia nominatione excludun-
 tur, easque conferendi jus summo Pontifici
 adstruitur. IV. Nulla Ecclesiis tam sæ-
 cularibus quam Regularibus, quibus jus
 eligendi competit, providendi facultas
 Regi

*beneficia, quæ tempore, quo Concordatum erige-
 batur, actu vacantia, vel ea, quæ postmodum
 vacabunt, si primum, tunc plane exiguum unius
 vel alterius beneficii jus Papæ reservatum mane-
 bat, si secundum, utique ejusmodi beneficium
 jam vacaturis accensetur. Quid ergo conqueri-
 tur? nimirum Papam non omni jure ac juris-
 dictione penitus exspoliatum dolet.*

Regi relinquitur. V. Ad ceteras vero dignitates electivas, ad quas Regi jus nominandi tribuitur, Personam idoneam nominare adstringitur; inde vero crebras difficultates oriri, litesque intervenire necesse est, quæ nonnisi ad diminuenda Regis jura tenderent, eoquod ad majorum caussarum censum revocarentur.

VI. Ecclesia Gallicana in perpetuum eligendi jure privatur, quod juri naturali repugnat, cum eligendi facultas pariter ex jure divino descendat, eoquod ea ex sacri Codicis & Conciliorum auctoritate comprobari valeat: aliunde vero legibus quoque civilibus, ac Clodovæi, Caroli magni, Ludovici Pii, S. Ludovici, Philippi pulchri, Ludovici *Hutin* seu rixosi, Caroli VI. Caroli VII. edictis stabilita sit, qui omnes Galliæ Reges electiones perpetua firmitate tuebantur, ac Curia Romanæ usurpationes prohibebant. Præterea Parlamentum contendebat, quod propter abusus, qui in Pragmaticæ usum quandoque irrepsissent, illa haud jure aboleri posset; & quamvis nonnullæ Decretales summis Pontificibus ad Episcopatus nominandi jus asserant, eas tamen abrogatas esse, ac non raro Regis Advocatos illis, qui ejusmodi Decretalium auctoritate uti, aut eis initi tentabant, silentium imposuisse constat. Hæ sunt generatim illæ rationes, quæ

Sæcul. XVI.

A.C. 1518.

*Glossa Joa.**Andr. in cap.*Quamquam
de election.

in 6.

Sæcul. XVI. Parliamenti Curiam ad concordata penitus rejicienda permovebant.
A.C. 1518.

§. LXII.

Parlamenti rationes de Pragmatica non abroganda.

Pinsson, ib.
p. 749.

Hand segniori studio Parlamentum Pragmaticæ Sanctionis abrogationi ob-
luctabatur: præprimis enim arguebat,
quod Regis Legatus Romæ agens de hac
revocatione non fuisset admonitus; ali-
unde vero in ejus abolitione plures con-
tinerentur articuli Regiæ auctoritati om-
nino adversi, eo quod sæcularibus hujus
Regni Viris Pragmaticæ defensio inhibe-
retur, *indicta pœna amissionis feudorum
tam a Romana, quam ab alia Ecclesia ob-
tentorum.* Id vero Regiæ auctoritati re-
cta opponi aiebat, cum leges condere,
soli Regis esset, utpote supremi Domi-
ni omnium regni sui feudorum, quamvis
hæc a nullo alio, quam ab ipsa Ecclesia
obtenta fuissent, quam etiam ob causam
Galliarum Episcopi Regi de omnibus feu-
dis, quæ ab eo concessa possident, fidei
Sacramentum exsolvunt: immerito igitur
Romana Curia contendit, summo
Pontifici in omnia Regni feuda ab Eccle-
siasticis possessa supremum competere do-
minium.

Secundo

Secundo auctoritas Regia violatur, **Sæcul. XVI,**
 eoquod Bonifacii VIII. Constitutio, quæ **A.C. 1518.**
 incipit *unam sanctam &c.* in odium Fran-
 ciæ Regum edita per hanc revocationem
 approbetur, & quamvis Clementina,
Meruit tanquam præfatæ Constitutionis
 declaratio allegetur, nihilominus illa
 haud sufficiens existimatur, eoquod su-
 perior Regis auctoritas in temporalibus
 ibidem in dubium revocetur, cum tamen
 exploratum sit, quod Galliarum Reges
 in hoc puncto neminem se superiorem ag-
 noscerent. Præterea Pontifici integrum
 manet Clementinam *Meruit* revocare,
 quo pacto Constitutio *unam sanctam* sola
 vigeret, indeque Curia Romana inferre
 posset, temporale Dominium Regibus
 non nisi Pontificum liberalitate conces-
 sam esse, eademque auctoritate Regi jus
 Regum, Beneficiorum collationem, in
 possessorio cognoscendi ac judicandi jus,
 aliaque ad statum Ecclesiasticum perti-
 nentia auferre valeret.

Tertio imminuitur Regis potestas,
 eoquod Papa Pragmaticam revocando,
 eo ipso Concilii Constantiensis Decretum
 unanimi suffragio receptum, nec non
 Basileensem Constitutionem revocet, cu-
 jus tamen decisio atque definitio, utpo-
 te ab Ecclesia universali emanata, fidei

Sæcul. XVI
A.C. 1518

veritatem complectitur (*), vi cuius habetur, quod quilibet cujuscunque dignitatis, etiamsi papalis existat, Concilio generali obedire teneatur in iis, quæ pertinent ad fidem, & reformationem Generalem Ecclesiæ; ut in duobus Constantiensis Synodi decretis sancitum legimus. Hæc doctrina in Galliis minime controversa est, & quamvis in Concilio Lateranensi sub Leone X. tanquam erronea fuerit damnata, facili tamen negotio quivis hoc anathema eludere valet, si quis, ut rei veritas est, etiam asserat, quod hoc Concilium non sit generale, nec tanquam œcumenicum in Galliis receptum, eoquod a Julio II. convocatum, & a Leone X. ex vindictæ libidine adversus Galliarum Reges, qui Pragmaticæ Sanctionis auctoritatem tueri cupiebant, continuatum esset (**).

Utro-

(*) Consule annotationem factam in tom. 25. lib. CII. §. 188. fol. 480. item §. 189. fol. 484.

(**) Nova prorsus doctrina ex ore Catholici! Ergone Concilium aliquod generale re ipsa non est, quando ab uno cujusdam Regni corpore velut œcumenicum non habetur, quamvis ceteroquin ab universo orbe Christiano sine controversia ut tale agnoscitur. Ergone ex eo, quod a Pontifice legem suæ auctoritati injuriosam abrogat-

Utroque Concilii Constantiensis de- Sæcul. XVI.
 creto statutum est, quod Synodus genera- A.C. 1518.
 le Concilium faciens, potestatem a Christo
 immediate habeat, eique quilibet, etiamsi
 Papalis dignitatis existat, obedire teneatur
 in iis, quæ pertinent ad fidem & extirpationem
 schismatis, & reformationem Ecclesiæ
 X 5 Dei

rogandi libidine continuatum sit, œcumenici præ-
 rogativam amittit? qua igitur ratione Basile-
 ense erit generale Concilium nonnisi a paucis,
 iisque ambitione tumidis Præsulibus, ex sola
 Papæ auctoritatem tollendi libidine continuatum,
 cui æque ac Constantiensi Synodo quantum ad
 decreta Sessionis IV. & V. tota Christiana Res-
 publica (excepta una sola natione) adversatur?
 Quis denique Catholicorum Lateranense V. œcu-
 menicum fuisse Concilium dubitat? Quis unquam
 asseruit, illud unice ad abrogandam Pragmati-
 cam fuisse indictum, quem autem latet, illud ad
 perniciosissimi schismatis & Pisano Conciliabulo II.
 adhærentium extinctionem fuisse celebratum?
 Non igitur Pontifices Lateranense celebrarunt,
 ut in Gallorum Reges vindictam ob Pragmati-
 cam Sanctionem exercerent, quam extinguere, &
 Concordata substitui ipse Franciscus I. enixe ro-
 gabat: Num hæc verba Regis Papæ vindictam
 significant: Quoad ea, quæ Sanctione Prag-
 matica cavebantur, nostris precibus exorata
 Pontificis Sanctitas (nam ei quoque cordi erat
 Regni nostri Ecclesiam recte atque ordine ad-
 ministrari) haud ægre nobis indulgit &c.

Sæcul. XVI. *Dei in capite & membris.* Aft Pragmaticam abrogando summus Pontifex in cunctis casibus sese Synodo generali superiorem demonstrat, qui contendit, quod hæc lex suam restringat auctoritatem in Cardinalium, atque Curiae suae Officialium provisionibus quantum ad Franciæ Episcopatus atque Abbantias: hinc vi hujus abolitionis ejusmodi beneficia Curiae suae Ministris conferendi jus sibi vendicat. Manifestius autem hanc revocationem nullius esse momenti exin elucet, quod Ecclesia Gallicana ad locum minus tutum, & ad judices, qui aperti sunt Gallorum hostes, & jurati Pragmaticæ adversarii, evocaretur, adeo, ut in abrogationis instrumento Pragmatica nuncupetur *infernalis, corruptela, abusus, & perversa Constitutio.* Præterea Parlamentum dicebat, quod Concilium Lateranense a Julio II. non nisi in odium & Gallicæ nationis ruinam congregatum fuisset. Ex quo concludere oportet, quod hæc revocatio sacris literis, generalibus Conciliis, sacris Canonibus, sanctis Patribus, Canonico ac Juri civili, bonis moribus, Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ac Regni bono contraria sit.

Pinsson. p.
741.

Quarto, in suis rationibus Parlamentum respondet iis, quæ in Leonis X. Constitutione de abrogatione Pragmaticæ

cæ dicuntur, nimirum, quod hæc San- Sæcul. XVI.
ctio durante schismate a Basileensi concilio A C. 1518.
liabulo post illius translationem Ferrariam
factam condita fuisset. Hoc veritati mi-
nus consonum esse facile ostenditur, eo
potissimum nomine, quod tempore, quo
pragmatica in Galliis recepta fuit, nec-
dum Eugenium inter & Felicem schis-
ma exortum fuisset (*), atque ante Eu-
genii exauctorationem hujus Concilii de-
creta Biturigibus jamjam recepta essent,
ex quo primum schismati initium datum
est; Anno enim millesimo quadringen-
tesimo trigesimo octavo die septima Julii
præfata decreta fuere recepta, anno au-
tem millesimo quadringentesimo trigesimo
nono mense Junii Eugenius Papali di-
gnitate exutus, Felix vero mense No-
vembri

(*) *Haud dissimulandum in Leonis Consti-
tutione, quæ incipit Pastor æternus, non
solum dici Pragmaticam tempore schismatis fuis-
se constatam, sed illam manifestum schisma fo-
vere & continere; præterea sermo non est de
schismate inter Pontifices, seu de tempore, quo
Basileenses legitimo Pontifici Felicem Sabaudum
Anti-Papam opposuerunt, sed de schismate,
quod Basileenses ab initio Synodi sese ab Euge-
nii obedientia abscindendo inchoarunt, & per-
tinacius prosecuti sunt, donec tandem dissipata
eorum factione ad veri Pontificis obsequium re-
dierint.*

Secul. XVI. vembri ejusdem anni intrusus fuit. Id
A. C. 1518. vero, quod translationem Concilii spe-
 ctat, res explorata est; nonnisi duo de-
 creta, unum de Collationibus, alterum
 de caussis post alteram dissensionem, id
 est, post Concilium ab Eugenio Ferrari-
 am translatum a Basileensibus fuisse con-
 dita, cetera vero omnia priori tempore
 sancita, & ab Eugenio IV. & Nicolao V.
 illius Successore per Constitutionem An-
 no millesimo quadringentesimo quadra-
 gesimo nono approbata fuisse, quamvis
 generale Concilium legitime congrega-
 tum, quale fuit Basileense, Pontificis
 approbatione haud indigeat. Ex cunctis
 hisce rationibus Parlamentum inferebat,
 hanc abrogationem esse nullam, unacum
 censuris, quæ in illa comprehenduntur;
 eoquod tacitam hanc includant conditio-
 nem: *Saltem nisi universale scandalum in-
 ducant.* Præterea concludebat, legiti-
 mam, priusquam revocationis terminus
 in instrumento præfixus exspirasset, in-
 terpositam fuisse appellationem tam a re-
 vocatione, quam a censuris in ea con-
 tentis. Denique Regi supplicabat, ut
 suo interventu summum Pontificem ad
 congregandum generale Concilium indu-
 ceret, & quidem in loco tuto, ut Ec-
 clesiæ Gallicanæ rationes adversus Prag-
 maticæ abolitionem audirentur: si vero
 Papa id facere renueret, ipse Rex Fran-
 ciæ

ciae Prælatos congregaret, adjecto cer- Sæcul. XVI.
 to Doctorum, ac Virorum scientia In- A. C. 1518.
 torum numero, quorum opera Rex de
 hujus negotii veritate plenius instrui pos-
 set. Hisce rationibus Parlamenti Curia
 insuper novas adjecit preces, Regem ex-
 orans, ut juramenti tam a se quam a suis
 Prædecessoribus in die unctionis suæ
 præstiti memor esset, ac consideraret, se
 fidem suam Sacramento obstrinxisse, quod
 Regni jura illibate servare, ac Gallicanæ
 Ecclesiæ libertates, quarum ipse verus est
 Protector, semper defendere velit.

Quoniam vero objiciebatur, Pontifici
 suppeditandum, unde Sedis Apostolicæ
 onera atque expensas ferendo par esset;
 Parlamentum triginta duo Apostolica en-
 numeravit diplomata, quæ a Curia Roma-
 na expediri solent, & non nisi data in-
 genti pecunia impetrari possunt; cum ve-
 ro Leo X. Franciæ Regnum primo occu-
 panti tradere minaretur, si Concordatum
 acceptare renueret: respondet Parlamen-
 tum, Regem soli Deo Regnum suum in
 acceptis referre, nec in temporalibus
 quemquam superiorem se agnoscere, &
 si concederetur, Pontifici hanc compe-
 tere potestatem, Regi tamen ad tuendum
 diadema suum arma non defutura. Equi-
 dem Ludovicus XI Pragmaticam aboleri
 consensit, injuriam tamen inde Regno
 suo ac Gallicanæ Ecclesiæ irrogatam edo-
 ctus,

Escul. XVI A.C. 1518 etus, consensum suum revocavit, per Generalem Procuratorem suum ad Concilium appellando, jubendæque, ut Pragmatica, sicut ante abrogationem, rursus observaretur.

Pinffo. p. 742. Erecta quidem fuerunt, inquietabat Parlamentum, pacta inter Sixtum IV. Papam, & eundem Ludovicum XI, at tunc duntaxat mensium distributio decernebatur, in quibus Papa Beneficia ad Ordinarios devoluta conferret; nullatenus vero agebatur de electionibus, nec eadem quoque pacta fuere publicata, aut in regno ad usum deducta, vigente semper Sanctione Pragmatica. Hæc est summa rationum, quibus Parlamentum Concordata, ac Pragmaticæ abolitionem impugnabat, nec deerant tamen, qui eas responsis suis enervabant, quorum ea duntaxat summatim recenseo, quæ Cancellarius, cujus ea res potissimum intererat, in medium protulit.

§. LXIII.

Cancellarii responsio ad Parliamenti rationes.

Dupin. Hist. Pragm. & Concord. Paris. edit. 1652. Pinffon. l. cit. p. 742. col. 1. Inter præcipuas, inquit Cancellarius, causas atque rationes, quæ regiam suam Majestatem ad Pragmaticæ abrogationem permoverunt, non infimæ erant, quod Rex plures nosceret Principes ad-
versus

versus Franciam armorum societate jun-
ctos, Julium II. capitalem Ludovici XII.
hostem adversus Regem Lateranense
Concilium convocasse, non alia ex caus-
sa, quam ut Pisanum conventum adver-
sus Papam tueretur. Præterea idem al-
legabat, quod Pontifex foederatos Princi-
pes a fidei sacramento absolvisset, cun-
ctisque, qui Gallis tanquam schismaticis
arma inferrent, pœnarum condonationem
promississet; eumque in finem Verbi quo-
que divini Præcones ubique terrarum
emississet, qui Gallos in suis sermonibus
schismatis reos proclamarent, foedusque,
quod *Sandum* appellabant, pluribus en-
comiis celebrarent, etsi hac armorum so-
cietate in extremam Gallicæ Monarchiæ
ruinam Cæsar, Hispaniæ, & Angliæ Re-
ges, Helvetii atque Veneti conspiras-
sent. Nec vana erat, prosequeretur Can-
cellarius, Pontificis indignatio; inde enim
ortum, quod Rex Mediolanensi Ducatu,
Cremona, Brixia, Genua, Savona, nec-
non Astensi Comitatu exutus fuisset. An-
gli præterea, utpote magis vicini, Bo-
noniam, & Tornacum occuparunt; Hel-
vetii in Burgundiam irruerunt; Hispa-
niarum Rex Navarram subegit, qua de re
Ludovicus XII. populum suum exactioni-
bus exhaurire, ac ingentes pecuniarum
summas mutuo accipere cogebatur. De-
nique Lateranense Concilium Regem,
Parla-

Sæcul. XVI.

A. C. 1517.

Sæcul. XVI. A.C. 1518. Parliamentum, Episcopos, aliosque comparere iussit, ut rationes, ob quas Pragmaticam haud abolendam censerent, publice exponerent. Posthæc Leo X. Prædecessoris sui vestigia, atque consilia premebat, & Pisani Conciliabuli Cardinales hunc cætum detestari cogebat, a quibus accedente ipsomet Ludovico XII. Lateranensæ Concilium agnoscebatur tanquam legitimum, hinc adeo non Julii II. obitu Principum foedera adversus Gallos sancita scindebantur, ut etiam viribus crescerent, necnon nuperæ societatis articulis speciatim hoc pactum adderetur, vi cuius Helvetiis quodcunque pacis foedus cum Gallis inire vetitum esset, nisi Pragmaticam abolerent. Equidem Rex in Italia victoriarum felicitate hostium suorum furorem aliquamdiu cohibuit; mox tamen Regiæ suæ Majestati per Legatos nunciatum, quod ex Lateranensis Concilii auctoritate Rex proxime Romam citandus esset; qua re percepta Rex datis literis Cardinali Sanseverinati Franciæ Protectori, ac primario ejus Legato negotium dedit, ut Ecclesiæ Gallicæ libertates, spreto etiam vitæ dispendio tueretur. Interea Rex cum Pontifice agere cæperat, ut Parmam & Placentiam, quas urbes a Mediolanensi Ducatu avulsas Papa possidebat, reciperet, sed denuo ingesta est Pragmaticæ
men-

Secul. XVI.
A.C. 1517.

mentio, quam cum Rex defendere haud cessaret, rupto mox foedere, turbatisque regni sui negotiis, Franciæ hostes arctiori mutuæ societatis vinculo sese conjunxerunt, adeo, ut Regi nil reliquum esset, quam propriæ suæ salutis sollicitudo, nec id impetrare posset, nisi illum, qui hujus foederis caput erat, a ceterorum amicitia abstraheret; cum vero Pragmaticæ auctoritatem pertinacius tuendo de prospero rei successu actum esse cognosceret, sententiam mutavit, ratus, præstare aliud cum Papa pactum inire; idque non est aliud, quam quod impræsentiarum agitur, ac *Concordatum* nuncupatur, quod etsi non fuisset sancitum, propterea tamen Pragmaticæ abrogatio impedita non fuisset, imo exinde evenisset, ut Pontifex priora, de quibus contendit, jura sibi vendicasset, propter quæ regni quies denuo turbata, ipsaque Ecclesia Romanæ Curiae vexationibus exposita fuisset.

Exaggerabat demum Cancellarius pericula & mala, quæ Gallis, si Pragmaticam aboleri, ac *Concordatum* acceptare recusarent, certe impenderent, nam pertinacia, inquiebat, qua Pragmaticæ abrogationi oblucentur, brevi schisma suscitabit inter Ecclesiæ anathematum contemptores, atque eos, qui justo censurarum metu ab urgenda hujus Sanctio-

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

Y nis

Secul. XVI.
A.C. 1518.

nis observatione deterrentur: Quinimo ipse Rex a fidelium communione erit separandus, eoquod Lateranensi Concilio adhærere recusasset; Equidem Ludovicus XI. Pragmaticam a se revocatam innovare, fuit compulsus; id vero factum, eoquod tum nullum subsisteret Concordatum, eo autem jam subrogato, abs dubio Franciscus Rex pertinaciter Pragmaticam defendendo, easdem, quibus Ludovicus XII. ejus Prædecessor oppressus fuit calamitates, anathemata, censuras, atque interdicta in caput suum accersiturus est.

Ut vero Cancellarius prætenfas Concordati utilitates extolleret, demonstrabat, quod minus tutum in fœderatorum Principum amicitia Gallis præsidium esset repositum, hancque in rem declarabat, quævis eorum suo commodo, privatisque rationibus eo abripi, ut quamprimum sese occasio offerret, Gallorum amicitiam missam facere parati essent. Ultimo tandem Concordati necessitatem exponebat, ac demonstrare conabatur, quod diutius Pragmaticæ abolitioni sese opponere, res esset periculis plena; cum hac pervicacia regnum hisdem omnino calamitatibus rursus involvatur, quibus ante Pragmaticam agitato fuerat; inde vero gravissimi orirentur tumultus, Status tranquillitati longe perniciosissimi.

Equi-

Equidem paucis admodum verbis proponerat, Basileense Concilium nullum ac illegitimum esse; ad firmandam enim hanc opinionem validas sibi deesse rationes haud ignorabat, nihilominus subjungebat, illud, exceptis Gallis, ab omnibus omnino Nationibus rejici. Postmodum ad electiones transitum faciens, earum incommoda ostendere nitebatur, affirmans, quod illæ nil nisi diffidia ac plurium annorum lites non modo coram Ecclesiasticis, sed etiam laicis iudicibus procreaverint, atque ob has cultus divini officii penitus neglectus, juramentum a Basileensi Synodo præscriptum nullatenus observatum, indeque simonia fuisset introducta; tandem addidit, vigente electionum jure ægre admodum Pragmaticæ leges observari potuisse; cum pro impetrandis beneficiis electivis, ac pro causa promotæ adjudicanda Romanæ Curie præsidium identidem fuisset imploratum; nunc vero ejusmodi incommodis facile per Concordatum obviari aiebat.

Sæcul. XVI.
A. C. 1518.

§. LXIV.

De privilegio ad Beneficia nominandi Galliarum Regibus concessio.

[Insuper Cancellarius subjunxit, quod *Pinffo. p. 743.*
Con-

Y 2

Sæcul. XV.
A.C. 1518.

Concordati beneficio ad Ecclesias nominandi privilegium Galliarum Regibus concederetur, plurimum autem, ut ejusmodi quoque gratia innovaretur, Regionum Officialium interesset, cum in Anglia etiam non nisi ad Regis nominationem Papa de beneficiis provideret, idque duntaxat ex Apostolici Indulti favore fieret. Plura recenset exempla ex S. Gregorio Turonensi petita, quibus ad beneficia nominandi jus Christianissimis Regibus concessum indicatur; circa Prælaturarum provisiones variam fuisse disciplinam demonstrat, ita quidem ut primo id juris solis summis Pontificibus competiisset, postmodum autem sacræ Episcoporum electiones a Principibus simul & Clero ac populo, postea a solo Principe, demum a solo clero absque populo, ac ultimo tandem a solis Canonicis factæ sunt, nemine alio ex Clero ad suffragium admissio; his addebat Cancellarius, mirum prorsus, quod Reges vacantibus Ecclesiis providendi jus sibi a Pontificibus atque Conciliis indultum abdicassent, ac tolerassent, ut se exclusis Clerus ejusmodi jus sibi arrogaret; at subjungere potuisset, Galliarum Regibus injuriam fieri, si ad Episcopatus, atque Abbantias nominandi jus Concordato deberi asseratur; re enim penitus discussa, atque a prima sua origine repetita
dicen-

dicendum, quod Galliarum Reges quantum ad ipsa ferme solemnia hoc jus jam tunc exercuerint. Haud equidem diffitemur Clerum, & populum ad Episcoporum, Monachos vero ad Abbatum electiones in suffragii partem fuisse vocatos, eadem tamen eligendi facultas semper a Regum voluntate dependebat, (*) qua sæpissime in præcepti necessitatem versa, illi a Regibus nominatum eligere tenebantur, imo etsi illis eligendi potestas hinc inde relicta fuerit, nihilominus Rex semper sibi reservabat electo investituram denegandi copiam, si hunc vel sibi minus acceptum, vel suspectum, vel merito repellendum censebat.

Sæcul. XVI.
A. C. 1516.

§. LXV.

Responsum Cancellarii ad mandata & gratias.

Post hæc Cancellarius de decreto circa mandata & gratias differens demonstravit, eas longe diversas esse ab illis quæ

(*) Vide Natalem Alexandrum Hist. Eccles. Sæcul. XV. & XVI. Differt. XI. Articulo VI. ubi etiam hanc quæstionem discutit: *Quantum Reges Christianissimi in sacrarum electionum negotio ex Ecclesiæ concessione, vel permissione potuerint?*

Sæcul. XVI.
A. C. 1518.

quæ in Pragmatica continentur, cum in hac adeo confuse res exprimat, ut iudices, quid inde deciderent, expeditum non habeant; equidem Ludovicus XII. agebat Cancellarius, edicto, quod Anno millesimo quingentesimo decimo promulgavit, illam ad mellorem ordinem redigere fuit conatus, oleum tamen & operam perdidit. Demum Cancellarius articulum de collationibus in Normannia nunquam viguisse ostendens, affirmavit, quod ad obscuros Pragmaticæ articulos tandem dilucidandos Romam accedere, supervacaneum foret; cum ibidem Basileense Concilium nullatenus esset receptum; indeque concludit, Regis fuisse, ut ejusmodi confusio remedii apponeretur, eoquod autem per cujuscumque alterius medi executionem (excepto concordato) plurimorum animi ex Regis Senatu placuli suspicione agitandi forent, hinc ipse quoque Rex, priusquam de concordati utilitate convinceretur, religione ductus, plurimum sententiam rogavit, novæque hujus legis summam Reginæ regnanti Matri suæ transmisit, ut hac super re Senatum convocaret, idque ab ea præstitum.

Pinsson.
p. 743. c. 4.

Tandem Parlamento exprobrat, quod rem maturo minus examine discussisset, imo Concordatum nequidem accurate perlectum ponderasset, nec etiam, prout tamen

tamea in aliis negotiis fieri assolet, rationes ultro citroque propositas ad solidæ disciplinæ præcepta trutinasset, non nisi Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, suspectæ fidei Viris hac super re sententiam dicentibus. Si Rex, prosequitur Cancellarius, Bononiam adventu suo non honorasset, nil conclusum fuisset; eumque initi pacti poenitentia subisset; nec exigui laboris opus fuit Cardinalium, qui plura mutari cupiebant, sententias conjugere, cujus rei testes erant Regis Legati: Ceterum præter Galliarum Regem nemo alius a Sede Apostolica tam amplis auctus fuit privilegiis, ad ceterorum quoque invidiam, qui æquales gratias ingenti pecuniarum summa redimere studuissent. Denique Papa pollicitus est, se haud amplius gratias expectativas concessurum, nec collaturum Regni Episcopatus, causas quoque Ecclesiasticas deinceps Romam minime transferendas. Si vero quisquam, inquebat Cancellarius, opponat, Basileensis Concilii decreto idem jus nobis æque ac ceteris Christiani Orbis nationibus fuisse concessum, eas vero schismatis notam pertimescentes, illo uti noluisse (*). Postea

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

Pinffo. p. 744

(*) Hiulca est hæc oratio; unde quicquam ex typographorum incuria omissum conjicimus.

Sæcul. XVI
A.C. 1518.

Postea idem ad primum, quem Concordato Parlamentum opposuerat, articulum respondet dicens, falsum esse, vel ullam de annatis in Concordato mentionem fuisse factam, & quamvis in eo sancitum, quod *verus valor beneficiorum in ejusmodi impetrationibus exprimatur*, id tamen unice actum, ut de impetrantium merito ac dignitate constet, nullatenus vero ut primi anni redditus percipiendi obtentus quæreretur. Notum est omnibus, pergit Cancellarius, jam dudum antea, ut ejusmodi valor indiceretur, ab Urbano VI. & Bonifacio VIII. statutum fuisse, quorum vestigia ceteri sequebantur Pontifices, atque omnium Doctorum suffragio comprobatum habetur, valore non expresso beneficiorum concessionem esse nullas. Dein nec ipsa Pragmatica annatas percipere unquam Sedi Romanæ inhibuit, ipsi quoque Normanniæ Prælati easdem exigunt: Hæc vero valorem designandi necessitas plures a Beneficiis Romæ impetrandis arcet, cum tamen prius, quam plurimi Romanam Curiam accedere festinassent, non sine frequenti fraude eorum, qui beneficiorum redditus ad infimum ferme valorem reducebant.

§. LXVI.

§. LXVI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Concordati Decretum de causis.*

Posthæc Cancellarius ad Decretum de *Piasson. hist.*
causis progreditur, Parlamentum, in- *Pragm. Et*
 quit, de decreto duabus additionibus re- *Conc. p. 744.*
 stricto conqueritur; quarum prima ad *col. I. et*
 causas majores Romæ dijudicandas, al-
 tera ad Cardinales & Curie Romanæ Offi-
 ciales spectat, id ipsum vero Pragmati-
 cæ decisioni consonum esse Parlamentum
 fatetur, addit tamen, hujus juris usum
 haud vigere, cui tamen, inquiebat Can-
 cellarius, respondeo, perfectiorem ordi-
 nem a Concordato fuisse stabilitum, cer-
 tumque esse, quod summus Pontifex
 in nulla Christiani Orbis parte hac pote-
 state in rebus spiritualibus utatur, sitque
 Principibus integrum, causas civiles ad
 suum tribunal evocare, & de iis per
 se vel per suos delegatos cognoscere. I-
 pse quoque Pontifex ante Basileense Con-
 ciliium hoc jure utebatur, atque causæ,
 regnique lites ad Romanam Curiam de-
 ferebantur, ad eandem quoque appella-
 batur in omnibus causis Provinciarum,
 tunc Gallicæ Monarchiæ subjectarum,
 uti sunt Britannia, Provincia, Status Me-
 diolanensis, Genuensis & Comitatus A-
 stensis. Equidem post Basileensis Syno-
 di decretum causæ Ecclesiasticæ in Re-
 gno

Sæculi XVI. gno decidebantur, eodemque jure cete-
 A. C. 1518. rae etiam Nationes uti potuissent, quæ
 tamen potius Ecclesiæ Capitunitæ, quam
 schismatis reæ videri maluerunt. Inde
 autem inferre pronum est, Concordati
 disciplinam in hoc puncto Pragmaticæ
 Sanctioni consonam, & ab illa ad verbum
 desumptam esse: inepte vero ingeritur,
 Decretum *de causis* non fuisse receptum,
 nisi quantum ad restrictum numerum
 Cardinalium, & Romanæ Curiæ Officia-
 lium; hic enim articulus ad Decretum
 minime pertinet; quod vero, pergit Can-
 cellarius *causas majores in jure expressas*
 spectat, quis non ex ipso glossæ textu
 manifeste perspicit, non nisi Episcoporum
 causas comprehendit? & quamvis de iis
 expressa non fiat mentio, nonne mentem
 Magistri ex lege, quam citat, interpre-
 tari oportet? Jam vero hæc glossa non
 nisi de Translationibus Episcoporum, non
 de aliis causis, quæ eas respiciunt, disse-
 rit. Præterea Episcopos transferendi
 potestas semper summis Pontificibus ex
 avito jure competeat, quin unquam ta-
 men inde illatum fuisset, ceteras quo-
 que causas ad illius forum, atque juris-
 dictionem pertinere; hanc in rem Can-
 cellarius plura protulit exempla; quia ve-
 ro Parlamentum objiciebat, causarum
 cognitiones ab exteris Cardinalibus, &
 Curiæ Apostolicæ Officialibus Romam
 attrahi,

Cap. Majores
 i. quæst. 1.
 cap. 1. de
 transl. Epis.

attrahi, ad hoc æque ac ad id, quod **Sæcul. XVI.**
 de beneficiis in Curia vacantibus Parla- **A.C. 1518.**
 mentum ingressit, respondit Cancellarius,
 quod in hoc articulo, Concordatum San-
 ctionis Pragmaticæ consonet, eo fortiori
 argumento, cum illud adhuc ampliorem
 Regni procuret utilitatem, eo quod Pon-
 tificex vigente Pragmatica, de Beneficiis
 quocunque casu vacantibus providendi
 jus habuisset, nunc vero illud ex Con-
 cordati præscripto non nisi interveniente
beneficiarii obitu exercere possit: dantur
 equidem, inquit Cancellarius, benefi-
 cia vere *electiva*, nimirum ea, quæ, Ec-
 clesia suo Pastore orbata vacant, in quo-
 rum collatione norma in capitulo *Qua-*
propter, de electionibus præscripta servatur;
 ad ejusmodi tamen beneficia nominan-
 di jus ipsi quoque Regi competit, exce-
 ptis solis Ecclesiis, quæ speciali electionis
 privilegio gaudent.

In ceterorum autem beneficiorum
 collatione varia observatur forma, vel
institutionis, quando beneficium prævia
 cujusdam Clerici præsentatione conce-
 ditur, vel servatur modus *electionis*, ubi li-
 bere, seu nulla præcedente nominatione
 vel præsentatione confertur. Denique
 alia itidem vocatur *collatio*, qua quis be-
 neficium per suffragia eligentium acce-
 dente eorundem nominatione obtinet.

Ast

Sæcul. XVI. Ast in cunctis hisce eventibus summus
A.C. 1518. Pontifex ex jure communi etiam post
 Basileense Concilium Collatorem Ordina-
 rium prævenire potest. Addendum quo-
 que, quod ea, quæ circa Religiosorum
 monasteria in Concordato leguntur, mi-
 nime ad sacras Virgines extendantur: nor-
 ma vero Ecclesiis providendi, juris sit po-
 sitivi, cum id ipsum variis hujus discipli-
 næ variationibus temporis progressu in-
 troducitis comprobetur. Denique Can-
 cellarius differens de potestate Pontifi-
 cis, qua nonnullis nominandi facultatem
 concedere, aliis adimere valet, plures
 Juris Pontificii peritorum sententias de
 summi Pontificis potestate in Ecclesiam
 allegat, contenditque, Papam Synodo
 superiorem esse in iis, quæ nec fidem,
 nec schismatis extirpationem, nec Eccle-
 siæ reformationem in Capite & membris
 respiciunt; his subjungit, quod ea, quæ
 ab uno Concilio sunt stabilita, ab alio a-
 boleri, aut mutari possint. Tandem con-
 cludit dicens, quod Pontifex quoque in
 Italia, Hispania, Anglia, Scotia, ac po-
 tissima Germaniæ parte beneficia confe-
 rat, ac Ludovicus XII, & Franciscus I.
 Lateranense Concillium velut legitimum
 venerati sint.

§. LXVII.

§. LXVII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Summa responsionum Cancellarij.*

Præterea Cancellarius rationes, atque
 appellationum causas responso suo
 diluit, demum vero, quæ diffuse de Prag-
 matica, & Concordato differuit, in se-
 quentes articulos redegit. I. Concor- *Pinffo. p. 745.*
 datum Regno proficuum, ac vel ideo ido-
 neum est, ut Regis inimici mutuis inter
 se diffidijs dissipentur. II. Ingenti tu-
 multu Gallorum res turbabuntur, si nec
 Pragmatica, nec Concordatum in usum
 deducatur. III. Pragmatica duntaxat a
 Basileensi Concilio approbata est, quod
 tamen (excepta Francia) a ceteris Chri-
 stianæ Reipublicæ Regnis communi suf-
 fragio rejicitur. IV. Vigente electio-
 num jure quam plurimis corruptelis adi-
 tus pandebatur, ac frequentissimæ cala-
 mitates regno accersebantur. V. Præter
 infinitas propemodum lites ex incerto
Graduatorum jure exortas, VI. crebræ
 admodum contentiones ac diffidia de
mandatorum forma excitabantur. VII.
 Concordatum erectum est a summo Pon-
 tifice, Cardinalibus, & Lateranensi Con-
 cilio, quibus utpote Universalem Eccle-
 siam repræsentantibus morem gerere
 oportet. VIII. Concordatum Regi ad
 Episcopatus, atque Abbatias nominandi
 jus

Sæcul. XVI. jus attribuit, hocque pacto cunctis liti-
A.C. 1518. bus occasionem præscindit. IX. Ejus-
 modi facultatem Papa Regi concedere
 valet, cum sit positivi duntaxat juris. X.
 Concordatum Regularibus Regularia, sæ-
 cularibus sæcularia asserit beneficia. XI.
 a Sacerdotiis indignos, atque indoctos
 arcet. XII. Conciliat Basileensem Syno-
 dum & Pragmaticam, hacque ratione
 cuncta dissensionum argumenta in regno
 tolluntur. XIII. De Annatis nullam fa-
 cit mentionem; unde longe parcius quam
 antea pecuniæ ex Galliis Romam trans-
 ferentur. XIV. Decretum de causis pe-
 nitus concordat cum Pragmatica. XV.
 Parlamenti ergo provocatio omnino flo-
 ci pendenda est.

Idem quoque Cancellarius articulos,
 quos Parlamentum Concordato adjici
 petebat, confutat, inquit, falsum esse,
 nullaque vero simili ratione probari posse,
 quod Concordati legibus Ecclesiæ Galli-
 canæ libertates læsæ fuissent, aut fal-
 tem a Parlamento indicari debuisset,
 qua ratione illas violatas censeret; cum
 electionum jus non adeo Gallicanæ Ec-
 clesiæ proprium sit, quin non pari ratio-
 ne id cetera omnia Christiani Orbis re-
 gna respiceret; haud quidem aiebat
 Cancellarius, Regem latet, se non a Pa-
 pa, sed a solo Deo coronam accepisse.
 De cetero Ludovico XI. Pragmaticam
 revo-

revocanti ejus subditi lubenter obtemperarunt, quamvis nullo ampliori favore a Papa dignatus fuisset, ex adverso Franciscus I. a rebellibus subditis vexatur, cum pacta adeo tamen Regno proficua a Pontifice impetrasset. Præterea res est risu prorsus digna, quod Parlamentum Concordata a Pontifice revocanda pertimescat, cum tamen hæc lex obtineat vim pacti atque contractus cunctis solemnitatibus firmati, ac ab ipso Cardinalium Collegio, necnon Lateranensi Concilio corroborati. Hæc erat Cancellarii rationes, quibus quidem Parliamentum respondere conabatur, sed semper iisdem, quas jam supra retulimus, argumentis insistebat, quorum efficacia fors tempore magis propitio quempiam permovere potuissent.

Secul. XVI.
A. C. 1518.

§. LXVIII.

Diffidia ob Concordati executionem suborta.

Nec adeo validæ censebantur Cancellarii rationes, quin circa Concordati executionem, præcipue ob articulum de electionibus ingens altercatio oriretur: Cum enim die undecima Februarii Anno millesimo quingentesimo decimo octavo Tristanus de Salazar Senonensis Archiepiscopus mortalitatem exueret, protinus

Pinsson. p 746. col. 1.

Sæcul. XVI
A.C. 1518. tinus Canonici indicto Capitularium con-
ventu congregabantur, Successorem no-
minaturi, quibus tamen Antonius Levi-
sta libellorum supplicum Magister, & Ni-
colaus Beza Parisiensis Parlamenti Con-
siliarius jussu Regis inhibebant, ne ad
Præsulis electionem ullatenus procede-
rent, sed, donec Rex Archiepiscopum no-
minasset, expectarent. Verum respon-
debant Canonici, quod eis non modo ex
jure, sed & speciali ex privilegio, quod
ipsis non modo sacra Sedes, sed ipsemet
Rex concessisset, Præsulem eligendi fa-
cultas competeret.

§. LXIX.

*Stephanus Poncherus ad Senonensem
Ecclesiam a Rege nomi-
natus.*

Eodem anno nunciatum est Canonicis,
Stephanum Poncherum Parisiensem
Episcopum Regi supplicasse, ut illum ad
hanc Archiepiscopalem Sedem nomina-
ret; igitur Senonense Capitulum missis
quantocius duobus Canonicis Poncherum
impense rogat, ne Regia ipsius nomina-
tione Senonensi Ecclesiæ tam grave
præjudicium inferret; ast illi repulsam
tulerunt. Rex enim jus sibi a Con-
cordato recens collatum in usum dedu-
cturus, Poncherum nominavit, qui acce-
ptis

ptis Papæ literis Mense Julio Anno Sæcul. XVI.
 Domini millesimo quingentesimo decimo A.C. 1518.
 nono Archiepiscopalis Ecclesiæ suæ pos-
 sessionem accepit.

§. LXX.

*Contentiones de Episcopatu Albiensi
 & Archiepiscopatu Bitu-
 ricensi.*

Sub idem tempus Albiensis vacavit E-
 piscopus, ejusque Capitulum juxta
 Pragmaticæ leges ad electionem proces-
 sit: Rex vero ex Concordati indulto ad
 eandem Ecclesiam quemdam Virum Ec-
 clesiasticum nominabat, quocirca a Rege
 vocatus impetratis a Romano Pontifice
 literis Episcopatum suum adire paravit,
 statimque ambo Competitores coram
 Parlamento Tolosano litem moverunt;
 at causa postmodum ad Parisiense Par-
 lamentum evocata, Rex Præsidem, ac li-
 tis relatores adesse jussit, dato utriusque
 negotio, ut causam juxta Concordati
 præscripta dijudicarent; nihilominus Par-
 lamentum, spreto Regis mandato, secun-
 dum veterem disciplinam electo Albien-
 sem Episcopatum attribuit, non sine gra-
 vi Regis indignatione.

Haud minori studio Bituricense Ca-
 pitulum Pragmaticam tuebatur; Archi-
 episcopo enim satis functo, quemdam no-
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. Z mine

Sæcul. XV. mine Beuiliū via electionis subrogabat;
A. C. 1518. Rex quoque Guilielmum Parvum, quem
 conscientię arbitrum habuit, nominabat, unde Parvo a Capituli electione ad Sedem Apostolicam provocante, lis integrum sesqui annum tenuit, tandem vero Parvus causa cecidit, Leone X. electum confirmante, eoquod Capitulum eligendi privilegio auctum fuisset, nec Sanctitas sua, ut ipsamet in Concordato declarabat, Capitulum privilegiis derogare, ulatenus intenderet.

§. LXXI.

Annotationes Eckii in propositiones Lutheri.

Raynald. ad an. 1518 n. 91 Cum Lutherus magnum sibi sectatorum numerum conciliaret, Joannes Eckius Theologiæ Doctor ac Professor, necnon Ingolstadiensis Universitatis Pro-Cancellarius Religionis tuendæ debito sese obstrictum existimabat, ut Lutherum junctis cum Tetzelio armis aggredere-
 tur. Primo adversarii sui propositiones notis, quos *Obeliscos* vocabat, perstrinxit, ante omnia demonstrans, quod Sacramenta novæ legis efficaciam suam ex se ipsis habeant, & Sacramentum pœnitentiæ, cum ex Lutheri doctrina culpam non remittat, necessario pœnam remittat, nec non pari ratione, qua Ecclesiæ Ministri culpam

culpam esse condonatum declarare va- Sæcul. XVI.
 lent, Sacerdotes quoque morti proximo A. C. 1518.
 declarare possint, poenas Canonicas, quas
 per sua peccata incurrisset, in purgato-
 rio ipsi reservatas esse. Posthæc Luthe-
 ro exprobrat, eum sine ulla ratione do-
 cuisse, quod animæ in piaculari carce-
 re detentæ de suo statu incertæ, spem
 inter & desperationem fluctuent; de cæ-
 tero, inquit Eckius, Sacerdos clavium
 potestate remittit poenam, quam pecca-
 tor ob noxas suas Deo solvere tenetur, si-
 que Pontifices in suis literis Indulgen-
 tias *per modum suffragii* elargiuntur, non
 inde earum efficacia diminuitur; præ-
 terea sicut poenitentia in statu peccati
 adimpleri valet, ita & probabile est, in-
 dulgentias in statu peccati suscipi posse.
 In eodem libro Eckius propugnat, non om-
 nes, qui veram contritionem eliciunt, pro-
 pterea absque satisfactione poenæ pro
 peccatis debitæ remissionem obtenturos,
 ac distinguendam esse satisfactionem a
 merito, ita ut per indulgentias equidem
satisfactorii, non item *meritorii* ut vocant,
 operis necessitas remittatur. Præterea
 Eckius asserit, indulgentiarum Thesaurum
 esse merita Christi Domini nobis per
 Papam dispensata; Lutheri vero propo-
 sitiones nil nisi Pontificiæ auctoritatis, at-
 que indulgentiarum contemptum inspira-
 re,

Sæc. XVI re, ac populum ad seditionem concitare
 A.C. 1518. inquiebat.

§. LXXII.

Lutheri Theses de pœnitentia.

*Lutherus
 serm. de in-
 dulg. tom. I.
 p. 59. 3^a edit.
 Wittemb.
 fol. 53.*

Lutherus Eckio responsurus alias de pœnitentia propositiones divulgavit, in quibus remissionem culpæ condonationi pœnæ præferens, hæc tradidit. I. Remissio culpæ non innititur contritioni peccatoris, nec officio aut potestati Sacerdotis, sed potius fidei, quæ est in verbum Christi dicentis: Quodcunque solveritis super terram, erit solutum & in coelis; hinc quantumlibet quis incertus sit de sua contritione, rata est absolutio, si credit se absolutum. II. Sola fides in Christum justificat, adeo, ut et si Sacerdos nullam haberet potestatem, dummodo Sacramenta recipiens fidem habeat, Sacramenti effectum percipit; ea propter Doctor ille hodie natus docebat: Crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quicquid sit de contritione; omnia in eo consistunt, ut sine hæsitatione credas te esse absolutum. Ex quo inferebat, nihil referre, an Sacerdos te serio, vel ex joco baptizet vel absolvat, quia in Sacramentis duntaxat timendum, ne satis firmiter confidas, peccata tibi esse remissa, cum ea remissa credere poteris.

Adde-

Addebat; *Sacramenta novæ Legis non sic sunt efficacia gratiæ signa, ut satis sit in percipiendis non ponere obicem; Sacramenta novæ Legis, ab illis veteris testamenti in hoc distinguuntur, quod hæc duntaxat ad carnis, illa autem ad animæ emundationem instituta sint. Nullo modo præsumas confiteri omnia peccata mortalia, quia impossibile est, eo quod certus non sis, an non in melioribus operibus tuis plura commiseris peccata, ob vitium vanæ gloriæ vel amoris proprii maxime absconditum.*

Sæcul. XVI.
A. C. 1518.

Demum ad graviores adhuc errores prolapsus alias divulgavit propositiones, quas Heidelbergæ, ubi in conventu FF. Augustinianorum Provincialia agebantur, die vigesima sexta Aprilis propugnavit, atque e cerebro suo distinctionem inter opera Dei, & opera hominum effinxit, dicens: *Opera hominum, utut semper sint speciosa, bonaque videantur, probabile tamen est, ea esse peccata mortalia, opera autem Dei, etsi semper turpia forent, & mala viderentur, sunt tamen meriti infiniti; ac paulo inferius ait: Justorum opera essent mortalia nisi pro Dei timore ab ipsismet justis ut mortalia timerentur: Tunc vere sunt peccata apud Deum venialia, quando timentur ab hominibus esse mortalia: non potest evitari præsumptio, nec concipi vera spes, nisi in quolibet opere damnatio timeatur. Postea liberum arbitrium impug-*

Inter Pro-
pos. Heidel.
ann. 1518.
Prop. 3. 4. 7.
II.

Sæcul. XVI. gnans affirmavit, liberum arbitrium post
A.C. 1518. peccatum res est, de solo titulo, & dum illud
 facit, quod in se est, peccat mortaliter. Nil
 aliud est, quam potentia subjēctiva erga bo-
 num, & activa erga malum; homo qui cre-
 dit pervenire ad gratiam faciendo quod in se
 est, peccatum peccato cumulat; solus ille ju-
 stus est, qui sine opere multum credit in Chri-
 stum. Hos errores firmabat nonaginta
 aliis propositionibus, in quibus præter a-
 lias hæreses affirmavit, quod in homine li-
 berum arbitrium ad bene operandum,
 non detur, & quicquid homo sine gratia
 operatur, peccatum sit.

§. LXXIII.

*Simulata Lutheri submissio in quadam
 epistola ad Papam.*

Quamvis cunctæ hæ propositiones ma-
 nifestis scaterent erroribus, Luthe-
 rus tamen magnam judicii sui submissio-
 nem simulabat, professus, non adeo teme-
 rarium se esse, ut privatam opinionem
 suam ceterorum omnium judicio præfer-
 re auderet; Epistolam quoque ad Hie-
 ronymum Brandenburgensem Episcopum,
 in cujus Dioecesi agebat, perscripsit, si-
 gnificans, se cum debita submissione Ec-
 clesiæ judicium præstolaturum; cum ve-
 ro haud ignoraret, se a Theologorum
 quam plurimis apud summum Pontificem
 hæresis

*Protest. Lu-
 ther. tom. I.
 fol. 195.*

hæresis fuisse postulatam, ad Leonem X. Sæcul. XVI.
A. C. 1518.
dedit literas maximam reverentiam præ-
ferentes, contestans, se circa doctrinam
suam Papæ iudicium perinde ac ipsius
Christi sententiam veneraturum. In pri-
ma epistola, quam die Dominica SS. Tri-
nitati sacra scripserat, Leonem Papam his
verbis compellat: *Beatissime Pater, pro-*
stratum me pedibus tuæ Beatitudinis offero *Epist. Luth.
ad Leon. X.
in die SS.
Trinit.*
cum omnibus, quæ sum, & habeo; Vivifica,
occide; voca, revoca, approba, reproba, ut
placuerit: Vocem tuam vocem Christi in te
præsidentis, & loquentis agnoscam. Si mor-
tem merui, mortem non recusabo. Abun-
dant omnes Lutheri sermones, quos pri-
mis tribus annis evulgaverat, simulatæ
eiusmodi submissionis significationibus,
nihilominus tamen semper in ejus libris
livor, atque bilis deprehenditur, qua fa-
tis aperte suum mendacem animum de-
textit.

§. LXXIV.

*Epistola Lutheri ad Leonem
Papam.*

Præterea in epistola sua ad Papam ita
scribit: *Auditum audi de me pessimum* *Raynald.
an. 1518. n. 95*
Beatissime Pater, quo intelligo, quosdam se *Ulemb. c. 2.*
esse nomen meum gravissime coram te & tuis *Cochl. in a-*
scere, ut qui auctoritatem & potestatem *dis & script.*
clavium & summi Pontificis minuere molitus *Luth. ann.
1518.*
Z 4 sim,

Sæcul. XVI *sim, inde hæreticus, apostata, & perfidus ac-*
A.C. 1518. *cusor, sed unicum stat fiducia præsidium, in-*
nocens, & quieta conscientia. Postmodum
 fusius invehitur in propositiones impias,
 & scandalosas, quas ab Indulgentiarum
 Præconibus non sine potestatis Ecclesia-
 sticæ contemptu impune publicatas fin-
 git, damnatque eorum libros, quos hi ad
 divulganda erronea dogmata divulgassent,
 simulque exprobat illorum avaritiam &
 temeritatem, qui Pontificia auctori-
 tate abutentes, rogum minitati, cunctos,
 qui eorum corruptelis adversaren-
 tur, velut hæreticos insectati essent. E-
 go sane, inquit Lutherus, pro Christi zelo
 sicut mihi videbar, aut si ita placet pro ju-
 venili calore utebar. Nec tamen meum esse
 videbam, in iis quicquam statuere aut fa-
 cere, proin monui privatim aliquot Magna-
 tes Ecclesiarum, tandem visum est, saltem
 leviuscule illis reluctari, id est, eorum dog-
 mata in dubium, & disputationem vocare.
 Itaque schedulam disputatoriam edidi, invi-
 tans tantum doctiores, siqui vellent mecum
 disceptare. Ecce! hoc est incendium, quo
 totum mundum queruntur conflagrare, for-
 te, quod indignantur me unum, auctoritate
 tua Apostolica Magistrum Theologiæ jus
 habere in publica Schola disputandi. Por-
 ro hæc meæ theses, quod in omnem terram
 exierint, mihi ipsi miraculum est: Apud no-
 stros tantum editæ sunt, & sic editæ, ut mi-
 hi

hi incredibile sit, eas ab omnibus intelligi, di- Sæcul. XVI.
 sputationes enim sunt, non doctrinæ, non A. C. 1518.
 dogmata. Nunc quid faciam? Revocare
 non possum, & miram mihi invidiam video
 conflare: invitus venio in publicum, periculo-
 sissimumque, ac varium hominum iudicium,
 præsertim ego indoctus, stupidus ingenio,
 vacuus eruditione, sed cogit necessitas, me
 anserem strepere inter Olores. Itaque quo
 & ipsos adversarios mitigem, emitto ecce
 meas nugas declaratorias mearum disputa-
 tionum, emitto autem, quo tutior sim sub tui
 nominis præsidio, Beatissime Pater, in qui-
 bus omnes intelligent, quam pure, simplici-
 terque ecclesiasticam potestatem, & reveren-
 tiam clavium quæsierim, & coluerim, simul-
 que, quam inique & false, me tot nomini-
 bus adversarii sædaverint. Si enim talis
 essem, non potuisset fieri, ut illustrissimus
 Princeps Fridericus Saxonice Dux, Imperii
 Elector &c. hanc pestem in sua permetteret
 Universitate. Post hanc epistolam, prote-
 stor, inquebat, me prorsus nihil dicere aut
 tenere velle, nisi quod in & ex Sacris literis
 primo, deinde Ecclesiasticis Patribus, & ex
 Canonibus ac Decretalibus Pontificiis habe-
 tur & haberi potest. Subiunxit quoque
 nonaginta quinque propositiones ex pri-
 ma sua disputatione, quam Wittembergæ
 propugnatam publici juris fecerat.

Sæc. XVI.
A.C. 1518.

§. LXXV.

*Sylvestri Prieratis scripta adversus
Lutherum.*

*Epitom re-
spons. Sylv.
ad Luth.
Cochl. l. cit.*

Sylvester, mutuato nomine a quodam Montferratensi Nativitatis suæ oppido Mazolinus Prieras dictus, Ordinis FF. Prædicatorum Alumnus, atque Sacri Palatii Magister, summam casuum conscientia, quæ vulgo Sylvestrina vocatur, composuit, eamque Leoni X. nuncupavit, pariterque adversus Lutherum librum edidit, quem inscripsit: *Detecti errores Lutheri, ejusque argumenta confutata.* Abundat is liber exaggerationibus, ac propositionibus, quibus potestatem ac Papæ auctoritatem etiam longe super omnia Concilia extollit, ac ejusmodi verbis utitur, quæ nequidem Theologi inter Ultramontanos ferventissimi approbarent. Hic quamlibet etiam Lutheri propositionem sua censura perstrinxit, minime ejusdem honori parcens, ac velut doctrinæ suæ fundamentum præmisit, quod non modo Ecclesia Universalis, & Ecclesia Romana, sed summus etiam Pontifex sit infallibilis, hicque supremam habeat potestatem tam profanam quam sacram, proin pœnis temporalibus coercere valeat illos, qui fidem semel professi errores tradunt, nec ad eos convincendos argumentis utendum

tendum affirmavit; tandem conclusit, hæreticum esse eum, qui omnia, quæ Ecclesia Romana circa indulgentias tradit, vituperat. Hunc librum Lutherus responso Romam misso confutavit, moxque Sylvester Prieras epitomen responsionis edidit, quam tamen confutatione haud dignam Lutherus reputabat (*).

Sæc XVI.
A.C. 1518.

§. LXXVI.

Lutherus a Jacobo Hochstrato impugnatus.

Non segniori studio ac ardore Jacobus Hochstratus itidem Dominicanus sese Lutheri novitatibus opposuit; nam hic, quo hostem magis acerbum Lutherus nullum unquam habuit, Papam adhortatus est, ut Lutherum impofterum nonnisi ferro flammaque coerceret, ac ocius mundum hac peste liberaret. Ceterum Scriptor ille stylo utebatur satis rudi, atque a puritate sermonis valde alieno. Scripsit Lutherus adversus Hochstratum veluti publicam rei a se gestæ defensionem, in qua eidem suas objurgationes atque ignorantiam verbis admodum vehementer

*Luth. contra
Jac. Hochst.
t. I.*

(*) Eo tempore Lutherus nondum apertus fidei hostis videri voluit, hinc ne venenum, quo tumidus erat, evomere cogeretur, Sylvestri librum refellere ausus non est.

Sæcul. XVI. hementibus exprobravit, quod tamen vi-
A.C. 1518. tium ipsimet Luthero Erasmus anno se-
 quenti merito objectabat.

§. LXXVII.

*Cæsaris epistola ad Papam in causa
 Lutheri.*

*Epist. Max.
 ad Leon in-
 ter opera
 Luth. t. I.
 Apud Ulemb.
 c. 3.*

*Raynald. hoc
 ann. n. 90.*

Interea temporis Maximilianus Impera-
 tor Augustæ Vindelicorum de imperii
 negotiis comitia agebat, atque tumultus
 ex nova Lutheri doctrina in Saxonia ex-
 ortos ibidem edoctus, datis hac super re
 literis Papam exorabat, ut disputandi li-
 bidinem coereret, pollicitus, se in hoc
 negotio Sanctitatis suæ iussa omni stu-
 dio executurum. Dabat has literas die
 quinta Augusti Anno millesimo quingen-
 tesimo decimo octavo. Attamen sum-
 mus Pontifex, priusquam Cæsaris lite-
 ras accepisset, nil intentatum relinque-
 bat, ut ejusmodi malis remedium pone-
 ret, proin Lutherum constituto sexagin-
 ta dierum termino Romam convenire
 jubebat, ut coram Judicibus in hac caus-
 a designatis sese sisteret. Judices hi e-
 rant Hieronymus de Genutiis Episcopus
 Asculanus Cameræ Apostolicæ Auditor,
 & Silvester de Prieras Magister Sacri Pa-
 latii, quem adversus Lutherum scripsis-
 se supra meminimus. Facta est hæc ci-
 tatio Romæ die septimo Augusti. Eo-
 dem

dem tempore Leo X. Fridericum Saxoniae Electorem datis literis hortabatur, ne Lutherum in fidem suam reciperet, significans, quod Lutherum Romam evocasset, ac Cajetano Cardinali Legato suo, quid hac in re agendum esset, mandata dedisset; demum Papa Electorem rogavit, quatenus Lutherum Legati manibus comitteret, ut vel ejus innocentia vindicaretur, vel illius malitia debitis poenis coerceretur. Scripsit Papa hanc epistolam die vigesima tertia Augusti; alteram autem ineunte jam Mense Februario dedit ad Patrem Gabrielem FF. Augustinianorum Priorem, in qua eidem praecepit, ut Religiosi sui audaciam reprimeret, ac impediret, ne tota Germania ejus erroribus, ac pernicioso dogmate inficeretur: Verum hujus Superioris solertia audacissimi Lutheri petulantiam domando impar erat, eoquod Staupitii generalis sui Vicarii, necnon Electoris Saxoniae praesidio tutus esset.

Saecul. XVI.
A. C. 1518.

Raynal. *ibid.*
n. 92. 93.

§. LXXVIII.

*Lutherus Romam citatus, consentiente
Papa in Germania dijudi-
candus.*

Nihilominus Pontifex non modo Principes, aliosque, ut Lutherum Legato traderent, hortabatur, sed etiam in omnes,

Sæcul. XVI. A. C. 1518. omnes, qui illum tuerentur, anathemata,

interdicta, & bonorum privationes intendebat: Insuper habitis tamen ejusmodi minis Saxoniae Elector, & Wittembergensis Universitas datis ad Papam literis tanto studio Lutherum commendabant, tamque impense ejus causam in Germania tractari rogabant, ut Papa eorum votis cederet, ea tamen Lege, ut Lutherum relicta Saxoniam Sueviam petere juberet, coram Cardinale Legato, qui ibidem agebat, sistendum. Huic rei lubens

annuit Elector, qui pro Luthero ad Papam ideo literas dedit, quia Germaniae Clericos extra patriam haud evocandos, sed in partibus judicandos contendebat; Universitas quoque non modo hanc gratiam a Pontifice exorabat, sed insuper Carolum Miltiz, quem Papa a cubili habebat, sollicitabat, ut Sanctitati suae suggereret, quod Lutherus nullius criminis reus esset, nec quicquam doctrinae Catholicae contrarium asseruisset, nec propositiones, quas nonnihil temerarias disputationis aestu longius abreptus effutiisset, unquam velut fidei dogmata propugnasset, ita, ut paratum se exhiberet ad audiendam, & sequendam Ecclesiae vocem. Quinimo ipse Lutherus ad Cajetanum Car-

dinalem hæc verba perscripsit: *Reverendissime in Christo Pater, fateor, ut & alias fassus sum, me profecto nimis indiscretum, ut*

ipsi

ipsi dicunt, vehementem, & irreverentem fuisse contra nomen Pontificis. Et quamvis admodum vehementer ad ejusmodi irreverentiam laceffitus fuerim, intelligo tamen nunc, quod decuisset me modestius, humiliter, & reverentius istam materiam pertractare, & non sic respondere stulto, ut fierem ei similis: quod mihi omnino sincere dolet, veniamque peto. His addebat præterea, non videtur mihi necessaria appellatio, cum omnia sub miserim judicio Ecclesie, nec aliud quam illius sententiam expectem: postea paupertatem suam, itinerisque expensas obtendebat, quo minus Romam ire posset, aliunde vero, ut inquit, hæc citatio ad Pontificis solium supervacanea est Viro, qui nil aliud quam Sedis Apostolicæ judicium expectat, ut prompte eidem obedire valeat.

Sæcul. XVI.

A. C. 1518.

§. LXXIX.

Cajetanus Cardinalis ad Lutheri causam in Germania judicandam a Papa designatus.

Cum FF. Prædicatores in hoc negotio haud postremam haberent partem, Cajetano ejusdem Ordinis Alumno illius judicium fuisse delatum non parum gaudebant, Augustiniani tamen, qui Lutheri partes tuebantur, huic judici Staupizium

Act. Luth.

apud Card.

Cajet. t. I.

Cochl. l. cit.

Sæcul. XVI. pizium Generalem Vicarium, aliosque
A.C. 1518. suæ familiæ Viros magis celebres adjun-
 gi postulabant. Jufferat Pontifex, ut Lu-
 thero, si eum revocandi, atque ad offi-
 cium reducendi spes esset, non modo ve-
 nia concederetur, sed etiam ad Sanctæ
 Sedis obsequium proposito etiam e-
 jusmodi præmio, quod Legatus ad ex-
 pugnandum ejus animum magis expe-
 dire censeret, alliceretur, si vero errori-
 bus suis contumax insisteret, cunctarum
 legum severitate in eum animadvertere-
 tur. Quorundam Scriptorum opinio est,
 Cajetanum, quamvis cetera Vir esset lon-
 ge præstantissimus, ea tamen dexteri-
 tate destitutum fuisse, qua Sedis Apo-
 stolicæ desideria prospero negotii succes-
 su adimplere potuisset; adeo enim illum
 Sacræ Sedi addictum fuisse contendunt,
 ut jura, licet non paucis dubia videren-
 tur, velut totidem fidei præcepta divul-
 gasset. Eundem quoque redarguunt, quod
 ea, qua Lutheri genio cedere potuisset,
 dexterritate caruerit, ac majori lenitate
 eum ad saniora flectere valuisset, si Do-
 minicanis fratribus suis, ac Indulgentia-
 rum Præconibus minus favisset. Non
 desunt tamen alii, qui Cajetanum ab
 hoc probro penitus absolvunt, asserentes,
 eum conceptis verbis fuisse jussum, ut
 hac agendi ratione uteretur, ac Luthe-
 rum vel ad palinodiam induceret, vel com-
 prehen-

prehensum detineret; neutrum tamen Sæcul. XVI.
 efficere valuit. A.C. 1518.

§. LXXX.

Lutherus Augustæ coram Legato.

Nihilominus Lutherus Cajetani judi- Cochl in act.
 cium subire non recusabat, quamvis Luth. ann.
 & hic iudex vehementer eidem eo ex ca- 1518.
 pite displiceret, quod Ordinis Prædicato-
 rum esset. Ergo Wittembergæ profectus,
 Anno Christi millesimo quingentesimo
 decimo octavo die duodecima Octobris
 Augustam Vindelicorum venit, munitus
 quidem literis commendatitiis Protecto-
 ris sui, Electoris Saxonix; haud enim
 erat sollicitus de Cæsareis fidei publicæ
 literis, quas tamen a Maximiliano, cum
 ab eo comprehendi merito pertimesceret,
 postmodum exoravit. Igitur Lutherus
 securitatis fiducia tumidus Legatum a-
 diit, in cuius conspectum benigne ad-
 modum admissus, ab eodem paterne ad-
 monitus est, quod non eo fine fuisset vo-
 catus, ut rem disputationibus, sed amica
 compositione dirimeret; nisi enim ipsius
 docilitas, ac submissio erga Leges Eccle-
 siæ perspecta esset, ex altercandi libidine
 abs dubio maxima timenda forent mala;
 cum vero haud una vice sese Ecclesiæ ju-
 dicio plene subjecturum contestatus esset,
 totam negotii summam ad binas dunta-
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. A a xat

Sæcul. XVI. A.C. 1518. xat conditiones ex mandato Papæ restri-
ctam sciret : Primo, ut cunctos errores
in suis scriptis, ac sermonibus contentos
revocaret; Secundo, ut imposteriorum ab
omnibus, quibus Ecclesiæ pax turbari
posset, abstineret.

§. LXXXI.

Primum colloquium Cardinalis Cajetani cum Luthero.

Cum vero Lutherus se unquam errorem
docuisse pervicaciter negaret, Lega-
tus eidem duos eosque præcipuos in
nupero colloquio prolatos exprobravit,
quorum unus contra indulgentias, alter
vero adversus fidem pugnabat: nam pri-
mum ob errorem Lutherus contra Cle-
mentis VI. constitutionem negasse accu-
sabat, quod infinita Christi Domini
merita sint thesaurus indulgentiarum,
cum tamen in eadem Bulla adderetur,
quod sint humanati Filii Dei sanguis, at-
que unica illius gutta ad plurimum ho-
minum salutem eatenus sufficeret, qua-
tenus peccatorum numerus usque ad fi-
nem mundi excrescere posset, cum vero
nihilominus Christus Dominus totum
suum sanguinem effudisset, id ea ex ratione
factum fuisse affirmabat Cajetanus, ut i-
dem sanguis pretiosus Ecclesiæ pro the-
sauro haud exhauriendo deserviret, cujus
dispen-

dispensationem S. Petro, ejusque Successoribus creditam, hisque ejusmodi thesaurum veris poenitentibus distribuendi, poenasque temporales pro eorum offensis debitas remittendi potestatem relictam, idem comprobabat, denique Deiparæ etiam, necnon aliorum Sanctorum merita, non quidem *ex necessitate, sed ex superabundantia* ad eundem thesaurum revocari ostendit Legatus. Postea Cardinalis Luthero alterum contra fidem errorem objectabat, quod docuisset, remissionem culpæ fieri, dummodo quis peccata sibi esse remissa firmiter credat, nec de eorum remissione dubitet, quando quis de illis dolet. „Hoc autem, inquit Cajetanus, „Sacris Paginis adversatur, quæ docent, „nescire hominem, an odio vel amore „dignus sit, semperque nos adhortantur, ut in timore versemur, utrum nobis peccata remittenda sint. „

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

Ad primam quæstionem reposuit Lutherus, quod quidem hanc Clementis VI. Constitutionem legisset, eandem vero sequi, non teneatur, cum illa sacris literis non inniteretur; nil enim Sancto Petro ejusque Successoribus a Christo attribui aiebat, quam claves ac ministerium Verbi ad declarandam peccatorum remissionem illis, qui credituri sint in Christo; si Clementi VI. eadem insedit opinio, ego quoque, inquit Lutherus, libenter

A a . 2 benter

Sæcul. XVI. benter eidem accedam, si vero aliud
A.C. 1518. dogma stabilire voluit, id minime ratum
 habebō; his addebat, Ecclesiæ thesau-
 rum haud fundari in meritis Sanctorum;
 eoquod hi, quocunque demum Sanctita-
 tis gradu eminent, nunquam plene sa-
 tisfacere possent, nec propriis quoque me-
 ritis suis, sed in sola Dei misericordia
 salutem fuissent consecuti. Postea sub-
 junxit, quod Christus æqualiter singulos
 docuisset, ut sibi debita sua dimitti, quo-
 tidie Deum rogarent, hinc a justissimo
 quovis, ne Deus justitias ejus judicet de-
 siderandum, cum alias damnationis pœ-
 nam haud declinare poterit.

Ad alterum Lutherus nihil omnino
 respondit, utpote a Legato non auditus,
 qui potius auctoritatem Pontificis tuen-
 dam suscepit, ac Luthero tenendum pro-
 posuit, quod Papa Synodo sit superior;
 Sanctusque Petrus Apostolorum Princeps
 extiterit verus Christi Domini Vicarius,
 totiusque Ecclesiæ Caput, & universa-
 lis Fidelium Pastor, proin tam ille, quam
 ejus Successores a Christo plenam omni
 tempore omnique loco Ecclesiam suam
 gubernandi potestatem acceperint. Ve-
 rum non omnibus Legati propositioni-
 bus Lutherus annuit (*) aliquas vero
 quarum-

(*) Quanta gloria! novæ cujusdam sententia Patronum habere Hæresiarcham.

quarundam distinctionum effugio elusit, tandemque affirmavit, cum homo errori obnoxius sit, etiam ut homo ab errandi periculo immunis non sum, hinc doctrinae meae rationem vel disputando, vel scribendo reddere volo. Hic erat primi colloquii exitus; quo soluto Lutherus, cum errores suos revocare, a Legato vehementer urgeretur, deliberandi spacium efflagitavit.

Sæcul. XVI.
A.C 1518.

§. LXXXII.

*Colloquium secundum Lutheri cum
Cardinale Cajetano.*

Postera die Lutherus secundo comparuit, quodam Notario, ac quatuor Senatoribus Augustanis eum comitantibus; quibus etiam presentibus suae submissionis testimonium conscriptis desuper publicae fidei literis, quas protestationem suam vocabat, excipi petiit, eamque coram Cardinale Legato recitavit, his verbis conceptam: *Ego Frater Martinus Luther Augustinianus, protestor, me colere & sequi Sanctam Romanam Ecclesiam in omnibus meis dictis, & factis, presentibus, praeteritis, & futuris. Quod si quid contra, vel aliter dictum fuit, vel fuerit, pro non dicto haberi & habere volo.* Dein ad condiciones sibi a Legato Pontificis jussu oblatas, respondit, & quidem

A a 3 ad

Sæc. XVI.
A.C. 1518.

ad primam, quod nihil afferuisset, nisi duntaxat disputandi, ac veritatis dilucidandæ gratia, nec etiam sciret, quod veritatem ullo pacto impugnasset, atque ideo nequidem scripta retractare posset aut deberet, nisi erroris convinceretur; cetera inquebat, minus esse sibi conscius, aliquid dixisse contra sacram Scripturam, contra Concilia, contra Patres, imo nequidem contra Decretales Pontificum, qui ante Clementem VI. Sedem Apostolicam tenuissent, attamen quia homo esset, qui errare posset, velle se submittere iudicio & determinationi Sanctæ Ecclesiæ, ac nominatim Doctoribus insignium Universitatum Basleensis, Friburgensis & Lovaniensis; præcipue vero Parisiensis, quam dicebat studiorum parentem, & ab antiquo in Theologia florentissimam (*).

§. LXXXIII.

(*) Ita Continuator ex Cochlæo loc. cit. cuius tamen verba percipere haud ingratum erit, ut ex illis, quæ adjecta, quæve dempra fuerint, Lector perspicere valeat: *Protestabatur, se non sibi esse conscius, aliquid dixisse, quod sit contra S. Scripturam, contra Ecclesiasticos Patres, contra Decretales Pontificum, aut contra rectam rationem. Attamen . . . velit se submittere: . . . iudicio Ecclesiæ, & omnibus melius sentientibus, nominatim vero . . . Aut si nec id satis sit, etiam Parisiensi, quam dicebat*

§. LXXXIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Lutheri scriptum Legato traditum.*

Ceterum Legatus, quæ præcedenti die de suprema Pontificis auctoritate Luthero exposuit, rursus repetiit, eumque ad palinodiam sollicitavit, ac interrupta disputandi vehementia eidem dixit, eum, nisi morem gereret, Ecclesiæ censuris esse perstringendum. Obmutuit Lutherus, ac nonnisi quoddam scriptum Cardinali obtulit, cujus hæc erat summa: Legi equidem Clementis VI. Constitutionem, & fateor, quod illa præcipiat, ut Pontificum effata perinde, ac D. Petri verba audirentur, id tamen non omni ex parte verum est, hancque propositionem duntaxat admitto, quando Pontificum verba veteri doctrinæ consona sunt; Divus enim Petrus etiam post adventum Spiritus sancti, quamvis ei tum plenior esset auctoritas, nihilominus de quorundam ciborum usu tuit correptus (*), qui etiam

A a 4 am

dicebat studiorum Parentem, & ab antiquo semper Christianissimam, ac in Theologia florentissimam. Quamvis paulo post longe aliter de ea & senserit, & scripserit.

(*) *Haud dissimulare debuisset Lutherus, S. Petrum a D. Paulo non de errore sed de factō fuisse reprehensum.*

Sæcul. XVI
A.C. 1518. am usus primum ex Ecclesiæ consensu
fuit approbatus. His addebat, quod non
in eo sita sit Christianorum submissio, ut
sine discrimine, quæcunque nova atque
Evangelio incognita Pastores annunciant,
ipsi credant. Laudata vero, inquebat,
Constitutio pluribus sacri Codicis texti-
bus adversa videtur, atque ideo illam im-
pugnavi, nec tamen ulteriora molimina
tentabo: demum vero pollicebatur, se
nullos motus concitaturum, dummodo
nec a suis impeteretur adversariis.

Acceptit Legatus hoc scriptum, decla-
rans, quod cum eo rem contentionibus
agitare nollet, cum colloquium eo fine,
ut is in officium rediret, amice fuisset in-
stitutum, & ad finiendam litem nil magis
expediret, quam errorum revocatio: post-
hæc rursus minis eum terruit, injunxit-
que, haud ultra, ni revocaret, ejus con-
spectum subiret. Demum Staupitium
Augustinianorum Vicarium generalem
adesse jussit, nihilque non egit, ut illum
ad solemnem palinodiam a suo Religioso
extorquendam induceret.

§. LXXXIV.

*Lutherus Legati minis territus, Au-
gusta auffugit.*

Lutherus supplicii, quo Joannes Hussus
& Hieronymus Pragensis Constantiæ
sub-

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

sublati fuerant, haud immemor erat; au-
dierat quoque Legato in mandatis datum,
ut eum comprehendi, Romamque abdu-
ci juberet; quapropter anxietate plenus
non salutato hospite die decima septima
Octobris clam Augusta discessit. Vix se-
curum attigerat locum, cum Cajetano
litteras daret, quibus moderatis admo-
dum verbis usus, Legatum nequiter la-
stabat, hæc fassus; mihi quidem multa
verba debitæ reverentiæ contraria exci-
derunt, ea tamen disputationis æstui,
atque adversariorum importunitati impu-
tanda sunt, hinc veniam precor ob ni-
miam irreverentiam, qua in meis respon-
sis Leonis X. personam, ac Pontificiæ
dignitatis honorem læsi; nunc enim ag-
nosco, majorem longe moderationem,
humilitatem ac submissionem a me desi-
derari, polliceor tamen, me submissius
acturum, dummodo adversariis meis pa-
riter silentium imponatur, imo inquie-
bat, meas quoque sententias revocabo,
ac in omnibus salutaria Cardinalis moni-
ta, necnon Vicarii mei Generalis consi-
lia sequar, quantum conscientiæ teneri-
tas patitur; id tamen nunc haud fieri
potest, cum nondum rationibus allegatis
convincar. Denique Legatum exorabat,
ut hac super re Sanctitati suæ perscribe-
ret, cujus judicio sese subicere paratus
esset, cunctaque in sacræ Sedis, atque

A a 5

indul-

Sæcul. XVI. indulgentiarum præjudicium prolata pub-
A.C. 1518. lice revocare vellet.

§. LXXXV.

*Lutheri appellatio a Papa male infor-
mato ad melius informandum.*

Hanc Epistolam Lutherus pridie ante suam a civitate Augustana fugam perscripsit, nimirum die decima sexta Octobris; eodem tamen tempore præfente Notario literas affixit, in quibus a Papa male edocto, necnon a potestate Legato demandata, & a sua citatione, atque a judicii actis hucusque contra se instructis vel instruendis ad Papam melius edocendum provocavit (*). Hanc ob rem securitatis literas postulavit, obtestatus, se suo tempore ac loco appellationi suæ firmiter inhæsurum. Ceterum Lutherus in provocationis suæ instrumento hæc declarabat, ego Romam a Papa vocatus venire, ac comparere adversa corporis valetudine, & paupertate, ob quam tanti itineris sumptus sustinere haud possem, præpeditus fui; aliunde vero meæ securitati haud satis cautum

(*) *Nempe hoc cunctis Schismaticis, atque Hæreticis solemne est judicem legitimum, ejusque judicium declinandi medium, non sine irreparabili totius Ecclesie damno.*

tum arbitrabar; hinc cum caussa mea ad **Sæcul. XVI.**
 Cajetanum Cardinalem fuisset remissa, **A.C. 1518.**
 hunc adii, Virum licet mihi merito sus-
 pectum, eoquod Ordinis Prædicatorum,
 & D. Thomæ doctrinæ, quam tamen
 ego non sequor, addictus esset, a quo
 quidem Legato instanter ad errorum re-
 vocationem fui sollicitatus, respondi ta-
 men, quod mea scripta ac dicta Eccle-
 siæ ac Scholarum iudicio subjicerem; ast
 insuperhabita ratione plenæ submissionis
 erga Papæ decisiones, spreteque pollici-
 tatione, qua doctrinæ meæ puritatem
 ex sacris paginis, S. Patribus & Conci-
 liis demonstrare promisi, nihilominus in-
 tentata anathematis, & Ecclesiasticarum
 censurarum pœna, ad appellandi neces-
 sitatem compellor. Idem quoque repetiit
 in altera Epistola ad Legatum data, in
 qua fugæ suæ rationem exponens, rogat,
 ut provocationem ad Papam melius in-
 struendum æquo animo ferret, ego ta-
 men, addebat Lutherus, censuras, quas
 promeritus non sum, haud pertimesco.

§. LXXXVI.

*Epistola Legati Cardinalis ad Electo-
rem Saxonicæ.*

Luthero nil respondit Legatus, magis
 expedire ratus, si Electori Saxonicæ
 perscriberet, cui etiam die vigesima quin-
 ta

Sæcul. XVI. ta Octobris totam colloquii inter se & Lu-
A.C. 1518. therum Augustæ habiti seriem exposuit,
 conquestus, quod hic Religiosus se inscio
 ac insalutato Augusta effugisset, ac er-
 oribus suis contumaciter inhæreret, eti-
 amsi toties retractationem solemniter pol-
 licitus fuisset. Postea Electori significat,
 Lutheri doctrinam vere esse erroneam, fi-
 deique contrariam; proin hanc causam
 Romæ ulterius agitandam, hinc se orare
 scribebat Cardinalis, ut hunc virum vel
 sibi traderet, vel saltem e sua ditione ex-
 cedere juberet. Ast Lutherus Cardina-
 lem prævenit, atque Electoris præsidium
 sibi certum reddere studuit, quem adju-
 vit etiam duorum potentum Patronorum
 favor, Staupitii nempe sui Vicarii Gene-
 ralis, & Georgii Spalatini, quem Ele-
 ctor a secretis habuit; nam ambo accer-
 rimæ calliditatis Viri, Luthero in hac
 occasione validam prorsus opem impen-
 debant; cum enim Elector accepta epi-
 stola oppido facunda, quam eidem Lu-
 therus Augustam veniens scripserat, il-
 lum tueri decrevisset, hi Principis ani-
 mum tanta dexteritate ad sua vota incli-
 nabant, ut ipsemet Elector ad Legatum
 literas, quas Luthero prius exhibebat,
 mitteret, atque in illis hunc Monachum
 plus æquo commendaret.

*Epist. Luth.
 ad Frid.
 Sax. tom. I.*

§. LXXXVII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Electoris responsum ad Cardinalem
pro Luthero.*

Hujus Epistolæ summa est : equidem inter causas, quas a sacra Sede dijudicari oporteret, hæresis quoque recensetur, Romam tamen vocatos prius de hæresi convincere oporteret, misimus quidem ad preces Legati Lutherum Augustam, non eo tamen fine, ut jussis duntaxat, ac præcepto, cum ejus causa necdum examinata ac discussa esset, compelleretur, maxime, cum plurimum Universitatum viris longe celeberrimis Lutheri doctrina nec impia nec hæretica videatur, quamvis illius adversariis minus faveret; proin nec ego ditionem meam, nec Wittembergensem Scholam Viro tam erudito privare, minus vero eum inde pulsum Romam mittere valeo, nam gemino nomine meus est subditus, scilicet ex eo, quod in hoc solo sit natus, ac quadam officii prærogativa excellat, utpote ad Theologiam in Universitate Saxonica publice tradendam assumptus; proin eum tueri, mearum partium est, donec ex juris præscripto de erroribus, quos in suis scriptis docuisse accusatur, convinceretur.

*Epist. Frid.
Sax. ad
Card. Cajet.*

§. LXXXVIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

§. LXXXVIII.

Lutheri libellus contra Legati Epistolam ad Electorem.

Sub idem tempus Lutherus Electori scriptam pro se apologiam adversus Legati Epistolam porrexit, ubi colloqui cum illo habiti seriem exponens, declaravit, quod Cardinalis petito plene satisfecisset, dummodo nonnisi de indulgentiarum mentione fuisset interjecta, cum vero de fide ad Sacramentorum receptionem necessaria agere urgeretur, bona opera nequaquam utilia esse, asseruisset. His addebat, vel maxime, prosequitur Lutherus, peto, ut erroris convincar, me enim aliorum iudicio subicere, recusabo nunquam, quamprimum erroris convinci poterō, imo consentio etiam, ut mea causa tandem dirimenda ad quemcunque Germaniæ Episcopum remittatur; id vero si Romanæ Curiae displicet, manifeste patebit, quod illa sibi summum imperium arroget, eoquod illa, quæ Sedes Apostolica in meis libris carpit, scripto tradere, atque in Germaniam mittere, facilius sit, quam longi itineris labori atque expensis corpus, ac vitam quoque mortis periculo exponere. Ceterum tibi serenissime Elector pro clementi præsidio infinitas grates rependo; haud æquum tamen erit,
ut

ut ob me Princeps adeo potens cum Pa-
 pa in contentionem veniat, proin mallim
 ditionibus tuis excedere, atque volun-
 tario me exilio mulctare, & quamvis
 nulla alia regio asylum adeo tutum con-
 tra hostium meorum insidias mihi polli-
 ceatur; nihilominus quocunque loco ero,
 semper mihi conducet ad gloriam, si pro
 veritatis defensione mortem oppetiero.

§. LXXXIX.

Pontificis Decretum de Indulgentiarum virtute.

Interea Romæ adversus Lutherum caus-
 sa instruebatur, ac Leo X. decretum
 de Indulgentiarum virtute die nona De-
 cembris promulgavit, illudque Cajeta-
 no Cardinali transmisit hanc in senten-
 tiam conceptum: *Per præsentibus tibi signi-*
ficandum duximus, Romanam Ecclesiam,
quam reliquæ tanquam Matrem sequi tenen-
tur, tradidisse, Romanum Pontificem Pe-
tri clavigerum, Successorem, & Jesu Chri-
sti in terris Vicarium potestate clavium,
quarum est aperire Regnum Cælorum, tol-
lendo illius in Christi fidelibus impedimenta,
culpam scilicet, & pœnam pro actualibus
peccatis debitam; culpam quidem mediante
Sacramento Pœnitentiæ, pœnam vero tem-
poralem pro actualibus peccatis secundum di-
vinam justitiam debitam, mediante Ecclesia-
sica

Sæcul. XVI.
 A.C. 1518.

Sæcul. XVI.
A C. 1518.

sica indulgentia, posse pro rationabilibus causis concedere eisdem Christi fidelibus, qui charitate jungente membra sunt Christi, sive in hac vita sint, sive in purgatorio indulgentias ex superabundantia meritorum Christi & Sanctorum, & tam pro vivis, quam pro defunctis Apostolica Auctoritate indulgentiam concedendo, thesaurum meritorum Jesu Christi, & Sanctorum dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam ipsam conferre, vel per modum Suffragii illam transferre consuevisse, ac propterea omnes tam Vivos, quam defunctos, qui veraciter omnes indulgentias hujusmodi consecuti fuerint, a tanta temporali pœna secundum divinam Justitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessæ & acquisitæ indulgentiæ æquivalet; & ita ab omnibus teneri & prædicari debere, sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna, a qua, illam incurrentes, ab alio, quam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere, Auctoritate Apostolica earundem tenore præsentium decernimus.

Postea summus Pontifex Legato suo injunxit, ut hoc decretum ad omnes Archiepiscopos, & Germaniæ Antistites transmittat, illiusque executionem urgeat; prout etiam exacte ubique observatum fuit; Cajetanus enim præfatum decretum Lincii, quæ superioris Austriæ
Metro-

Metropolis est, accepit, illudque typis Sæcul XVI.
 imprimi, ac per omnes Parochias distri- A.C. 1518.
 bui, ac promulgari iussit.

§. XC.

*Secunda Lutheri appellatio ad
Concilium.*

Hoc decretum adeo terruit Lutherum, Appellat.
 ut fulmen capiti suo impendens præ- Luth. ad
 venturus, rursus a Papa appellare de- Conc. 28.
 cerneret; cum enim se Pontificis senten- Nov. t. I.
 tia abs dubio damnari præsentiret, die p. 215.
 vigesima octava Novembris scriptum edi-
 dit, quo declaravit, quod ab Ecclesiæ
 doctrina recedere, aut Pontificum au-
 ctoritatem, eorumque Constitutiones
 violare nolit, nec de sacræ Sedis primatu,
 ejusque potestate ullatenus dubitare, mi-
 nus vero quicquam summi Pontificis be-
 ne edocti ac instructi auctoritati contra-
 rium asserere velit. Ceterum agebat,
 quod nec Leo a communi mortalium
 conditione eatenus exemptus sit, ut is,
 quamvis Pontificia fulgeat dignitate, er-
 rare non possit, cum etiam D. Petrus er-
 raverit a Paulo reprehensus, quapropter
 illis, qui sese a Pontificia auctoritate læ-
 di, ac injuste opprimi censerent, inte-
 grum esse inferebat, ut a vexatione ap-
 pellationis perfugio se liberare valeant:
 hanc ob rem accepto nuncio, quod ad-
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. B b ver-

Sæcul. XVI versus eum Romæ iudicii acta instruan-
A.C. 1518. tur, atque a prætensis suis iudicibus, in-
 superhabita submissione, suisque obtesta-
 tionibus, damnationis sententia paretur,
 hinc eo compulsus se affirmabat, ut a
 Papa Leone male consulto provocet ad
 generale Concilium legitime congrega-
 tum, quod Ecclesiam universalem re-
 præsentans in rebus fidem concernenti-
 bus Pontifice superius foret; igitur, pro-
 sequitur Lutherus, a cunctis adversus me
 attentandis, a iudicii actis, anathema-
 te, censuris, omnibusque inde sequen-
 tibus ac secuturis provoco, simulque pro-
 testor, me huic appellationi inhæsurum,
 ac quamdiu necessarium duxero, eam
 profecuturum.

§. XCI.

*Lutherus errores suos spargere
 pergit.*

Hanc Lutheri provocationem Curia Ro-
 mana eo iniquiori ferebat animo,
 quo acerbiori doloris sensu experiebatur,
 quod Indulgentiarum existimatio Leonis
 X. decreto adeo non cresceret, ut etiam
 non parum imminueretur; Germani enim,
 cum Lutheri causam omnino æquam
 censerent, Papam hoc Decretum nonnisi
 proprii quæstus studio promulgasse arbi-
 trabantur; unde fideles Collectoribus
 nullas

nullas ferme eleemosynas elargiebantur. Sæcul. XVI. A.C. 1518.
 Ipse etiam Lutherus Saxonici Electoris præsidio elatus, omnes modestiæ terminos excedebat, suamque doctrinam Wittembergæ palam divulgabat, cunctosque hæreticæ pravitatis Inquisitores scripto provocabat, ut cum eo in arenam descenderent; hanc in rem non modo publicæ securitatis literas a suo Principe eisdem dandas pollicebatur, sed etiam eos benevole excipiendos, sumptusque quamdiu Wittembergæ agerent, suppeditandos fore promittebat. Hanc Lutheri petulantiam ac temeritatem haud parum acuebant Electoris Amici, eidem suggerentes, Vaticani fulmina nunquam Alpes transitura, ac nonnisi in Italia auctoritatem Pontificis formidari, eoquod Principes ibidem agentes sacrae Sedi clientelari Sacramento obstricti essent, non ita Germaniæ Principes; cum hi ad mutuam defensionem semper uniti forent; præsentibusque rerum vicissitudines Maximiliano Cæsari, ut Saxonici Electori adversaretur, haud permetterent, ac denique si Principum favores tamdiu durent, quamdiu propria eorum commoda, Lutherus de continuo Saxonici Electoris præsidio certus esse posset; præsertim cum nulla conciliatione reparandæ crederentur injuriæ, quas Princeps ille a Romana Curia se accepisse contendere,

Sæcul. XVI ret, eo quod filio ipsius spurio pro quo
A.C. 1518. dam beneficio solitum illud *Gratis* dene-
 gatum fuisset.

§. XCII.

Melancton novus Lutheri affecta.

*Florem. Ræ-
 mund. hist.
 de ortu hæ-
 ref. l. 2. c. 9.
 Camerarius
 in vita Me-
 lanct.* **L**uthero interea errores suos in Saxonia
 spargente, atque impotentibus furiis
 adversus Ecclesiam tumultuante, novus
 discipulus eidem accessit, qui Magistro
 suo addictissimus, ac individuus illius tam
 prosperæ, quam adversæ fortunæ comes
 fuit. Erat is Philippus Melancton anno
 millesimo quadringentesimo nonagesimo
 septimo die decima sexta Februarii Bre-
 tæ, seu Bretini, inferioris Palatinatus
 oppido natus. Illius Pater erat Georgius
 Schwarzerd, in palatio Principum Pala-
 tinorum armamentarii custos, Mater ve-
 ro ejusdem fuit Barbara Reuchlin per-
 celebris illius Reuchlini, alias *Capnion*
 dicti soror. Philippus duodecimo ætatis
 suæ anno Patre orbatus, a Matre sua Phor-
 cenum urbem in Suevia sitam studiorum
 causâ mittebatur, ubi *Melancton* græce
 appellari voluit, quod idem ac patrio no-
 mine *Schwarzerd* seu *terram nigram* sig-
 nificat. Anno Domini millesimo quin-
 gentesimo nono Heidelbergam venit, ubi
 anno ætatis suæ quarto decimo die de-
 cima Junii Anno Salutis millesimo quin-
 gen-

gentesimo undecimo in Theologia Bac-^{Sæcul. XVI.}
 calaurei honoribus decoratus Tubingam A.C. 1518.
 profectus est, quo in loco die vigesima
 quinta Januarii Anno supra millesimum
 quingentesimo decimo quarto Doctoratus
 laurea donatus publice Theologiam tra-
 didit, ac typographiam Anselmi dirigens,
 Naucleri Chronicon correxit. Interea
 Reuchlinus ejusdem Avunculus Saxo-
 niæ Electori auctor erat, ut juvenem hunc
 Wittembergam vocare, ac in Universi-
 tate Græcam linguam edocere juberet.
 Ergo illuc pervenit mense Augusto An-
 no a Christo nato millesimo quingentesi-
 mo decimo octavo nondum vigesimum
 secundum ætatis annum egressus. Ast
 iniquissimo fato juvenis ille in Lutheri
 consortium incidit, qui ejusdem docili-
 tate, atque ingenii dotibus abutens, il-
 lum erroribus suis adeo infeliciter infe-
 cit, ut inter ejus discipulos longe stu-
 diosissimus evaderet.

§. XCIII.

Carlostadii initia.

Ad eundem quoque annum infausta Car-
 lostadii initia revocantur. Hic patrio
 nomine Andreas Bodenstein nuncupaba-
 tur, haud alio tamen, quam Carlostadii
 Carlostadii seu Carolostadii, quæ Germa-
 niæ

Sander. hæ-
ref. 206.

Flor. loc. cit.

l. 1. c. 15.

l. 2. c. 7.

Spond. ann.

1518 n. 3.

Sleidan. in
annal.

Sæcul. XVI. niæ urbs est in Franconia, sub annum cir-
A C. 1518 citer octingentesimum septuagesimum
Bouffuet hist. quintum a Carolo Calvo Rege condita.
var. l. 2. n. 11. Carlostadius primo in Germania, postea
 in Italia studiorum curriculum emensus,
 demum Wittembergam redux, Canoni-
 cus atque Archidiaconus renunciatus est,
 atque ad tradendam in Universitate Theo-
 logiam nominabatur, cum vero Anno
 millesimo quingentesimo duodecimo De-
 cani officio fungeretur, Lutherum ad
 Doctoratus honores promovit, eidemque
 singulari amicitia junctus erat, cum hic
 errores suos adversus Indulgentias ser-
 monibus divulgare coepisset.

§. XCIV.

De Zwinglio ac Zwinglianis.

Sander. l. c. **L**utheri Secta apud Germanos altiores
c. 209. radices agente, Huldricus, seu Ul-
Fior. l. c. l. 2. ricus Zwinglius novæ hæresis fundamen-
c. 8. l. 3. c. 3. ta in Helvetia jecit, ac Lutheri exem-
Spond. ann. plo ex Indulgentiarum publicatione ve-
1519. n. 8. neni sui evomendi occasionem arripuit.
Togemburg. Natus is erat Wilhusii ex Comitatu Dog-
 giorum in Helvetia die prima Januarii
 Anno Christi millesimo quadringentesi-
 mo octogesimo septimo. Annum ætatis
 agebat decimum, cum studiorum gratia
 Basileam mitteretur, inde vero Bernam,
 ubi Græcam atque Hebraicam linguam
 didi-

didicit, sub Henrici Lupuli Magisterio : Sæcul. XVI.
A.C. 1517.
Philosophiam vero Viennæ in Austria, Melchior A-
dam in vit.
Theol. Ger.
ac Theologiam Basileæ coluit, ubi etiam
Anno Domini millesimo quingentesimo
quinto Doctoratus lauream emeruit, de-
in altero post anno sacris concionibus
operam dedit non sine magno fructu.
Anno salutis millesimo quingentesimo
sexto Claronæ, magno Helvetiæ oppi-
do in Pago Glaronensi, Parochialis Ec-
clesiæ Pastor electus, usque ad annum
millesimum quingentesimum decimum
sexto a doctrina Ecclesiæ nullatenus
recessisse videtur; cum vero sermonibus
suis ingentem sibi famam conciliaffet,
relictâ Claronensi Ecclesia, ad aliam,
quæ *Eremus B. V.* appellabatur, ac per-
celebris peregrinatio erat, adminis-
trandam vocabatur. Currebat annus Domi-
ni supra millesimum quingentesimus de-
cimus septimus, in quo cum Cardinali
Sedunensi, qui tum in Helvetia agebat,
colloquium habuit, sermonemque insti-
tuit de corruptelis, quas in Ecclesiam
irrepisse credebatur, necnon eidem indi-
cavit abusus tollendi necessitatem, utili-
tatemque exonerandi Ecclesiam ab intol-
lerabili numero vanorum rituum, quibus
fideles opprimi conviciabatur. Demum
Cardinali significavit, quod tam salutari
operi manum admovere, illis præcipue
incumberet, quibus Ecclesiæ clavum re-
gendi

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

gendi cura demandata est, quos inter & ipse numeraretur. Anno sequenti Zwinglius ad Parochialem urbis Tigurinæ Ecclesiam ac Verbi divini prædicationem accersitus, mense Januario Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimo nono hujus Ecclesiæ possessionem adiit, ibique novos errores prædicare cæpit, necnon librorum Lutheri lectionem commendavit.

§. XCV.

Leonis X. Papæ consilia ad præcavendas Turcarum invasiones in Europam.

Mezer. Contin. de Chalcondil. hist. des Turcs l. 13.

Pictorel. addit. ad Giaron.

Petr. Angl. ep. 607.

Guicc. l. 13.

Raynald. hoc ann. 78.

Et seq.

Quamvis interim Saxonia tam gravibus agitaretur tumultibus, ut haud exiguæ Germaniæ parti proximum amittendæ Religionis Christianæ periculum impendere videretur; nihilominus Leo Pontifex Pastoralementem suam sollicitudinem continuato studio ad media extendit, quibus indicta adversus Turcas sacra militia, Christiani Principes junctis viribus Selimum Sultanum reprimere possent; hic enim palam jactitabat, quod arma sua contra Europæ Christianos convertere, summi Pontificis Monarchiam destruere, atque ex illius thesauris ditescere vellet, Leo X. hanc calamitatem re ipsa imminere veritus, publicas preces, solemnesque

que supplicationes ad avertendum hoc Sæcul. XVI.
 flagellum Romæ decrevit, simulque Ma- A. C. 1518.
 ximilianum Cæsarem, ut ad hanc expe-
 ditionem suppetias ferret, impense hor-
 tatus est. Conabatur etiam Afros & Tar-
 taros, atque Scythas, necnon Poloniæ,
 Angliæ, Daniæ & Franciæ Reges ad
 hanc militiam invitare: ceterum Seli-
 mus eo tempore Italiam haud invaserat,
 sed Damascum profectus, Aleppi hyber-
 na egit. Equidem contra Rhodios vali-
 dam omnino classem parabat, verum pe-
 stilentiae vi quam plurimos suorum mili-
 tum absumente, ipse exercitu dimisso,
 Constantinopolim sese recepit.

§. XCVI.

*Lusitanicæ Regis connubium cum Soro-
 re Caroli Austriaci.*

Dum hæc interea geruntur, Carolus
 Austriacus imperium suum in Hi-
 spania firmare intentus erat; cum enim
 rem haberet cum Natione superba, at-
 que exteri jugi impatiente, opus erat in-
 genti prorsus prudentia. Duxerat secum
 in Castellam Eleonoram de Austria suam
 Sororem, cujus nuptias Emanuel Lusi-
 taniæ Rex, jam secunda conjuge orba-
 tus, necnon Joannes ejusdem Filius ex-
 petebant. Hos inter competitorès Rex
 Catholicus Patrem, quamvis ætate Sorori
 suæ

Sæcul. XVI.
A.C. 1518. suæ disparem prætulit; cum enim Max-
miliano mortuo imperii coronam ambi-
ret, hujus amicitiam consiliis suis magis
proficuum censuit. Non eadem tamen
Eleonoræ animo insedit sententia, nihilo-
minus tamen fratris sui, licet natu mi-
noris, voluntati cedere compulsus est.

§. XCVII.

*Divisio Archiepiscopatus Toletani
nequidquam tentata.*

Supplement.
Marian. t. 5.
ann. 1519. Exeunte anno priori a Carolo Castellæ
comitia agebantur, sub primis vero
hujus anni auspiciis Archiepiscopatum
Toletanum ambitu suo amplissimum in
Madritensem & Tolaveranam Ecclesias di-
videndum esse, proponebatur. Annuit
Pontifex, hancque in rem diplomate edi-
to, totius rei cognitionem comisit Adria-
no Cardinali Cosentino Episcopo, suo in
Castella Nuncio Apostolico, necnon Al-
phonso Marinquez Rodericopolitano An-
tistiti, dato eisdem negotio, ut commo-
da æque ac damna, quæ ex novorum
horum Episcopatum erectione oriri pos-
sent, accurate denunciarent. Ast tam
graves intercedebant difficultates, ut a
suscepto consilio desistere, necessarium
duceretur.

§. XCVIII.

§. XCVIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.*Arragonensium Comitia Cæsaraugustæ a Carolo Austriaco celebrata.*

Eodem anno Carolus Cæsaraugustæ Ordinum comitia habuit, in quibus duplex agitabatur controversia. Prima erat, quod Deputati etiam Ferdinando Infanti, tanquam proximo Monarchiæ hæredi fidei Sacramentum exsolvi peterent. Altera in eo sistebat, quod iidem Carolum non ut Regem, sed nonnisi ut tutorem, ac honorum Matris suæ, quamdiu mentis impos esset, administratorem agnoscendum contenderent; verum ambas hasce difficultates Cheuriensis, qui Carolum comitabatur, dexteritate sua adeo feliciter eluctabatur, ut cuncta ad Regis vota cederent, & Carolus honoribus omni expectatione amplioribus a cunctis exciperetur: Obviam enim ei processerant præter innumeram ferme Nobilium turmam duodecim primi generis Proceres, Regem suum comitaturi; advenerat is unacum quam plurimis Nobilitatis Castellanae viris, qui eum ingenti pompa sequebantur, ipseque Cardinalis semper ejus latera stipabat, ac Rex in omnibus urbibus, præcipue vero Cæsaraugustæ, quæ Arragonici Regni Metropolis est, insolita prorsus magnificentia

ex-

Sæcul. XVI. excipiebatur. Post hæc ibidem in Regem
A.C. 1518. salutatus, diademate, quod in regio the-
 sauro asservari solet, coronatus est, re-
 gioque Paludamento, quod illi Joanna
 Mater ejus dono dederat, ornatus inces-
 sit, ubi rara hujus Principis benignitas
 omnium oculos, animosque in se rapuit,
 eoquod altera die, qua fidei Sacramen-
 tum receperat, plusquam mille homini-
 bus, præter eos, quibus alias id juris
 competit, dexteram suam osculo vene-
 randi copiam fecisset.

§. XCIX.

*Cæsar Imperii Romani successionem in
 Ferdinandum suum Nepotem fir-
 miter transferendi cupidus.*

Tandem Ferdinandus Caroli Frater
 Viennam pervenit, tamque feliciter
 Maximiliani Cæsaris amicitiam sibi de-
 vincere novit, ut ejusdem animo eadem
 instillaret consilia, quibus olim Rex Ca-
 tholicus optaverat, ut huic Principi Au-
 striæ Patrimonium relinqueretur. Igi-
 tur Cæsar cunctas, quas Austriaca Do-
 mus in Germania possederat, ditiones
 Ferdinando cedere, eumque in Imperii
 Romani successione firmare, animo con-
 stituit, hancque in rem comitia, æstare
 prope transacta, Augustæ celebranda
 indixit. Ea re percepta Carolus Cardi-
 nalem

nalem Tridentinum, ut testantur Scri- Sæcul. XVI.
A.C. 1518.
ptores Hispani, vel juxta Belgas, Se-
dunensem Cardinalem sollicitat, urget-
que, ut Cæsaris consilia everteret. Car-
dinalis, vel cuicumque demum hoc ne-
gotium demandatum erat, validissimis
rationibus Cæsari exposuit, quod ad tu-
endam Austriacæ domus gloriam pluri-
mum referret, ut Imperii corona ad Ca-
rolum transferretur. His rationum mo-
mentis cessit Maximilianus Imperator,
qui celebratis hisce comitiis sexto abhinc
mense mortalitatem exiit: eo tamen
temporis intervallo Hispaniarum Rex ad
sibi concilianda S. R. I. Electorum suffra-
gia non sine successu utebatur pecuniis
hunc in finem non minus liberaliter,
quam circumspecte profusis. Paulo post
habito Equitum velleris aurei conventu
nuptias conciliabat cum Germana Fer-
dinandi Catholici Regina vidua, & Fer-
dinando Arragonio Calabriae Duce, qui
ultimi Neapolitani Regis Filius neglectis
quibuscunque aliis curis suæ duntaxat
voluptati indulgebat.

§. C.

*Galliarum Regis molimina pro Tor-
naco recuperando.*

Interea Volsæus Cardinalis, primusque Polyd. Virg.
hist. Angl.
l. 27.
Minister Angliæ Regis, apud quem
pluri.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518

plurimum gratia valebat, cuncta Galliarum Regis consilia explorare, semper intentus erat; verebatur enim, ne Rex Christianissimus foedere, quod nuper cum Henrico iniisset, in rem suam verso Tornacum recuperare tentaret. Interea etiam eundem Cardinalem Carolus Hispaniarum Rex ad suas partes pertrahere satagebat, ejus opera usus, si forte bellum contra Gallos movere compelleretur, huncque in finem eidem hoc anno annuam trium millium librarum pensionem assignabat. Nihilominus hisce Caroli benevolentis prævaluit Galliarum Regis solertia; hic enim, cum sibi probe perspectum haberet, hunc Angliæ Ministrum honorum, auri que percupidum esse, non solis blanditiis, sed muneribus quoque eundem lactabat; simulque Guilielmum Gouiffierum de Bonniveto Gallicæ classis Præfectum in Angliam decernebat, ut Cardinalem Francisco Regi devinciret. Hujus legationis successum magis expeditum reddebat nova Cardinalis dignitas, qua Eboracensis Ecclesiæ Archipræsul creatus, Tornacensis Episcopatus conservationem parum cordi habebat; quapropter faciles omnino aures Francisco Regi accommodabat, qui ei amplissima offerebat munera, si Henricum Angliæ Regem, ac Dominum suum ad Tornac-

cen-

centem urbem Franciæ reddendam inclinaturus esset.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

§. CI.

*Tornacum Volsei suasu ab Anglo
Gallis restitutum.*

Igitur Volseus blanditiis, promissis, ac Francisci I. Regis muneribus expugnatus, animum sententiamque mutavit, cumque paulo ante unice intentus esset, ut Regi suo persuaderet, quod ad Regis, Regniq̄ue amplitudinem nil utilius esset, quam urbem hanc tueri, utpote maximi momenti locum, ac perenne victoriarum, quas de Gallis retulisset, monumentum: mox tamen Gallici auri vis Volsei mentem, linguamque adeo mutavit, ut Henrico auctor esset, quod hæc ipsa urbs Regno inutilis foret, cum præsidii expensæ longe superarent cunctas futuri emolumentum spes, proin longe magis expediret, illam Galliarum Regi instanter supplicanti, quam Hispaniæ Regi forte eam armis vindicanti relinquere: hac occasione, inquit Volseus utendum censeo ad ingentem auri summam a Tornacensibus extorquendam; aliunde autem urbs utpote Caleto nimis distans, prima quavis dissensione inter utrumque Regem exorta, abs dubio in hostium manus veniet, cum tamen ex aduerso hac liber-

Sæcul. XVI liberalitate Angliæ Rex sibi Galli potentif-
A. C. 1518. simi amici præsidium conciliare possit;
 eo potissimum nomine, quod ipsemet
 Franciæ Rex, ut Anglorum amicitiam
 sibi certam redderet, ac indissolubili vin-
 culo firmaret, jam prior proposuisset nu-
 ptias Delphini filii sui cum Margarita
 unica Henrici Filia. Hæc rationum mo-
 menta prævalebant Tornacum servandæ
 desiderio, unde Angliæ Rex cunctis sibi
 a Cardinale propositis suffragatus est,
 hancque ob rem nil reliquum erat, quam
 ut de restitutionis negotio tractaretur,
 quod idem nondum evoluta sexta hebdo-
 moda plane perfectum erat.

§. CII.

*Galliarum Regis Legatio ad Angliæ
Regem.*

*Neufville
Villeroy.*

Ergo Rex Franciæ Stephanum Ponche-
 rum Parisiensem Episcopum, & Ni-
 colaum Novavillam Villæregiæ Topar-
 cham, Statusque Secretarium Londi-
 num ablegavit, qui cum Bonniveto Ad-
 mirale jam ibidem agente operam junge-
 ret, & negotium ad exitum deduceret.
 Data est insuper ambobus plena auctori-
 tas, qua non modo inter ambos Reges
 pristinæ amicitiae foedera innovare pos-
 sent, sed etiam armorum societatem eri-
 gere valerent cum summo Pontifice, aliis-
 que

que Principibus Christianis, siqui eidem Sæcul. XVI.
 accedere cuperent; præterea eisdem in- A.C. 1518.
 junctum, ut agerent quoque de connu-
 bio Delphini cum Maria Regis Filia, nec-
 non de reddendo Tornaco, unacum ur-
 bibus eidem adhærentibus, scilicet Mor-
 tania, & sancti Amandi oppido. Deni-
 que colloquium inter ambos Reges insti-
 tuendum peterent. Insuper publicis Fran-
 cisci I. literis muniti erant, quibus Rex
 Cardinali Volseo, quem charissimum
 suum Amicum appellabat, annuam duo-
 decim millium librarum pensionem sol-
 vere pollicebatur, dummodo Tornacen-
 sis Episcopus administrationem dimit-
 teret.

§. CIII.

*Fœdus inter Angliæ & Franciæ
Reges.*

Igitur Volseus confestim unacum Fran- Raynald. 27.
 ciæ Legatis pacta perficere nitebatur, 1518. n. 154.
 quorum primus articulus Mariæ nonnisi
 quinque annorum Principis nuptias cum
 Delphino unius anni infante spectabat,
 sancitumque, connubium inter utrum-
 que perficiendum, quamprimum Delphi-
 nus decimum quartum ætatis annum at-
 tignisset, dotis vero nomine ab Anglo
 numeranda esse trecenta triginta tria mil-
 lia nummum aureorum, quorum media
 pars ipsa nuptiarum die, altera autem
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. C c ela-

Sæcul. XVI elapso anno penderetur, fide utrinque
 A C. 1518. data, quingenta aureorum millia solven-
 di, si alterutrius Regis culpa nuptiæ ef-
 fectum non fortirentur.

Acrior erat disputatio circa articu-
 lum secundum de Tornaco reddendo,
 Anglis hanc urbem dotis loco Delphino
 cedendam esse contendentibus; id autem
 displicuit Gallis, eo quod longa nimis mo-
 ra illos a civitatis possessione arceret. Res
 tandem ita composita est, ut Tornacum
 unacum urbibus annexis Galliarum Regi
 restitueretur, ea tamen lege, vi cuius
 præter quinquaginta librarum millia a
 civibus Anglo debita Gallus Henrico VIII.
 præter eos, quos hic in arce construenda
 ac annonæ, bellicque apparatu munienda
 fecisset, sumptus, adhuc solveret sexcen-
 ta millia aureorum, ut vocant, corona-
 rum, quarum quævis triginta quinque
 solidorum Turonensium valorem adæ-
 quat: ex hac vero utraque summa Fran-
 ciscus I. Mariæ dotem detrahere valeret,
 mox tamen capta urbis possessione, pro-
 ut quoad solutionis terminos constitutum
 est, daret quinquaginta librarum millia,
 dein vero quolibet semestri, donec tota
 summa expuncta esset, alia viginti quin-
 que librarum millia penderet, in cuius
 fidem Rex Christianissimus octo ex pri-
 ma Regni Nobilitate Viros, obsides da-
 ret:

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

ret: hi autem erant Franciscus Morentia-
cus, Rochepotii Princeps; Carolus Mou-
yus de Meilleraia; Antonius Despretius,
Montpesati Toparcha; Carolus Solerius,
Moretæ in Pedemontio Comes; Hugue-
villi filius natu major; Mortemarii filius
secundo genitus; & denique Melunus,
& Grimaltus. His Anglorum po-
testati traditis, Castellonius Marefcallus
Tornacensis urbis possessionem accepit.

§. CIV.

Tornacum Gallis redditum.

Post hæc ambo Reges Sundinfeldæ,
quod oppidum est Ardrecio & Gui-
næ interjacens, conventum egerunt, ubi
utrinque sancitum, quod Galliarum Rex
Albanæ Ducem revocaret, Scotiæ au-
tem Rex foederis initi pactis accederet.
Die decima quarta Octobris omnes hi
articuli subscribebantur, ac utriusque
Regis consensu, solemnique Juramento
tam Londini quam Parisiis firmabantur.
His peractis Rex atque Regina Franciæ,
qui Delphini Filii sui vices agebant, ei-
dem desponsabant Mariam Principem,
cujus partes procuratoris nomine Somer-
seti Comes gerebat. Celebrabantur hæc
solemnia Parisiis die decima sexta Decem-
bris: Equidem Franciscus I. foederis fi-
ducia fretus, Caleti quoque possessionem

*Polyd. Virg.
l. 27.*

Sæcul. XVI. sibi certam sperabat ; ast Hispaniæ Rex
 A.C. 1518. ejus consilia dissipavit, ad suas partes
 Volseum pertrahens.

§. CV.

Æmulatio Lautrecum inter & Trivulcium Mediolani.

Tot felicitatum concursus Galliarum Regi firmam Mediolanensis Ducatus possessionem polliceri videbatur ; innovata enim erat cum Rege Angliæ armorum societas ; Cæsari vero, ut Ducatum invaderet, belli nervus deficiebat, ac denique amicitiam cum Gallis colere, Hispaniæ Regis intererat, Castellæ atque Arragoniæ solio nondum satis firmato : soli igitur pertimescendi erant illi, quos Rex Ducatus Regimini præfecerat ; nec abs re ; invidia enim, aut immoderato Lautreci studio factum, ut in Mediolanensi Statu civilis belli semina spargerentur ; quippe Joannes Jacobus Trivultius ad Ducatus Metropolim secedens, sine luxu privatam agebat vitam ; ceterum a majoribus suis amplissimis facultatibus auctus, virtutum quoque gloria omnium reverentiam sibi conciliabat ; cum vero Guelforum factioni, cujus caput habebatur, nimium faveret, patria exulare compellebatur, quam tamen repetiit, stipendia merens sub Ferdinando Arragonio

nio hujus nominis primo Neapolis Rege; Sæcul. XVI.
A.C. 1518.
 postmodum vero Caroli VIII. Galliarum
 Regis, cum Neapolitanum Regnum sibi
 subjicere tentabat, vexilla sequebatur.
 Idem Anno millesimo quadringentesimo
 nonagesimo quinto Capuam Gallis tradi- Vid. Lib.
CXVIII.
s. XIX. &
s. XLV.
 dit, atque unacum Marescallo Giensi in
 prælio Fornoviensi primæ Gallici exerci-
 tus aciei imperavit. Anno Christi mil-
 lesimo quadringentesimo nonagesimo no-
 no, sub Ludovico XII. occupando Medio-
 lani Ducatui operam navabat, cujus eti-
 am regimen Anno salutis millesimo quin-
 gentesimo præter Marescalli Franciæ di-
 gnitatem ab eodem obtinuit. Tot animi
 ac fortunæ dotes Trivultio in patria au-
 ctoritatem, majorem tamen Lautreco,
 qui Mediolani Gubernator erat, invidiam
 creabant.

§. CVI.

*Accusationum capita adversus Tri-
vultium.*

Hic ergo Trivultium apud Franciscum
 Galliarum Regem insimulabat, quod
 inter Helveticas Tribus civitatis jure do-
 natus fuisset, eo quod hæc natio hunc fa-
 vorem ejus meritis debitum censeret, id
 autem ei crimini dandum ajebat, quod
 neglecto Regis præsidio exteræ potentiæ
 protectionem quæsiisset. II. Trivultium
 accusabat, quod ambos Nepotes suos

Sæcul. XVI.

A.C. 1518.

Venetorum stipendia mereri iussisset, opemque tulisset liberando Pontifici, qui adhuc Cardinalis in Ravenatensi pugna captus fuisset. Harum accusationum iniquitas eo acerbiori vulnere Trivultium afflixit, quo firmiter sibi persuasum habebat, quod heroicis semper facinoribus inviolabilis fidei suæ testimonia Gallis præbuisset. Equidem vehementer questus, duris admodum verbis Lautreco illatam sibi injuriam exprobrabat, at prævalente hostium suorum potentia, ejusmodi calumnias ferendo impar, octogenerarius licet, Alpes transcendit, coram ipso Rege innocentiam suam vindicaturus; accessit Castrum prope Montem-Leticum, ubi Rex agebat, nunquam tamen alloqui gratiam obtinere poterat, eo quod Comitissa de Castro-Brientii Lautreci Soror, cujus illicitis amplexibus Rex assueverat, ejus animum adversus Trivultium prævenisset. Nihilominus Trivultius Leticam ad quamdam porticam, quam Rex sacris interfuturus pertransire debebat, sese deferri jubet, magnoque clamore Regem affatur, rogans, benignas præberet aures Viro, qui pro Rege ejusque Prædecessoribus in duodevinti præliis vitam suam exposuisset. At Rex Trivultium quidem aspexit, percepitque, sed nil commotus pertransiit.

§. CVII.

§. CVII.

*Trivultii Marefcalli obitus.*Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

Hæc Regis inclementia tam immodico dolore Trivultii animum oppressit, ut lenta febris correptus, paucis post diebus spiritum redderet. Equidem Rex quosdam ablegavit, qui ægrotum inviserent, Regisque asperitatem excusarent. Ast tardum nimis erat hoc obsequii genus; jam enim die quinta Decembris Anno Salutis millesimo quingentesimo decimo octavo animam efflaverat. Delatum est corpus ejus Mediolanum, atque in Ecclesia S. Nazarii in magnifico tumulo repositum.

Guicc. l. 13.

§. CVIII.

Stockolmia a Christierno Danice Rege obsessa.

Jam supra memoravimus, diffidia inter Administratorem, & Archiepiscopum in Sueciæ Regno exorta: horum occasione fretus Christiernus II. cognomento *Crudelis* Daniæ Rex, qui se itidem Sueciæ Regem appellabat, cum valido exercitu Regnum invasit, opitulantibus etiam duobus millibus Gallorum, quos Franciæ Rex Christierno suppetias miserat. His copiis auctus Stokolmiam, Regni Metropolim cinxit: Ast Administrator

Vid. supra
c. XLXI.
et XLVII.Joan. Mag.
Hist. Suec.
l. 24. c. 3.
Loven. Hist.
Suec. l. 5.

Secl. XVI.
A.C. 1518.

Stenon urbem tam strenue tuebatur, ut Christiernus obsidionem solvere compelleretur, factumque temporis iniquitate, ut ejus fuga haud levibus obnoxia esset periculis, cunctaque ipsi necessaria deficerent: hinc Stenon Regi, quamvis hosti suo, annonam tamen, atque omnia ad trajectum requisita generoso animo suppeditavit. Hæc tanta adversarii sui magnanimitas Daniæ Regis animum frangere, pacisque consilia inspirare videbatur, unde Stenonem ad litus descendere rogabat, cum eo hac super re collaturus. Jam jamque Stenon eo se conferre parabat, cum Sueciæ Proceres eum hortantur, urgentque, ne homini adeo crudeli, quem nec honor nec data fides in officio contineret, vitam suam committeret. Stenon horum monitis cedens nonnisi quosdam nobilitate conspicuos ad Christiernum ablegavit, qui aut pacem aut inducias cum eo paciscerentur. Verum Christiernus hos omnes in Daniam captivos abstraxit.

Surius in
Comment.

§. CIX.

*Facultatis Theologicæ judicium de
Indulgentiis.*

Argentre
collec. Judic.
t. 1. p. 355.

Cum interim eorum, qui indulgentiis abutebantur, pravitas non raro quasdam propositiones doctrinæ fidei adversas

fas effutiendi occasionem præberet; Facultas Theologica Parisiis apud S. Mathurinum die sexta Maji Anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo conventum habuit, ibique duas propositiones de sacri belli indulgentiis examini subjecit, earumque unam censura perstrinxit, alteram approbavit. Prima his concepta erat verbis: *Si quis Cruciatæ Gazophilaciis testonem (*)*, vel ejus valorem pro anima in purgatorio detenta imponit, illam protinus e flammis eripit, atque ejusmodi anima infallibiliter cælum ascendit. Hinc si quis decem testones pro decem, imo mille pro mille animabus elargitur, omnes confestim, & absque dubio gloriam consequuntur. Hæc propositio, inquit Facultas, est falsa, scandalosa, suffragiorum pro Defunctis subtrahiva, tenorem Bullæ Cruciatæ excedens, & si fuit prædicata, fuit temerarie asserta, & pro conscientiarum quiete revocanda.

Altera propositio primæ omnino contraria, atque per Facultatem approbata, hujus erat tenoris: *Certum non est, quod passim omnes animæ purgantes, pro quibus ad Cruciatæ arculam decem Turonenses solidi reponuntur, protinus & abs dubio ad cælum*

Cc 5

cælum

(*) Est moneta Italica imperialis, quæ trium Juliorum, vel in nostra moneta medii floreni valorem adæquat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

Ex Regist.
Cens. Facul.
fol. 171.

Secul. XVI.
A.C. 1518
cælum evolent: id enim potius relinquendum est Deo, qui thesaurum Ecclesiæ ejusmodi animabus applicatum, prout ipse vult, acceptat. Hæc propositio (ita declarat eadem Facultas) est vera, Doctoribus divini, & humani juris consona, pietatem fovens fidelium, & tenori Bullæ Cruciatæ Dupin. Bibl. non adversa. „ Hac via, inquit Dupin. Script. Eccl. „ nus, Parisiensis Facultas Theologica t. 13. Sæcul. „ prudenti remedio obviabat Scandalo, XVI. p. 211. „ quod indulgentiarum abusus eo tempo- „ re inducebant, quo Lutherus sub cor- „ ruptelæ obtentu illas damnare, atque „ adversus eas tumultuari ausus est. „

§. CX.

Infustum Adriani Cornetani Cardinalis fatum.

Cardinalem Adrianum Cornetanum cum Petruccio in Leonis Papæ vitam conspirasse supra meminimus; hic quidem obtinuit delicti sui veniam a summo Pontifice, ea tamen lege, ut decem aureorum millia mulctæ nomine penderet: Adrianus autem veritus, ne Papa hac poena haud contentus concessam vitæ gratiam revocaret, ineunte hoc anno aliena Messoris veste indutus noctu Roma excessit, qua tamen via, & ad quem locum sese receperit, ignoratur, nec illo abhinc tempore, quæ

fata

fata tulerit, unquam explorari poterat. Sæcul. XVI.
A.C. 1518.
 Ecquidem Pierius Valerianus, qui sub
 annum Domini millesimum quingentesi-
 mum trigesimum quartum suos commen-
 tarios conscripsit, testatur, increbuisse
 famam, hunc Cardinalem a suo famulo
 fuisse trucidatum, ut is auro, quod ejus
 interiori tunicæ assutum noverat, poti-
 retur. Pater Oldoinus tamen refert,
*Adrianum, postquam a Leone Papa purpu-
 ra suisque beneficiis spoliatus esset, necis me-
 tu perterritum in Traciam Constantinopo-
 lim usque fugisse, ibique obscurum, ac la-
 tentem clausisse diem extremum.* P. Oldoin.
Athen. Rom. Primus
 omnium memoria nostra fuit Adrianus,
 qui post Ciceronis sæculum suis scriptis Paul. Jov.
in vita Leon.
X.
 ad latini sermonis puritatem mortales ex-
 citavit: cum enim Oratorum Principem
 crebro pervolveret, circa latinitatis per-
 fectionem elegantissima quæque inde
 hauserat, quæ postea in suo transalpino
 recessu in unum tractatum congesta in Guicc. l. 13.
 lucem edidit, atque de sermone latino in-
 scriptum Carolo Archiduci adhucdum
 juveni nuncupavit. Hoc opus ut perfici-
 ceret, latinam veteris Testamenti ver-
 sionem, quam inchoaverat, interrupit:
 Præterea scripsit librum de vera Philoso-
 phia Anno millesimo quingentesimo qua-
 dragesimo octavo Coloniensibus literis
 excusum.

Sæcul. XVI.
A.C. 1518.

§. CXI.

*Volseus Cardinalis ex Cornetani
spoliis dives.*

In defuncti Cardinalis spolia involavit
Volseus Cardinalis; Cum enim Cor-
netanus ab Henrico VII, ad quem ab In-
nocentio VIII. Nuncius Apostolicus fue-
rat decretus, Regisque benevolentiam ac
favores sibi conciliaverat, præter Er-
fordiensem Episcopatum insuper Bato-
nensem, & Wellanam Ecclesias impe-
traffet, ambos hosce episcopatus Leo Pa-
pa Volseo concessit, ratus quod is, quam-
vis Eboracensis Archiepiscopus esset, ad
sustinendam Cardinalis dignitatem am-
pliori reditu indigeret. Præterea Vol-
seus tanta apud Henricum VIII. Angliæ
Regem gratia atque auctoritate valebat,
ut ipse totus a Cardinalis potestate pen-
deret, cunctaque pro illius arbitrio ad-
ministraret. Eidem quoque Leo Papa
curam demandabat, ut in Regno decimas
colligeret, cum vero idem Pontifex Car-
dinalem Laurentium Campegium in An-
gliam ablegaret, ut pro expeditione Tur-
cica a Clero subsidia impetraret, necnon
Henricum induceret, quatenus & ipse fœ-
deri, quod ceteri Christiani Principes, pro
tuenda

tuenda fide Catholica sancire decreverant, nomen daret, Volseus hanc legationem sibi a Papa non fuisse delatam, injuriæ loco habebat; unde, cum Campegius adhuc iter Angliam versus prosequeretur, Leoni significari jussit, merito se iniquo ferre animo, quod ipse, cum tamen sit Cardinalis, jamque in regno præsens existeret, primusque Regis Minister esset, flocci tamen haberetur, quapropter palam declaravit, quod per hunc contemptum sibi adempta esset Sanctitati suæ inserviendi potestas, eoquod ejus opera in iis, quæ Papa peteret, nullius prorsus momenti foret, utpote Viri, cui ipsamet Romana curia hanc Legationem demandare dubitasset; de cetero Pontificis plurimum interesse agebat, ut ad consequenda sua vota ipsius præsidio uteretur, cum ipse tanta apud Regem polleret auctoritate, ut Papa abs ejus auxilio certius spe sua frustraretur.

Sæcul. XV.
A.C. 1519.

§. CXII.

*Volseus unacum Campegio Legatus
in Anglia.*

Ex ejusmodi verbis Leo Papa haud obscure intellexit, Volseo cedendum esse; quapropter literis die decima septima Maji datis in Legationis munere cum pari

*Sander. l. 2.
de schismat. Angl.*

sæcul. XVI. pari auctoritatis amplitudine eundem
A. C. 1519. Campegio adjunxit, „Notum est nobis,
 „ (inquit Pontifex in epistola ad Volseum
 „ directa) quantum apud Regem valeas,
 „ tuoque arbitrio relictum esse, illum
 „ aut nobis propitium, aut adversum
 „ reddere. „ Jamjam Campegius Bo-
 noniam in Picardia venerat, nilque pro-
 prius erat, quam ut mare trajiceret: ni-
 hilominus Volsei artibus tamdiu ibidem
 hærere compellebatur, donec Pontificis
 responsum in Angliam deferretur, quo
 accepto Volseus confestim Campegio
 nunciavit, ut conscensa navi iter accele-
 raret. Ergo Londinum appulsus, die
 vigesima nona Julii urbem ingressus est,
 cumque Campegii apparatus parum ma-
 gnificus esset, Volseus eidem duodecim
 mulos pretiose ornatos obviam misit.
 Posthæc proferebatur quædam Leonis X.
 Bulla, qua indulgentiæ concedebantur
 omnibus illis, qui horum Legatorum al-
 terutri sacrum præsentem Rege atque Re-
 gina facienti interessent, aut saltem con-
 triti ac confessi ab eis sacram benedictio-
 nem reciperent.

§. CXIII.

Remolini Cardinalis obitus.

Ciacon. in
 Alex. VI.
 p. 202.

Hoc anno die quinta Februarii, quæ e-
 rat feria sexta Romæ obiit Francis-
 cus

cus Remolinus, Ilerdæ in Catalonia natus ex Patre infimæ plebis Viro, & Matre Carcaffonensi in Occidania. Is Jurisprudentiæ operam dabat Pisis, matrimonii nexu vinctus, uxore autem ejus sese Religioso instituto devovente, & ipse Arragoniæ Regis ad Romanum Pontificem Oratoris munere functus, sacre militiæ nomen dedit, atque Archipresbyteratum Mazzariensem obtinuit. Romæ postea Cæsari Borgiae adhærens, mox Auditor Rotæ, postmodum Episcopus Surrentinus, Panormitanus, tractuque temporis Firmanus, Perusinus, & Ilerdensis Antistes in Patria sua renunciatus est. Præfuit etiam Panormi Archiepiscopali Ecclesiæ, demum vero Neapolitanus Prorex salutatus, cum Raymondus Cardona deposito hoc munere Ravennam profectus esset. Adfuit tribus comitiis, in quibus electi fuere Romani Pontifices, Pius III. Julius II, & Leo X; idem quoque cum ceteris nominatus est, ut Hieronymum Savonarolam instructis judiciis actis, de more a clericali militia amoveret, ac in laboris præmium die trigesima prima Maji Anno salutis millesimo quingentesimo tertio in tertia Cardinalium creatione ab Alexandro VI. purpura decoratus est: Ubi vero cum Julio II. in contentionem venit,

Sæcul. XVI.

A. C. 1519.

Guicc. l. 5.
Aubery hist.
Card.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

nit, ad evitandam illius iram Neapolim se contulit, a Leone tamen revocatus etiam constitutus est Judex cum aliis in caussa eorum, qui in Pontificis vitam conspirabant. Multos post obitum ejus annos, cum reseratum fuisset illius sepulchrum, repertus est capiti supposuisse brachium, quare suspitioni datus est locus, deliquium animi duntaxat passum, haud vero penitus mortuum sepulturæ fuisse illatum.

§. CXIV.

Cardinalis Bendinelli extrema.

*Ciacon. in
Julio II.
p. 298.
Foglieta in
elog. clar.
Vir.*

Die vigesima quarta, sive vigesima quinta Martii eodem anno humanis rebus ereptus est Bendinellus Saulius itidem Cardinalis. Is patria Genuensis ex nobilissima, & perantiqua Sauliorum familia natus, a Julio II. primo Diaconus, demum Presbyter Cardinalis creatus est, cui etiam summo Pontifici gratissimus fuit, imo ab ipso Leone X, ejus successore ob præclara ejus merita inter familiarissimos habebatur. Viros literatos summopere coluit, ac muneribus, stipendiisque auxit, quos inter præcipuos habuit Joannem Mariam Cataneum, & Paulum Jovium. Ast cum fortuna atque virtus in Bendinello indies magis ornando

do ambitiosa quadam æmulatione con- Sæcul. XVI.
tendere viderentur, invidia virtutis co- A.C. 1519.
mes destinatæ felicitatis cursum inhibuit:
nam apud Leonem X. falsa delatione
suspectus grave sui nominis ab irato Prin-
cipe discrimen subiit: purpura igitur
spoliatur, ac gradu suo dejicitur, velut
consciis conspirationis in Pontificem.
Ast cum Viri innocentia fuisset detecta, *Petr. Bizz.
in hist.*
paulo post, ut nonnulli ajunt, iudicio Pon- *Genuen.*
tificis liberatur, & cumulata benignita- *Guicc. hist.*
te pristinæ Leonis gratiæ, omnibusque *Ital. l. 13.*
honoribus restituitur: Nihilominus Guic- *Victorel. ad-*
ciardinus Bendinellum reum datenat, *dit. ad Ciac.*
nam Cardinali Petruccio morte multa- *Vide supr.*
to Bendinellum poena perpetui carceris *s. VI.*
castigatum affirmat, dein nummis per- *Jac. Naldi*
solutis ad purpuram revocatum. Alii *hist. Florent.*
referunt, restitutam quidem illi Senato-
riam dignitatem, non tamen concessum,
ut eligi vel eligere posset in Comitibus.
Ceterum Cardinalium Senatus, ut Viro
libertatem procuraret, percelebrem Tho-
mam Cataneum ad Papam ablegabat,
inanis tamen erat Legationis hujus suc-
cessus; nam absumptis Romæ multis die-
bus, ut alloquii gratiam obtineret, re in-
fecta Thomas demum redire compelle-
batur. Tandem Pontifex Bendinello,
summis parentum ipsius precibus ex-
oratus, libertatem restituit, ea tamen con-
ditione, ut multæ nomine viginti quin-
Hist. Ecclesiast. Tom. XXXIII. D d que

Sæcul. XVI. que nummum aureorum millia pende-
A. C. 1519. rentur. Obiit non citra lenti veneni in
 carcere hausti suspicionem, ac sepultus est
 in Ecclesia S. Sabinæ.

§. CXV.

Mors Pandulphini Cardinalis.

*Anton. Am-
 miratr.*

*Famigl. Flor.
 Ughel Ital.
 sacra.*

*Ciacon. in
 Leon. X.*

p. 349.

Eodem anno Sacrum Purpuratorum
 Collegium tertium luxit Cardinalem,
 Nicolaum Pandulphinum patria Floren-
 tinum: is anno millesimo quadringente-
 simo quadragesimo ex nobilissima Flo-
 rentinorum prosapia ortus, ac a puero Bo-
 noniæ tam linguæ latinæ, quam juris
 peritiam edoctus in patriam deinde re-
 versus est, ubi Canonicus primo consti-
 tutus demum ad Romanam Curiam sub
 Pio II. se contulit, a quo Apostolicæ Ca-
 meræ Clericus, & a Paulo II. Apostoli-
 cus Scriptor renunciatus est, quo mune-
 re functus tam præclara doctrinæ speci-
 mina edidit, ut Sixtus IV. eidem Juliano
 S. Petri ad vincula Cardinalis Nepotis
 sui institutionem committeret, eundem-
 que nonnisi suffragante virtutum ac pro-
 bitatis merito Pistoriensi Ecclesiæ præfi-
 ceret, ac Beneventanæ urbis Guberna-
 torem nominaret. Post hæc ab Innocen-
 tio VIII. Pisis S. Zenonis Abbatiam in
 com-

commendam obtinuit, cumque Julianus Sæcul. XVI.
 Cardinalis S. Petri ad vincula demum ad A.C. 1519.
 Pontificatum sub nomine Julii II. Anno
 millesimo quingentesimo tertio evehere-
 tur, ac Pandulphini consortium peropta-
 ret, illum a secretis habere voluit, nec-
 non Auditorem constituit, eumque in Fa-
 miliam Ruveream adscivit. Referunt
 nonnulli, Pandulphinum ideo non fuisse
 purpura donatum, quia pertinacibus Julii
 consiliis obsequi neglexisset. Nihilominus
 Mense Julio Anno Christi millesimo quin-
 gentesimo decimo septimo a Leone X.
 Cardinalium Collegio adscriptus est, haud
 diu tamen honori, quem in virtutis ac
 meriti sui præmium obtinuerat, vita su-
 perstes fuit; vix enim purpuram accepe-
 rat, quando Pistorii in Diœcesi sua a-
 nimam Deo reddidit, juxta quosdam Scri-
 ptores die quinta Julii, vel juxta alios
 die decima septima Septembris Anno a
 Christi nativitate millesimo quingentesi-
 mo decimo octavo. Corpus ejus Flo-
 rentiam delatum in Abbatia quadam in
 sepulchro Patrum suorum conditum fuit.
 Vir erat morum probitate, literarum
 scientia, ac vitæ sanctitate conspicuus;
 in pauperes liberalis, beneficus, parum-
 que de se sollicitus, Ecclesiæ vero suæ
 Pistoriensi, cui per annos quadraginta
 quatuor sanctissime præerat, maxima

Sæcul. XVI contulit beneficia, nam Clericorum Seminarium ad piam juvenum institutionem condidit, mensamque Episcopalem auxit, & in Ecclesia sua Archidiaconatum erexit, demumque S. Nicolai Monialium monasterium a fundamentis extruxit. Unde dignissimi hujus Præsulis memoria adhucdum apud Pistorienses adeo recenter in Benedictione est, ut illum jure merito *Patrem spiritualem* appellent, ac quovis anno ex Senatus Pistoriensis consulto in die depositionis Anniversarium pro ejus anima celebrent.

HISTO-